

บทที่ 8

ลักษณะและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้งจังหวัดชลบุรีและระยองเป็น 2 จังหวัดใน 7 จังหวัดของภาคตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งทางด้านตะวันออกของอ่าวไทย (แผนที่ที่ 1) ประมาณเส้นรุ้งที่ 12 และ 13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 และ 102 องศาตะวันออก อยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานครมาทางตะวันออกเฉียงใต้ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) จะถึงจังหวัดชลบุรีก่อนจังหวัดระยอง โดยที่จังหวัดชลบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 65 กิโลเมตรและจังหวัดระยองอยู่ห่างประมาณ 219 กิโลเมตร และอยู่ห่างกรุงเทพฯ มาตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่กม.137 ที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ระยะทาง 186 กิโลเมตร

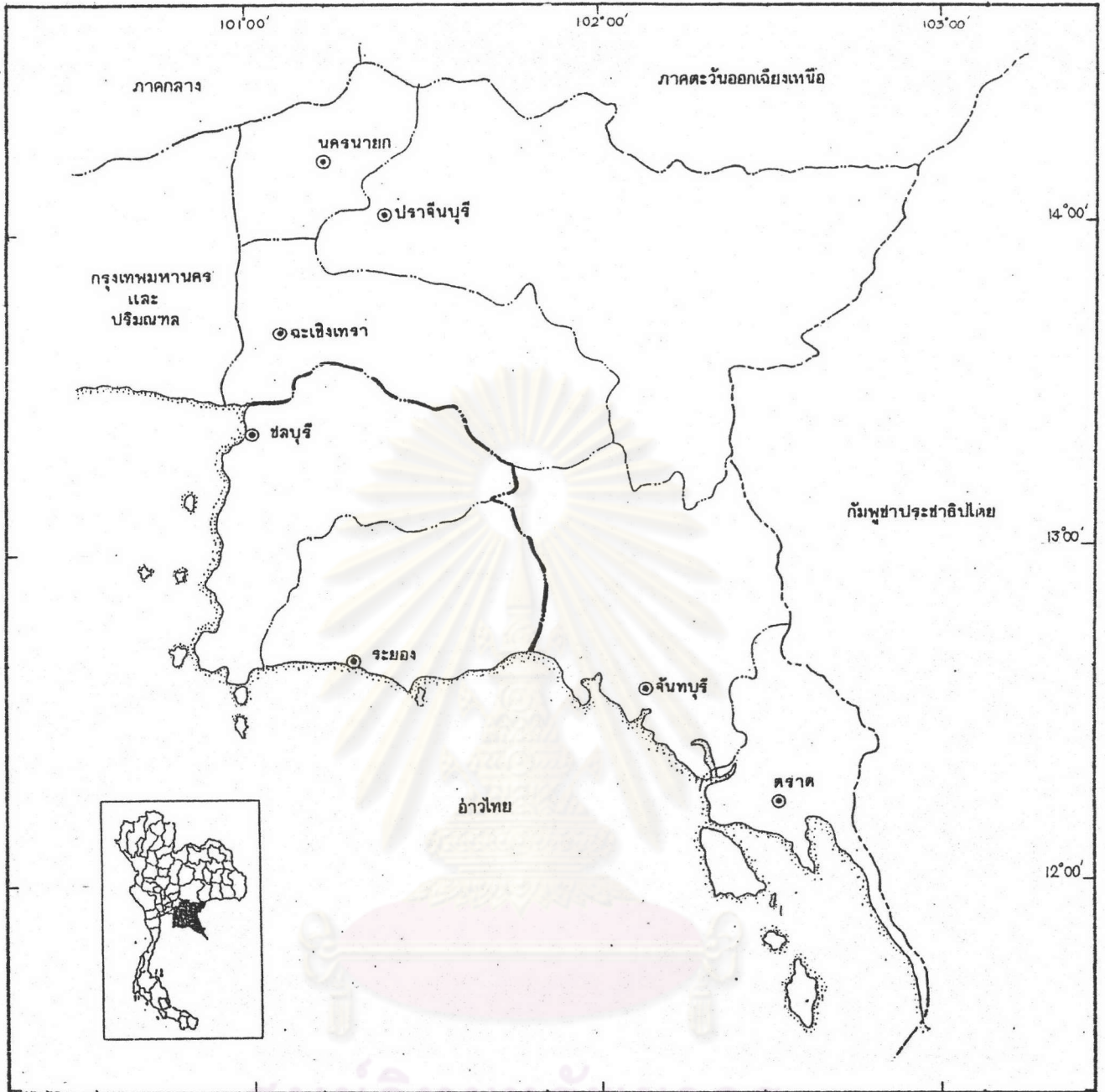
อาณาเขตติดต่อ จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ประมาณ 4,484.596 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 12.3 ของภาคตะวันออก และจังหวัดระยองมีพื้นที่ประมาณ 3,551.966 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 9.06 ของภาคตะวันออก รวมพื้นที่ศึกษาเป็น 7,792.016 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 21.36 ของภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย

<p>การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมือง จากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง</p>	
<p>แสดง : ที่ตั้งและอาณาเขตของพื้นที่ศึกษา</p>	<p>แผนที่ 1</p>
<p>สัญลักษณ์</p>	<p>— แนวจังหวัด</p> <p>○ ที่ตั้งจังหวัด</p> <p>--- แนวเขตพื้นที่ศึกษา</p>
<p>ที่มา :</p>	<p>ขนาดส่วน</p> <p>10 5 0 10 20 30 กม.</p>

3.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ศึกษาสามารถแบ่งลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 5 ลักษณะที่สำคัญ¹ ดังนี้คือ(แผนที่ที่ 2)

1. ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ลุ่มแม่น้ำที่สำคัญ ๆ มี 4 ลุ่มแม่น้ำได้แก่

-ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีพื้นที่ประมาณ 7,174 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ในบริเวณอำเภอพานทอง และอำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี

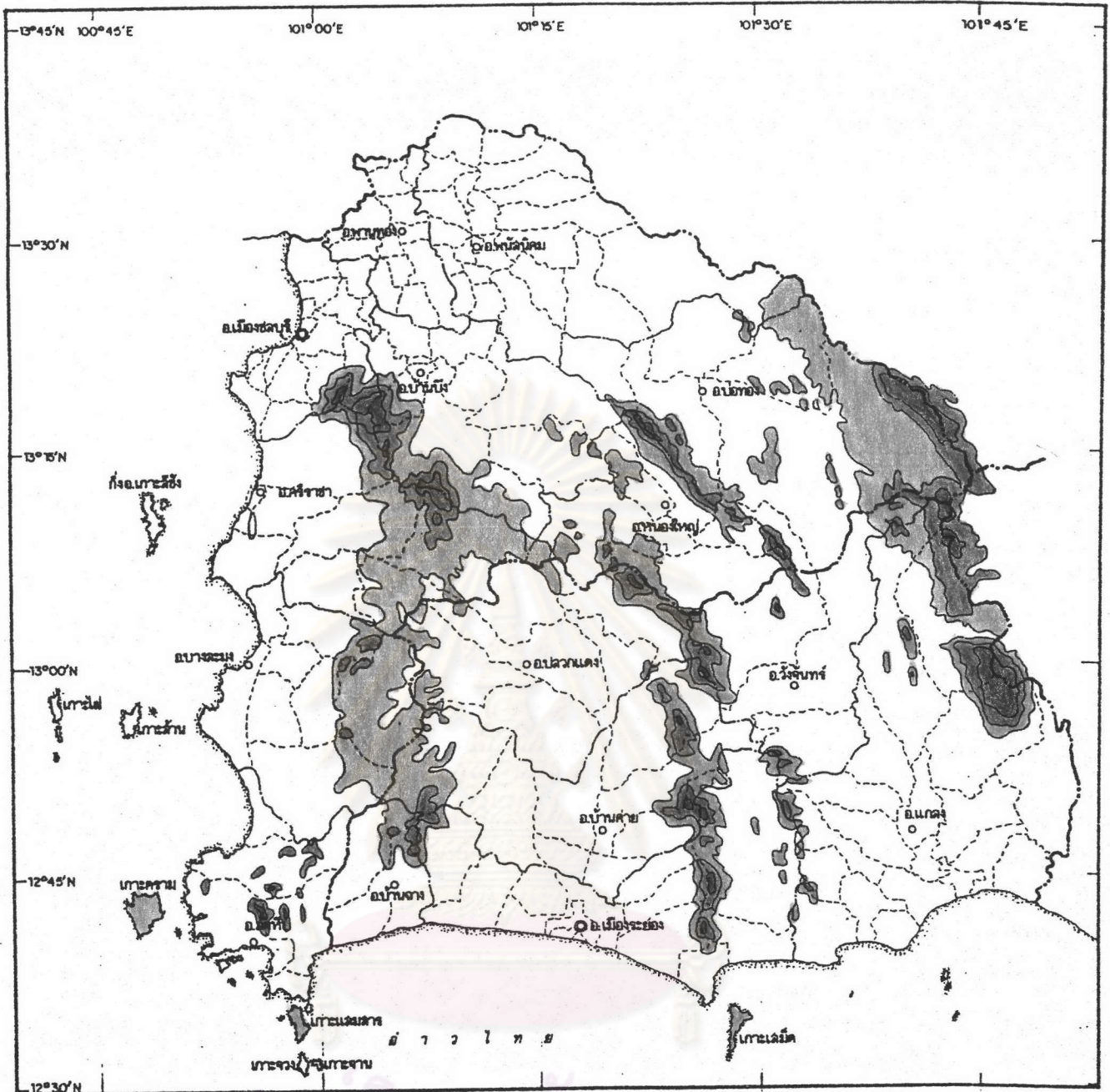
-ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางพระ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำของลุ่มน้ำย่อยชายฝั่งทะเล มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 1,131 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตจังหวัดชลบุรีทั้งหมด

-ที่ราบลุ่มน้ำระยอง มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 2,300 ตารางกิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากทิวเขาจันทบุรี ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พื้นที่ลุ่มน้ำครอบคลุมอำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย และอำเภอเมืองจังหวัดระยอง พื้นที่ลุ่มน้ำนี้อยู่ในเขตจังหวัดชลบุรีประมาณ 443 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 19.24 ของพื้นที่ทั้งหมด

-ที่ราบลุ่มน้ำประแสร์ มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 2,975 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมบริเวณอำเภอแกลง และกิ่งอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง พื้นที่ลุ่มน้ำนี้อยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี ประมาณ 662 ตารางกิโลเมตร หรือ ร้อยละ 25.85 ของพื้นที่ทั้งหมด

2. ที่ราบชายฝั่งทะเลรวมพื้นที่ศึกษามีชายฝั่งทะเลยาวถึง 256.7 กิโลเมตร โดยจังหวัดชลบุรีมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 156.7 กิโลเมตร ตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกงในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จนถึง อำเภอสัตหีบ ประกอบด้วยที่ราบแคบๆ ชายฝั่งทะเลมีภูเขาตึกเล็ก ๆ สลับเป็นบางตอน มีหาดทรายที่สวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว เช่น หาดบางแสน หาดผาแดง หาดพัทยา หาดนาจอมเทียน เป็นต้น และจังหวัดระยองมีชายฝั่งทะเลลักษณะเว้าห่างยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ซึ่งมีลักษณะทางธรรมชาติที่สวยงามมีอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-เอกรักษาสาขาหนึ่ง มีส่วนแบ่งการผลิตวังแก้ว บ้านแพ สวนสน เป็นต้น บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลจะได้รับปริมาณน้ำฝนตกสูงสุดของจังหวัด

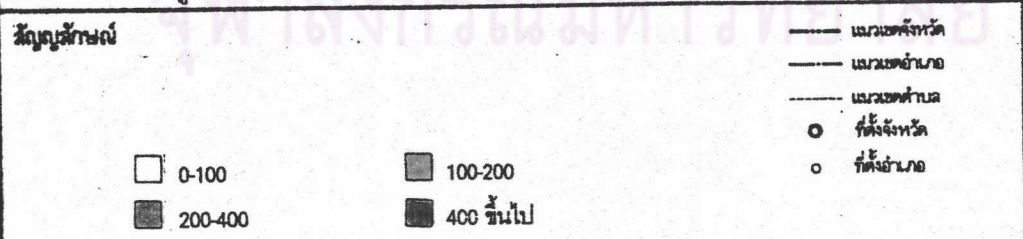
¹กรมพัฒนาที่ดิน, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, รายงานแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายการพิมพ์กองแผนที่, 2529), หน้า 15-19.

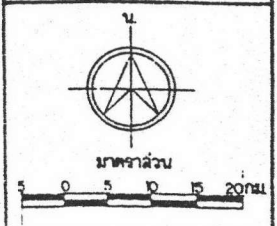
การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมือง จากการทำขนาดอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง

แสดง : ลักษณะภูมิประเทศ

แผนที่ 2

- แนวเขตจังหวัด
- แนวเขตอำเภอ
- แนวเขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

แม้ว่าจะมีคุณภาพของดินไม่ดีมากแต่ก็เป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ของจังหวัด มีป่าชายเลนกระจายอยู่ ทั่วไป และมีการเพาะเลี้ยงกุ้งและหอยนางรม เป็นต้น

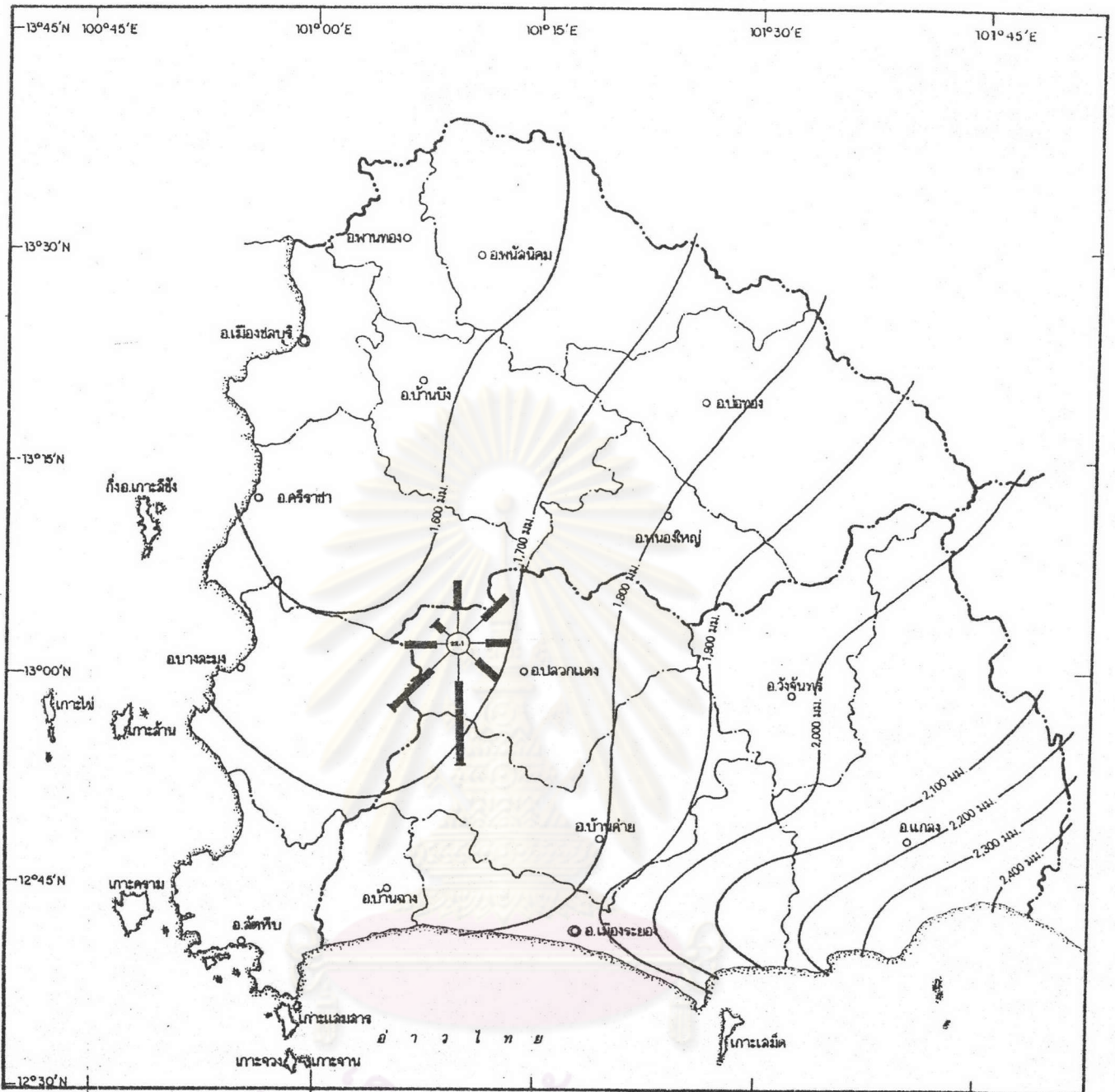
3. ที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา เป็นพื้นที่ซึ่งมีอยู่มากที่สุดอยู่ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 จังหวัดโดยทอดแนวยาวต่อเนื่องติดต่อกัน ครอบคลุมบริเวณตอนกลางของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณอำเภอบ้านบึง อำเภอนันทนิคม อำเภอบางละมุง อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบ และบางส่วนของอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่(ในจังหวัดชลบุรี) และอำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง(ในจังหวัดระยอง) และครอบคลุมบริเวณทางด้านตะวันออกของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ อำเภอวังจันทร์ อำเภอบ้านค่ายและอำเภอแกลงในจังหวัดระยอง

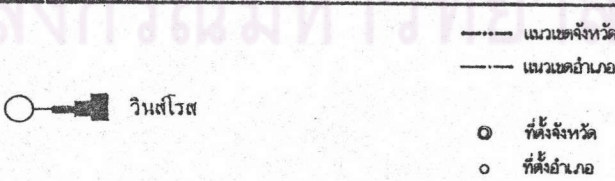
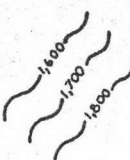
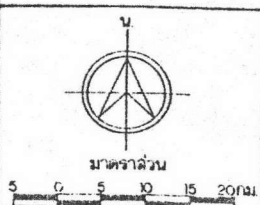
4. ที่สูงชันและภูเขา ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนกลางและด้านตะวันออกของพื้นที่ศึกษาบริเวณทางตอนกลาง คือ ในเขตอำเภอบ้านบึง ค่อนข้างกับ อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ส่วนบริเวณทางตะวันออก ได้แก่ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่(จังหวัดชลบุรี) และอำเภอแกลง(จังหวัดระยอง) ค่อนข้างกับอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ทางทิศเหนือของพื้นที่ศึกษา บริเวณอำเภอบ่อทองและทางทิศใต้บริเวณอำเภอบ้านฉางและอำเภอเมืองจังหวัดระยอง

5. เกาะต่าง ๆ จังหวัดชลบุรีมีเกาะอยู่ในน่านน้ำถึง 46 เกาะ เกาะใหญ่ที่สุด คือ เกาะคราม รองลงมาคือ เกาะสีชัง เกาะแสมสาร เกาะล้าน และเกาะไผ่ ส่วนในจังหวัดระยองมีเกาะอยู่ประมาณ 67 เกาะ เกาะที่มีชื่อมากที่สุดคือ เกาะเสม็ด

3.3 ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ศึกษาดังอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน แบ่งฤดูกาลออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูหนาว ฤดูร้อนและฤดูฝน ฤดูหนาวเริ่มระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ฤดูร้อนเริ่มระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มจากเดือนมิถุนายน-ตุลาคม ปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์ปานกลางประมาณ 1,200-1,600 มิลลิเมตร ระหว่างเดือนธันวาคม-เมษายน ส่วนอุณหภูมิเฉลี่ยของพื้นที่ศึกษาทั้งปีประมาณ

การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมือง จากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง	
แสดง : ลักษณะภูมิอากาศ	แผนที่ 3
สัญลักษณ์ ช่วงต่างเส้นชั้นปริมาณน้ำฝน 100 มม.	 <p style="text-align: center;">มาตราส่วน 0 5 10 15 20 กม.</p>
ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	

23.8-28.5 องศาเซนเซียส ซึ่งในแต่ละฤดูจะไม่แตกต่างกันนัก ความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยประมาณ 65.6-89.0 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากพื้นที่ศึกษาอยู่ใกล้ทะเล ดังนั้นความชื้นสัมพัทธ์จึงมีค่าสูงตลอดปี²(แผนที่ที่ 3)

3.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

3.4.1 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ศึกษา ครอบคลุมด้วยพื้นที่ที่เป็นป่าไม้อยู่มากซึ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ 17 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขาเขียวและเขาชมภู่(อยู่ในจังหวัด ชลบุรี) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่(อยู่ในจังหวัด ชลบุรี)และมีอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง ซึ่งอยู่ในจังหวัดระยอง คือ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง และอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด (แผนที่ที่ 4)

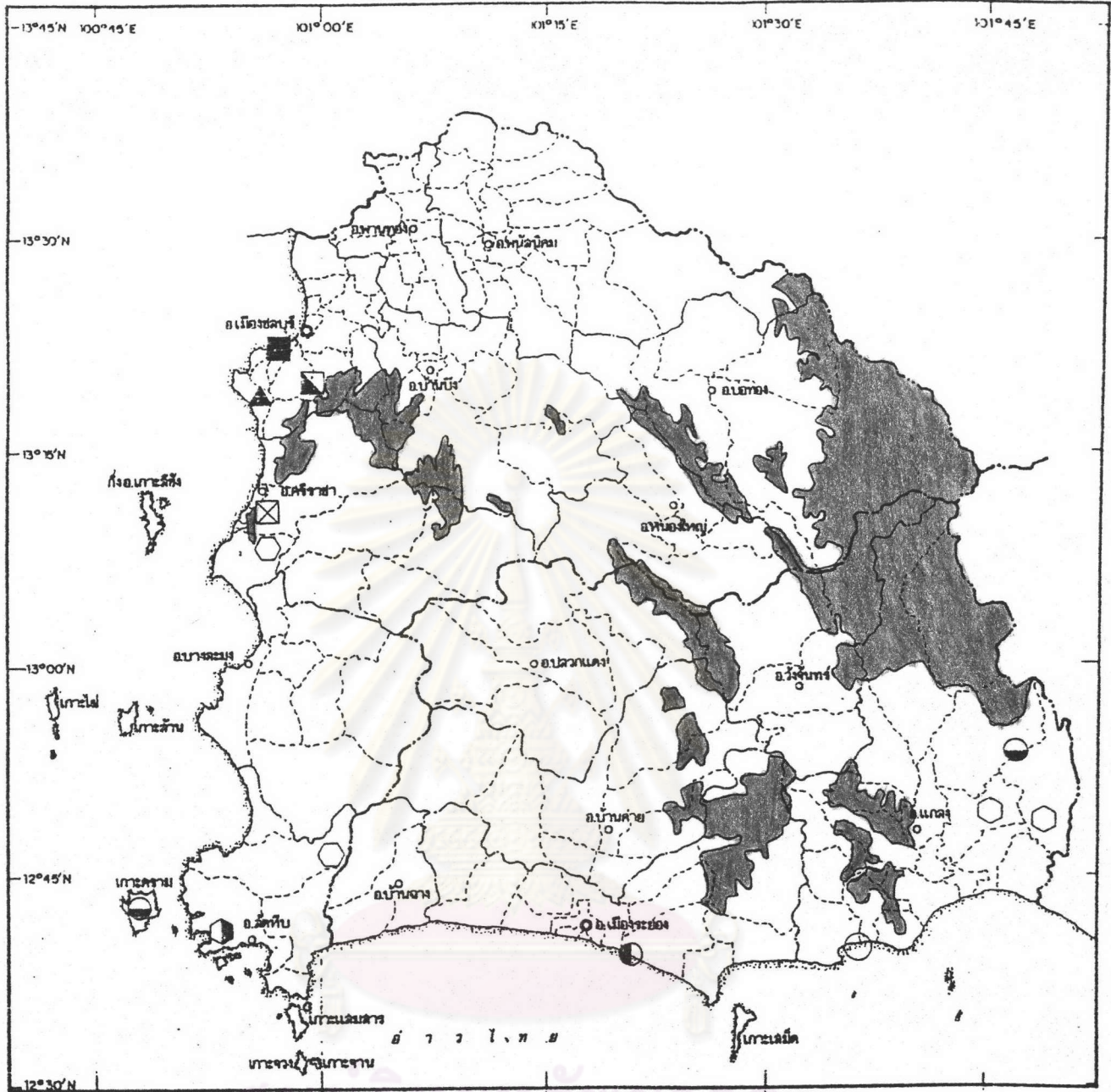
นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าเขาเขียว ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางพระ และศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางละมุง

สภาพป่าไม้โดยทั่วไปของจังหวัดชลบุรีเดิมเป็นป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณ พื้นที่ป่าในจังหวัดได้กำหนดให้เป็นป่าสงวน 9 ป่า มีพื้นที่ป่าสงวนรวมประมาณ 906,396 ไร่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 เขต และป่าโครงการสัมปทาน 1 โครงการ รวมเป็นพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดโดยประมาณ 991,385 ไร่ หรือร้อยละ 36.65 ของเนื้อที่จังหวัด แต่ในปัจจุบันถูกทำลายไปมาก พื้นที่ที่เป็นป่าจริงจึงเหลือน้อยลง

สำหรับป่าไม้โดยทั่วไปของจังหวัดระยองส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้น นอกจากนี้ก็ยังมีป่าชายเลน ป่าเบญจพรรณ ป่าชายหาดและป่าละเมาะ ปัจจุบันได้ถูกทำลายลงไปมาก แต่ก็มีพื้นที่ป่าสงวน 8 แห่ง และอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง ซึ่งรวมแล้วมีพื้นที่ป่าประมาณ 513,743 ไร่(ปี 2529) หรือร้อยละ 23.14 ของพื้นที่จังหวัด³

²เรื่องเดียวกัน,หน้า 20..

³สำนักผังเมือง,กระทรวงมหาดไทย, รายงานวิจัยเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมระยอง,(กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมือง,2534),หน้า 2-6.

การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมือง จากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง

แสดง : ทรัพยากรป่าไม้และแร่ธาตุ

แผนที่ 4

สัญลักษณ์ ป่าไม้		----- แนวเขตพื้นที่ ————— แนวเขตอำเภอ - - - - - แนวเขตตำบล ○ ที่ตั้งจังหวัด ◦ ที่ตั้งอำเภอ
▲ หินก่อสร้าง	◐ แร่แมงกานีส	● แร่ดีบุก
◑ แร่ดินเหนียว	◕ แร่เหล็ก	○ แร่ทรายแก้ว
◒ แร่หินม้า	■ แร่เกลือ	⊠ น้ำพุร้อน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณีและกรมป่าไม้

มาตราส่วน 1:50,000

3.4.2 ทรัพยากรแร่ธาตุ

จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี พบว่า พื้นที่ศึกษามีแหล่งแร่ที่สำคัญ ได้แก่ แร่ดีบุก แร่เหล็ก แร่พลวง แร่พลอย แมกานีส ดินขาว ทราชแก้ว ซึ่งแร่ธาตุเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมต่างๆ ได้มาก ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมทำแก้วและกระจก อุตสาหกรรมทำกระดาษ อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาและเซรามิกส์ ฯลฯ

นอกจากนี้ ก็ยังพบแร่อื่นๆ อีก ได้แก่ ทองคำ แบไรท์ ฟลูออไรท์ วุลแฟรม และแกรไฟท์ ซึ่งไม่คุ้มกับการลงทุนนำขึ้นมาใช้ จึงไม่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษานี้

แหล่งแร่ที่มีความสำคัญมากในจังหวัดชลบุรี (แผนที่ที่ 4) ได้แก่

-แร่เหล็ก พบมากบริเวณเขาชีโอน บ้านบางเสร่ อำเภอสัตหีบ ตำบลท่าบุญมี ตำบลบ่อทอง อำเภอพนัสนิคม

-แร่พลวงพบมากบริเวณคลองกระแสดงเขาชะออง โอนบ้านคลองกุ่ม อำเภอบ่อทอง

-แร่ดิน พบมากบริเวณบ้านก้นอ่าว ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง บ้านหาดสอ บ้านหาดยาว บ้านทุ่งโปรง ตำบลสัตหีบ

ส่วนแหล่งแร่ที่สำคัญของจังหวัดระยอง ได้แก่

-แร่ดีบุก พบมากในตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง และอำเภอบ้านฉาง

-แร่พลอย เป็นแร่ที่เป็นผลพลอยได้ของเหมืองดีบุก

-แร่พลวง พบมากในตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง ใช้ประโยชน์ในการทำโลหะผสมเป็นสี ย้อมผ้าหรือตัวทำสีในเครื่องมือและเครื่องแก้ว

-แร่แมกานีส พบมากในตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง

-แร่ดินขาว พบมากในตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลงใช้ในการทำเซรามิกส์ เครื่องปั้นดินเผา และอุตสาหกรรมกระดาษ

-ทราชแก้ว พบมากในตำบลกร่ำและตำบลชากพง ในอำเภอแกลง ใช้ทำกระจกและแก้ว แม้ว่าจังหวัดระยองจะมีแร่อยู่หลายชนิด แต่ประโยชน์ที่ได้มี 90 เปอร์เซ็นต์มาจาก แร่ทราชแก้ว และพบการทำเหมืองแร่ทราชแก้วมากที่สุดในอำเภอแกลง

3.4.3 แหล่งน้ำ

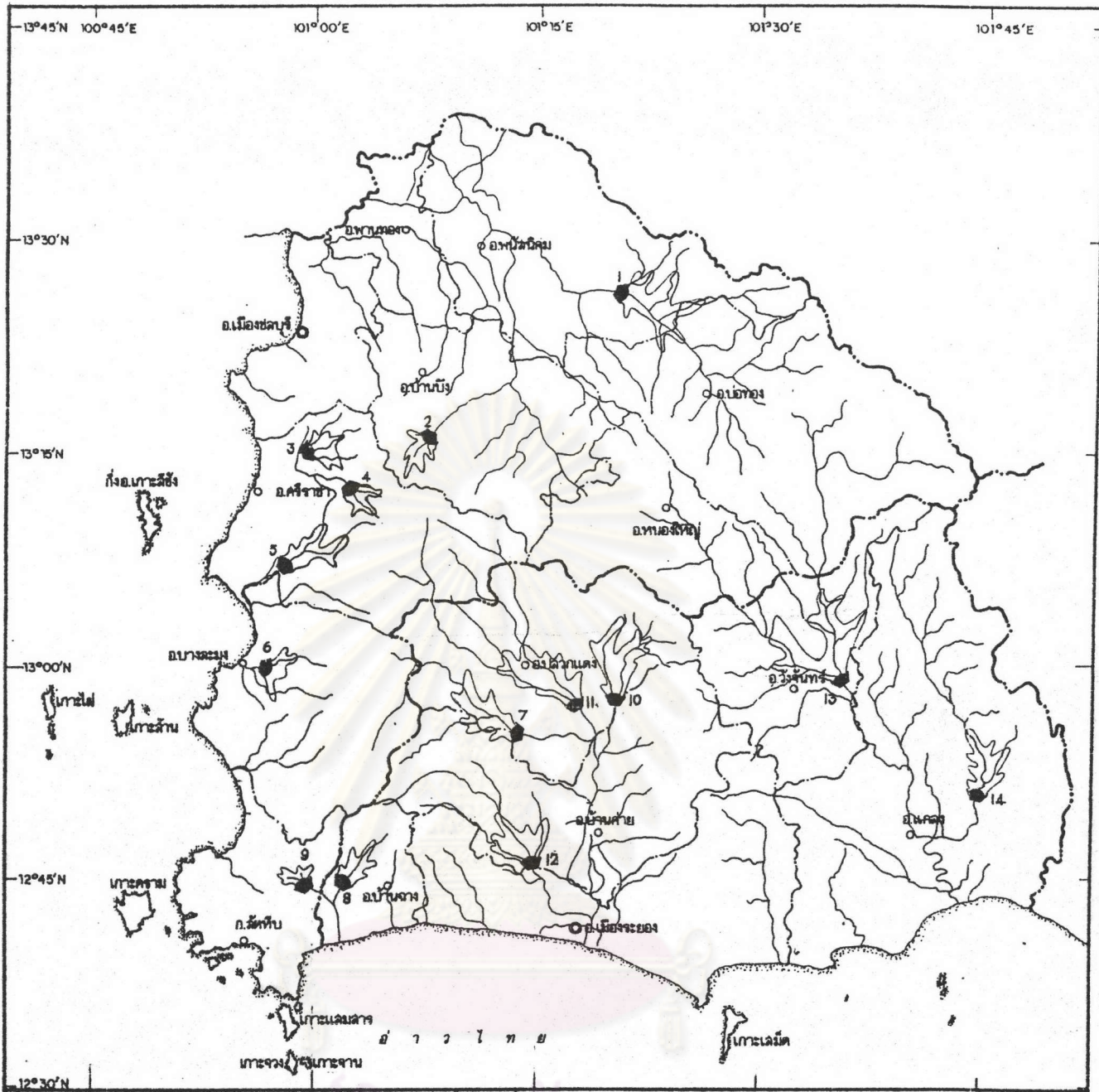
แหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ที่สำคัญ คือ

3.4.3.1 แหล่งน้ำผิวดิน คือ น้ำในแม่น้ำต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา(แผนที่ที่ 5) ได้แก่

1. แม่น้ำบางปะกง ซึ่งไหลมาจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ไหลผ่านจังหวัดชลบุรีเป็นสาขาย่อย 2 สาย ได้แก่ คลองพานทอง มีความยาวประมาณ 90 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภopanทองและมาบรรจบกับแม่น้ำบางปะกงในเขตอำเภอบางปะกงจังหวัดฉะเชิงเทรา และอีกสายคือ คลองหลวง มีความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอนนทบุรีไปบรรจบกับแม่น้ำบางปะกงที่อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. แม่น้ำบางพระ ต้นน้ำเกิดจากเขาเขียว มีความยาวประมาณ 250 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นลำน้ำสายสั้น ๆ หลายสายบริเวณชายฝั่งทะเล จังหวัดชลบุรี
3. แม่น้ำระยอง หรือ คลองใหญ่ไหลผ่านลุ่มน้ำระยอง มีความยาวประมาณ 80 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเขาเตี้ยควายในอำเภอบ้านบึงจังหวัดชลบุรี ไหลลงทางใต้เข้าท้องที่จังหวัดระยองที่อำเภอลวกแดง ผ่านเข้าเขตอำเภอบ้านค่าย มีคลองหนองปลาไหลเป็นสาขาใหญ่ที่สุด และมีคลองคอกทรายไหลมาบรรจบแล้วไหลลงสู่ที่ราบ และออกสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองจังหวัดระยอง
4. แม่น้ำประแสร์มีความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ระหว่างเขาใหญ่และเขาอ่างกระดืบในจังหวัดชลบุรี ไหลผ่านท้องที่อำเภอแกลงและไหลออกสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำประแสร์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

3.4.3.2 แหล่งน้ำใต้ดิน ในที่นี้คือ แหล่งน้ำบาดาลซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากน้ำฝนหรือน้ำผิวดิน ไหลซึมลงไปดินแล้วกักเก็บอยู่ในช่องว่าง หรือรอยแตกแยกของหิน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท (แผนที่ที่ 6) คือ

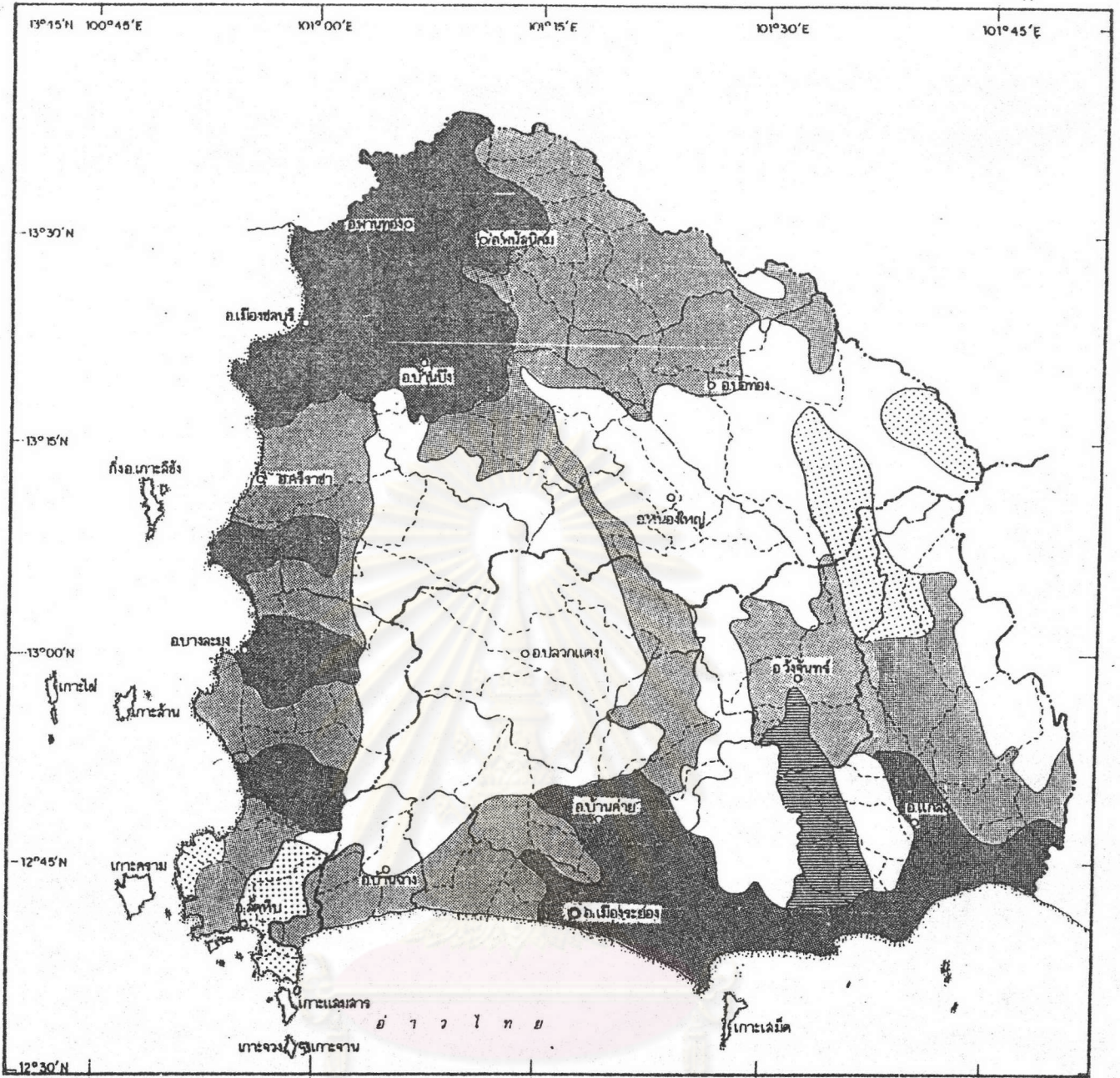
1. แหล่งน้ำบาดาลในหินร่วน (Unconsolidated Rocks) ได้แก่ กรวด ทรายหรือหินทรายที่มีรูพรุน น้ำบาดาลจะกักเก็บอยู่ในช่องว่างของหิน ดังนั้น ถ้าเจาะน้ำบาดาลในหินประเภทนี้จะสูบน้ำได้ปริมาณมาก

การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมือง จากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง

แสดง : แหล่งน้ำผิวดิน และการชลประทาน		แผนที่ 5
สัญลักษณ์ เชื้อนและอ่างเก็บน้ำ 1. เชื้อนคลองหลวง 2. เชื้อนบ้านบึง 3. เชื้อนบางพระ 4. เชื้อนหนองค้อ 5. เชื้อนหัวขี้มึง 6. เชื้อนนาบประชัน 7. เชื้อนคอกทราย 8. เชื้อนคลองบางไม้ 9. เชื้อนพุดตาหลวง 10. เชื้อนคลองใหญ่ 11. เชื้อนหนองปลาไหล 12. เชื้อนทับมา 13. เชื้อนประแสร์ 14. เชื้อนคลองระยอง	- - - - - เขตจังหวัด - - - - - เขตอำเภอ ● ที่ตั้งจังหวัด ○ ที่ตั้งอำเภอ ~~~~~ แม่น้ำ, คลอง	0 5 10 15 20 กม. ขนาดเส้น

ที่มา : กรมชลประทาน

การศึกษาด้วยวิธีการครีบูเดปไตของน้ำบาดาลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง

แสดง : แหล่งน้ำใต้ดิน

แผนที่ 6

สัญลักษณ์

<p>■ พื้นที่กว้างมีน้ำน้อย คุณภาพดี</p> <p>■ พื้นที่กว้างมีน้ำน้อย คุณภาพพอใช้</p> <p>□ พื้นที่มีน้ำน้อยมาก หรือไม่มีน้ำ</p>	<p>■ พื้นที่มีน้ำปานกลาง คุณภาพดี</p> <p>■ พื้นที่มีน้ำน้อย คุณภาพดี</p>	<p>----- แนวเขตจังหวัด</p> <p>----- แนวเขตอำเภอ</p> <p>----- แนวเขตตำบล</p> <p>○ ที่ตั้งจังหวัด</p> <p>○ ที่ตั้งอำเภอ</p>
--	--	---

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

มาตราส่วน 0 5 10 15 20 กม

2. แหล่งน้ำบาดาลใต้หินแข็ง(Consolidated Rocks) หินแข็งจะมีเนื้อแน่นไม่มีช่องว่างที่จะกักเก็บน้ำได้แต่จะพบน้ำบาดาลในรอยแตกร้าวเช่น หินดินดาน หินทรายที่มีรูพรุนน้อยเป็นต้น สำหรับหินปูนมีลักษณะเนื้อแน่น หากแต่มีโพรงอันเกิดจากการละลายของเนื้อหินเอง น้ำฝนสามารถไหลซึมลงไปกักเก็บในโพรงดังกล่าวได้ อาจเกิดเป็นลำธารใต้ดินซึ่งจะเป็นแหล่งน้ำที่ดีและให้น้ำมาก แหล่งน้ำใต้ดินในจังหวัดชลบุรี พบมากในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเล บริเวณที่พบปริมาณน้ำปานกลาง คือทางตอนกลางก่อนไปทางตอนใต้ของจังหวัด

แหล่งน้ำใต้ดินในจังหวัดระยองส่วนใหญ่พบมากในพื้นที่อยู่ติดทะเล จึงมีสภาพเป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย

แต่อย่างไรก็ตามน้ำจากแม่น้ำทั้ง 4 สายดังกล่าว ก็ไม่ได้มีน้ำมากตลอดทั้งปี และน้ำจากแหล่งน้ำใต้ดินก็มีปัญหา จึงทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำจืดเพื่ออุปโภคและบริโภคและในการเพาะปลูกช่วงฤดูแล้ง จึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาแหล่งน้ำหรือการชลประทานเข้าช่วย

3.4.4 โครงการชลประทาน

ในพื้นที่ศึกษา เพื่อช่วยเหลือในการอุปโภคและการบริโภคของประชากร ไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือเมือง ซึ่งมีโครงการขนาดใหญ่และขนาดกลางที่สำคัญ 8 โครงการ* (แผนที่ที่ 5) ได้แก่

1. โครงการเขื่อนบางพระ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 110.0 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่โครงการประมาณ 8,500 ไร่ อยู่ในจังหวัดชลบุรี
2. โครงการอ่างเก็บน้ำหนองค้อ เป็นอ่างเก็บน้ำที่ช่วยเหลือเกษตรกร อยู่ในอำเภอบ้านบึง สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 19.00 ล้านลูกบาศก์เมตร
3. โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านบึง เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางใช้เพื่อการอุปโภคในอำเภอบ้านบึง สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 1.90 ล้านลูกบาศก์เมตร
4. โครงการอ่างเก็บน้ำมาบประชัน เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ใช้เพื่อการอุปโภคในเมืองพัทยา สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 14.80 ล้านลูกบาศก์เมตร
5. โครงการอ่างเก็บน้ำคลองไผ่ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางใช้เพื่อการอุปโภค ในอำเภอบ้านฉางและอำเภอสัตหีบ สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 12.00 ล้านลูกบาศก์เมตร
6. โครงการอ่างเก็บน้ำพุดตาหลวง เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ใช้เพื่อการอุปโภค ในอำเภอ

สัดหีบ สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 2.80 ล้านลูกบาศก์เมตร

7. อ่างเก็บน้ำดอกกราย เป็นเขื่อนดินสูง 26.50 เมตร ยาว 1,500 เมตร พื้นที่อ่างเก็บน้ำประมาณ 5,625 ไร่ ส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกในโครงการบ้านค่ายและโครงการป้องกันอุทกภัยจังหวัดระยอง ส่งน้ำไปยังบริเวณอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตลอดจนให้น้ำใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภคตลอดปีด้วย

8. โครงการป้องกันน้ำเค็มลุ่มน้ำประแสร์ เป็นโครงการป้องกันน้ำเค็มและเก็บกักน้ำจืดไว้ใช้ฤดูแล้ง ช่วยเหลือและป้องกันน้ำเค็มในโครงการได้ 5,000 ไร่ กักเก็บน้ำจืดไว้ใช้และพื้นที่เพาะปลูกในฤดูแล้งได้ 25,000 ไร่

*หมายเหตุ โครงการที่ 1-6 เป็นโครงการที่อยู่ในจังหวัดชลบุรี

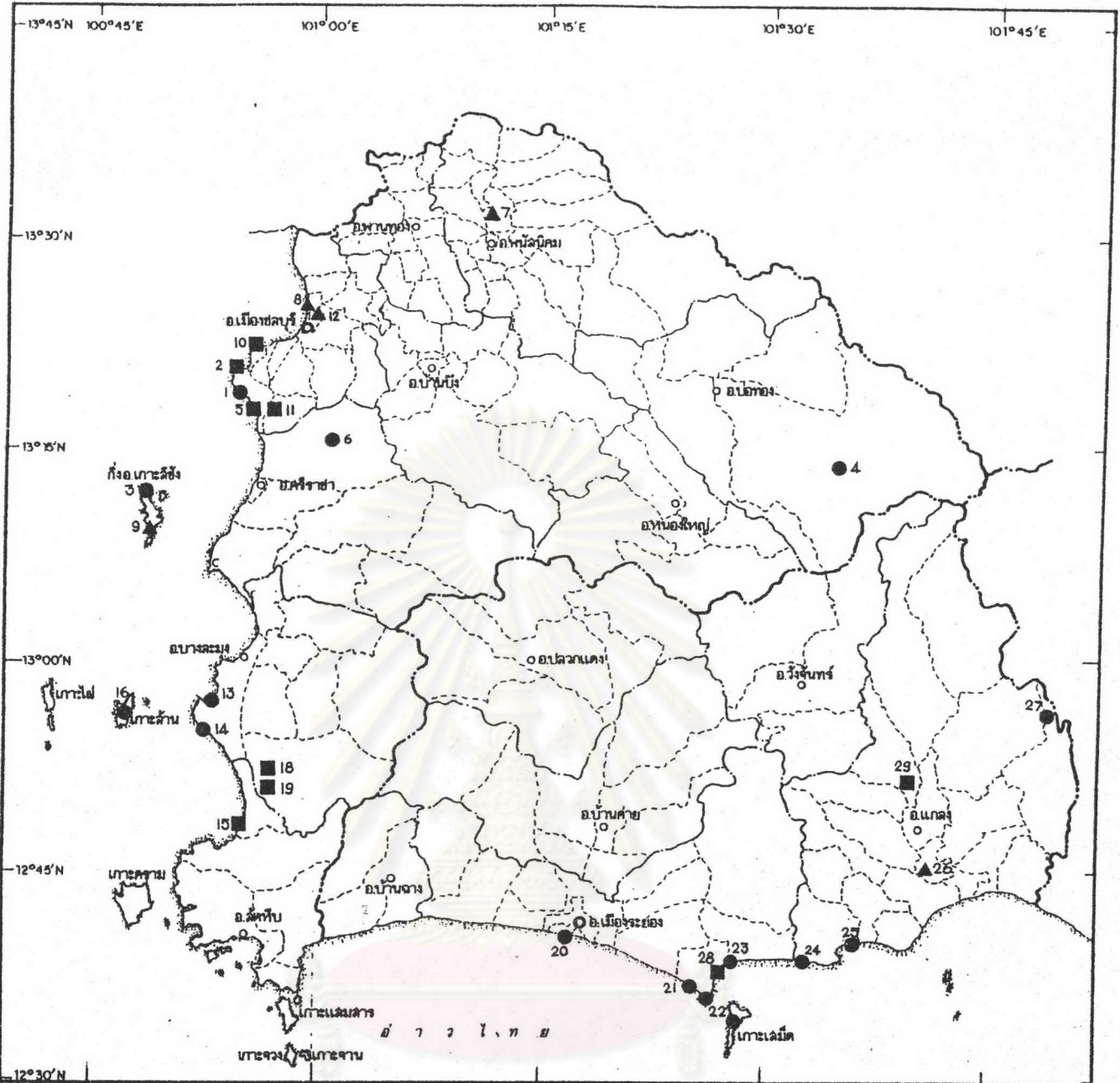
โครงการที่ 7-8 เป็นโครงการที่อยู่ในจังหวัดระยอง

รวมพื้นที่ชลประทานของกรมพัฒนาที่ดิน และกรมชลประทาน ซึ่งรวมโครงการขนาดเล็ก 47 โครงการ ในพื้นที่ศึกษาแล้ว มีพื้นที่ ประมาณ 299,407 ไร่ แหล่งน้ำเหล่านี้ทำประโยชน์เพื่อการอุปโภค บริโภค การประปา อุตสาหกรรมและการเกษตรกรรม⁴

3.4.5 ท้องเที่ยว

พื้นที่ศึกษาเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงมากในเรื่องของการท่องเที่ยวมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงมากของประเทศ โดยเฉพาะชายหาดและหมู่เกาะ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีชายทะเลเล่นน้ำได้และชายหาดยาว ทรัพยากรท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เจริญขึ้น การใช้ทรัพยากรประเภทนี้ต้องคำนึงถึงจุดอิ่มตัวหรือความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว(Capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพราะทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความอ่อนไหวและสูญเสียได้ง่าย หากไม่ได้รับการดูแลและรักษาเมื่อเกิดมีความเสื่อมโทรมขึ้นก็ยากที่จะทำให้กลับมาเป็นเหมือนเดิมได้ ทรัพยากรท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (ตารางที่ 3.1 และแผนที่ที่ 7)

⁴กรมพัฒนาที่ดิน, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, รายงานแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี, หน้า 3-18.

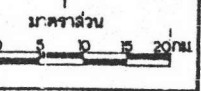

การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมือง จากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง

แสดง : สถานที่ท่องเที่ยว แผนที่ 7

- สัญลักษณ์**
1. บางแสน	11. หนงน	21. หาดแม่ฟ้าดัง
2. เขาสามหมุก	12. วัดใหญ่อินทาราม	22. ศูนย์านแหลมหมุกวิภาวดีเกษมดี
3. เกาะสีชัง	13. พัทยา	23. สวนจุกครุฑ
4. เขาระยอง	14. นาจอมเทียน	24. หาดปากคลองแกลง
5. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ	15. บางเสร่	25. ชายหาดแม่พิมพ์
6. สวนสัตว์เปิดเขาเขียว	16. เกาะล้าน	26. ศูนย์วิทยุสมุทรเรือ
7. เมืองพระรถ	17. เกาะไข่	27. ศูนย์านแห่งชาตินาวิกโยธิน
8. เมืองหิวกะโล	18. วัดญาณสังวราราม	28. ตลาดบ้านแห
9. พระราชอุทยานสราญราษฎร์	19. สวนนงนุช	29. วัดสารนาถ
10. อ่าวนิตา	20. หาดแม่ฟ้าดังระยอง	
- ชุมชนชาติ
 ประวัติศาสตร์
 วัดโบราณ

- - - - - แนวเขตจังหวัด
 - - - - - แนวเขตอำเภอ
 - - - - - แนวเขตตำบล
 ● ที่ตั้งจังหวัด
 ○ ที่ตั้งอำเภอ

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษา

จังหวัด	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์	วัฒนธรรม	รวม
ชลบุรี	8	4	7	19
ระยอง	7	1	2	10

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่ศึกษามีแหล่งท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ ประเภทชายหาดและเกาะ เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่มีชายหาดยาวติดต่อกัน มีหาดทรายสามารถเล่นน้ำทะเลได้และมีวิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในวันหยุดสุดสัปดาห์ได้ดี เพราะอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่กระจุกตัวจะได้ผลคู่กับการลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ มากกว่าการที่มีสถานที่ท่องเที่ยวอยู่อย่างกระจัดกระจาย อีกทั้งการควบคุม ดูแลและรักษาก็จะง่ายกว่าด้วย ฉะนั้นการลงทุนในด้านที่พักแรมก็จะดีกว่า เนื่องจากการได้ประโยชน์จากการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพาการบริการจากเมืองด้วย ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นในท้องถิ่น ประชาชนมีงานทำมีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่เข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ ลดการล้นไหลของคนต่างจังหวัดที่เข้ามาอยู่ในเมืองหลวงได้

3.5 การใช้ที่ดิน

จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน แบ่งการใช้ที่ดินของจังหวัดชลบุรีและระยองออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ดังปรากฏตามตารางที่ 3.2 (แผนที่ที่ 8) ดังนี้คือ

1. พื้นที่เกษตรกรรม เป็นลักษณะการใช้ที่ดินซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดถึงร้อยละ 83.06 และ 81.25 ของพื้นที่จังหวัดชลบุรีและระยองตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วยพืชไม้ยืนต้น ได้แก่ สวนผลไม้ ขางพารา ปาล์ม เป็นต้น จะอยู่ในเขตติดต่อกับพื้นที่ชุมชน พืชไร่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดในพื้นที่ศึกษา พืชที่ปลูกมากที่สุดคือ มันสำปะหลัง รองลงมาคือ อ้อย สับปะรด ข้าวโพด และพืชไร่อื่นๆ

ตารางที่ 3.2 แสดงพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ ในจังหวัด ชลบุรีและระยอง

ประเภท	ชลบุรี		ระยอง	
	พื้นที่(ไร่)	สัดส่วน(%)	พื้นที่(ไร่)	สัดส่วน(%)
พื้นที่เกษตรกรรม	2,265,004	83.06	18,003,792	97.74
พื้นที่อยู่อาศัย	154,192	5.65	79,458	0.43
พื้นที่ป่าไม้	255,749	9.38	273,608	1.49
พื้นที่แหล่งน้ำ	11,340	0.42	20,345	0.11
พื้นที่อื่น ๆ	40,540	1.49	42,797	0.23
รวม	2,726,825	100.00	18,420,000	100.00

ที่มา : กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

พืชไร่เหล่านี้ปลูกมากในเขตที่ราบลูกคลื่นในอำเภอบ้านบึง พนัสนิคม บ่อทอง หนองใหญ่ และศรีราชา ในจังหวัดชลบุรี และในอำเภอลวกแดง อำเภอวังจันทร์และอำเภอมือง จังหวัดระยอง พืชสวน มีการเพาะปลูกมากในบริเวณถัดจากนาข้าวที่ติดกับลุ่มน้ำเข้าไปอีกปลูกมากในอำเภอบ้านค่าย อำเภอกกลงและอำเภอมือง จังหวัดระยอง นอกจากนั้นคือ นาข้าว มีการเพาะปลูกมากในเขตที่ราบลุ่มอำเภอพานทอง อำเภอมืองชลบุรี และอำเภพนัสนิคมในจังหวัดชลบุรี ส่วนในจังหวัดระยองปลูกมากในเขตลุ่มน้ำระยอง บริเวณอำเภอบ้านค่ายและอำเภอมือง และบริเวณลุ่มน้ำประแสร์ในอำเภอกกลง

2. **พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร** จะกระจายตัวหนาแน่นในเขตที่ราบลุ่ม และที่ราบชายฝั่งทะเลตั้งแต่อำเภอพานทอง อำเภอมืองชลบุรี อำเภศรีราชา อำเภอบ้านบึง อำเภอบางละมุงถึงอำเภอสัตหีบ คิดเป็นร้อยละ 5.65 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนในจังหวัดระยองจะกระจายอยู่หนาแน่นบริเวณชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะอำเภอมือง และอำเภอกกลง และบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ คิดเป็นร้อยละ 3.58 ของพื้นที่จังหวัด

3. **ป่าไม้** ในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่จะเป็นป่าไม้เบญจพรรณซึ่งมีมากถึงร้อยละ 95.04 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด และอยู่ในเขตป่าสงวน อำเภอบ้านบึง ศรีราชา บ่อทอง และหนองใหญ่ และป่าไม้อีกประเภทหนึ่งคือ ป่าชายเลน อยู่ในเขตที่ราบชายฝั่งทะเล ในจังหวัดระยองส่วนใหญ่เป็นป่าดิบแล้ง ซึ่งมี

มากถึงร้อยละ 76.03 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด พื้นที่ป่าไม้ยูบบริเวณตอนเหนือของอำเภอแกลงติดกับอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และบางส่วนของอำเภอปลวกแดงและอำเภอวังจันทร์

4. ที่ลุ่มและแหล่งน้ำ ประกอบด้วยพื้นที่นาเกลือนากุ้งและที่ลุ่มแม่น้ำ ส่วนแหล่งน้ำจะเป็นอ่างเก็บน้ำส่วนใหญ่ พื้นที่นาเกลือ นากุ้ง พบมากในอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอเมืองระยอง และอำเภอแกลง

5. พื้นที่อื่น ๆ ได้แก่พื้นที่ที่เป็นหินและไม่ได้ใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ศึกษามีถึงร้อยละ 2.05 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในจังหวัดชลบุรี 40,545 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.49 ของพื้นที่จังหวัดชลบุรี และอยู่ในจังหวัดระยอง 42,797 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.93 ของพื้นที่จังหวัดระยอง

3.6 เขตการปกครอง

พื้นที่ศึกษา ซึ่งมีจังหวัดชลบุรีและระยอง เป็นพื้นที่ต่อเนื่องกัน แต่เขตการปกครองแบ่งแยกกันในแต่ละจังหวัดได้ ดังนี้

การปกครอง จังหวัดชลบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอและ 91 ตำบล (แผนที่ที่ 9) มีการปกครองท้องถิ่นรวม 26 แห่ง เป็นรูปแบบเทศบาลเมือง 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองชลบุรีและเทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบล 4 แห่งคือ เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลบ้านบึง เทศบาลตำบลแสนสุข และเทศบาลตำบลแหลมฉบัง การปกครองรูปแบบพิเศษ 1 แห่ง คือ เมืองพัทยา และสุขาภิบาล 19 แห่ง คิดเป็นพื้นที่เมืองประมาณ 880.863 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 19.64 ของพื้นที่จังหวัด

1)อำเภอเมือง ประกอบด้วย 18 ตำบล 107 หมู่บ้าน เนื้อที่ 225.3 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลแสนสุข สุขาภิบาลบางทราย สุขาภิบาลบ้านสวนและสุขาภิบาลอ่างศิลา

2)อำเภอพนัสนิคมประกอบด้วย 22 ตำบล 202 หมู่บ้าน เนื้อที่ 751.7 ตารางกิโลเมตร เป็นที่

การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมือง จากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง

<p>แนวคิด : เขตการปกครอง</p>			<p>แผนที่ 9</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <p>----- แนวเขตตำบล ———— แนวเขตอำเภอ ———— แนวเขตจังหวัด</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี</p> <p>01 ค.บางปลาสร้อย 06 ค.บ้านไร่</p> <p>02 ค.ระยอง</p> <p>คำบตีในเขตอำเภอเมืองชลบุรี</p> <p>03 ค.คลองค้ำหู้ 03 ค.ดอนหัวฬ่อ</p> <p>04 ค.นาป่า 05 ค.บางทราย</p> <p>07 ค.บ้านบึก 08 ค.บ้านสวน</p> <p>10 ค.ลำพันบก 11 ค.เสม็ด</p> <p>14 ค.หนองไม้แดง 16 ค.หัวขะยี่</p> <p>18 ค.อ่างศิลา</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลตำบลแสนสุข</p> <p>12 ค.แสนสุข</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลตำบลแสนสุข (บางสวน)</p> <p>01 ค.นาเกลือ</p> <p>คำบตีในเขตเมืองพัทยา อ.บางละมุง</p> <p>01 ค.นาเกลือ</p>	<p>คำบตีในเขตเมืองพัทยา (บางสวน)</p> <p>02 ค.นาเกลือเทียม (อยู่ในเขตอ.สัตหีบ)</p> <p>04 ค.บางละมุง 06 ค.หนองปรือ</p> <p>07 ค.หนองปลาไหล 08 ค.หัวไผ่</p> <p>คำบตีในเขตอำเภอบางละมุง</p> <p>07 ค.หนองปลาไหล</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง</p> <p>01 ค.บ้านบึง</p> <p>คำบตีในเขตอำเภอบ้านบึง</p> <p>05 ค.หนองจันทรา</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม</p> <p>01 ค.พนัสนิคม</p> <p>คำบตีในเขตอำเภอพนัสนิคม</p> <p>02 ค.คู่งไฉ่ 04 ค.โคกพลาง</p> <p>07 ค.ทุ่งขวาง 08 ค.นาขุม</p> <p>11 ค.บ้านช้าง 12 ค.บ้านรัก</p> <p>13 ค.ไร่หลักทอง 15 ค.วัดหลวง</p> <p>17 ค.หนองขาค 20 ค.หน้าพระธาตุ</p>	<p>คำบตีในเขตอำเภอพานทอง</p> <p>01 ค.พานทอง 03 ค.โคกสีหนอง</p> <p>05 ค.บางหัก 08 ค.หนองกระ</p> <p>09 ค.หนองคำสิง 10 ค.หนองหงษ์</p> <p>11 ค.หน้าพระคู่</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลตำบลศรีราชา</p> <p>01 ค.ศรีราชา</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลเมืองระยอง</p> <p>01 ค.หน้าพระคู่ 11 ค.ปากน้ำ</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลเมืองระยอง (บางสวน)</p> <p>04 ค.เรณูนิคม 08 ค.น้ำคอก</p> <p>09 ค.เนินพระ</p> <p>คำบตีในเขตเทศบาลตำบลท่ากรัง</p> <p>01 ค.ท่ากรัง</p>	<p>● ที่ตั้งจังหวัด</p> <p>○ ที่ตั้งอำเภอ</p> <p>มาตราส่วน</p> <p>0 5 10 15 20 กม.</p>
<p>ที่มา : สถิติแห่งชาติ</p>			

ตั้งของเทศบาลเมืองพนัสนิคม และสุขาภิบาลบ้านบุญมี

3)อำเภอพานทองประกอบด้วย 11 ตำบล 74 หมู่บ้าน เนื้อที่ 180.7 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลพานทอง และสุขาภิบาลหนองตำลึง

4)อำเภอบ้านบึง ประกอบด้วย 8 ตำบล 47 หมู่บ้าน เนื้อที่ 598.9 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเทศบาลตำบลบ้านบึง และสุขาภิบาลหัวกุญแจ

5)อำเภอศรีราชา ประกอบด้วย 8 ตำบล 70 หมู่บ้าน เนื้อที่ 643.6 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลแหลมฉบัง สุขาภิบาลบางพระและสุขาภิบาลอ่าวอุดม

6)อำเภอบางละมุง ประกอบด้วย 8 ตำบล 62 หมู่บ้าน เนื้อที่ 281.6 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบางละมุง และสุขาภิบาลห้วยใหญ่

7)อำเภอสัตหีบ ประกอบด้วย 5 ตำบล 40 หมู่บ้าน เนื้อที่ 348.1 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลสัตหีบ และสุขาภิบาลบางเสร่

8)อำเภอหนองใหญ่ ประกอบด้วย 5 ตำบล 20 หมู่บ้าน เนื้อที่ 334.0 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลหนองใหญ่

9)อำเภอบ่อทอง ประกอบด้วย 5 ตำบล 37 หมู่บ้าน เนื้อที่ 894.5 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบ่อทอง

10)กิ่งอำเภอเกาะสีชัง ประกอบด้วย 1 ตำบล 7 หมู่บ้าน เนื้อที่ 18.0 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลเกาะสีชัง

11)เมืองพัทยา ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง เนื้อที่ 208.1 ตารางกิโลเมตร

จังหวัดระยอง แบ่งการปกครองเป็น 6 อำเภอ มีการปกครองท้องถิ่นรวม 21 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองระยอง เทศบาลตำบล 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลทางเกวียนและเทศบาลตำบลมาบตาพุด และอีก 11 สุขาภิบาล คิดเป็นพื้นที่เมืองประมาณ 244.732 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 7.40 ของพื้นที่จังหวัด

1)อำเภอเมือง ประกอบด้วย 15 ตำบล 75 หมู่บ้าน เนื้อที่อำเภอ 514.547 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองระยอง เทศบาลตำบลมาบตาพุด สุขาภิบาลบ้านแพ และสุขาภิบาลแกลง-กระเจด

2)อำเภอแกลง ประกอบด้วย 18 ตำบล 147 หมู่บ้าน เนื้อที่ 1,058.413 ตารางกิโลเมตร เป็นที่

- ตั้งของเทศบาลตำบลทางเกวียน สุขาภิบาลทุ่งควายกิน สุขาภิบาลปากน้ำประแสร์และสุขาภิบาลสุนทรภู่
- 3)อำเภอบ้านค่าย ประกอบด้วย 9 ตำบล 67 หมู่บ้าน เนื้อที่ 727.075 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบ้านค่ายและสุขาภิบาลมาบข่า
- 4)อำเภอปลวกแดง ประกอบด้วย 6 ตำบล 33 หมู่บ้าน เนื้อที่ 618.341 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลปลวกแดงและสุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยา
- 5)อำเภอบ้านฉาง ประกอบด้วย 3 ตำบล 21 หมู่บ้าน เนื้อที่ 238.341 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบ้านฉางและสุขาภิบาลสำนักท้อน
- 6)อำเภอวังจันทร์ ประกอบด้วย 4 ตำบล 25 หมู่บ้าน เนื้อที่ 395.249 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลชุมแสง

3.7 โครงสร้างพื้นฐานและการบริการทางสังคม

โครงสร้างพื้นฐานของเมือง เป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มประชากรขึ้นเป็นชุมชนเมืองได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายตัวของประชากรออกไปตามเส้นทางคมนาคมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น แม่น้ำ ลำคลอง ถนน เป็นต้น ชุมชนเมืองอาจเกิดขึ้นก่อนที่จะมีโครงสร้างพื้นฐานของเมืองหรือเกิดโครงสร้างพื้นฐานของเมืองก่อนแล้วจึงมีการก่อตั้งถิ่นฐานของชุมชน ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังล้วนแล้วแต่เป็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คน พื้นที่ และการประกอบกิจกรรมต่างๆ ก่อเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มเป็นเมืองขึ้นมาประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วยให้เมืองเจริญเติบโตขึ้นทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากรตามมา จึงสามารถแบ่งโครงสร้างพื้นฐานของเมืองออกเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ คือ โครงสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ และการบริการทางสังคม ดังนี้

3.7.1 โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

3.7.1.1 การคมนาคมขนส่ง

1. การคมนาคมขนส่งทางบก (แผนที่ 10)

พื้นที่ศึกษา มีถนนสายสำคัญซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินและใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าและรับส่งผู้โดยสาร ซึ่งเป็นทางหลวงเชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางหลวงสายสำคัญ ได้แก่

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3(สุขุมวิท) เริ่มต้นจากกรุงเทพฯเลียบชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยผ่านจังหวัด สมุทรปราการ ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราดเป็นถนนสายเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมระยะทางยาวประมาณ 390 กิโลเมตร

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 เป็นเส้นทางแยกจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3 ที่อำเภอบางละมุง ไปสู่จังหวัดระยอง มีระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร

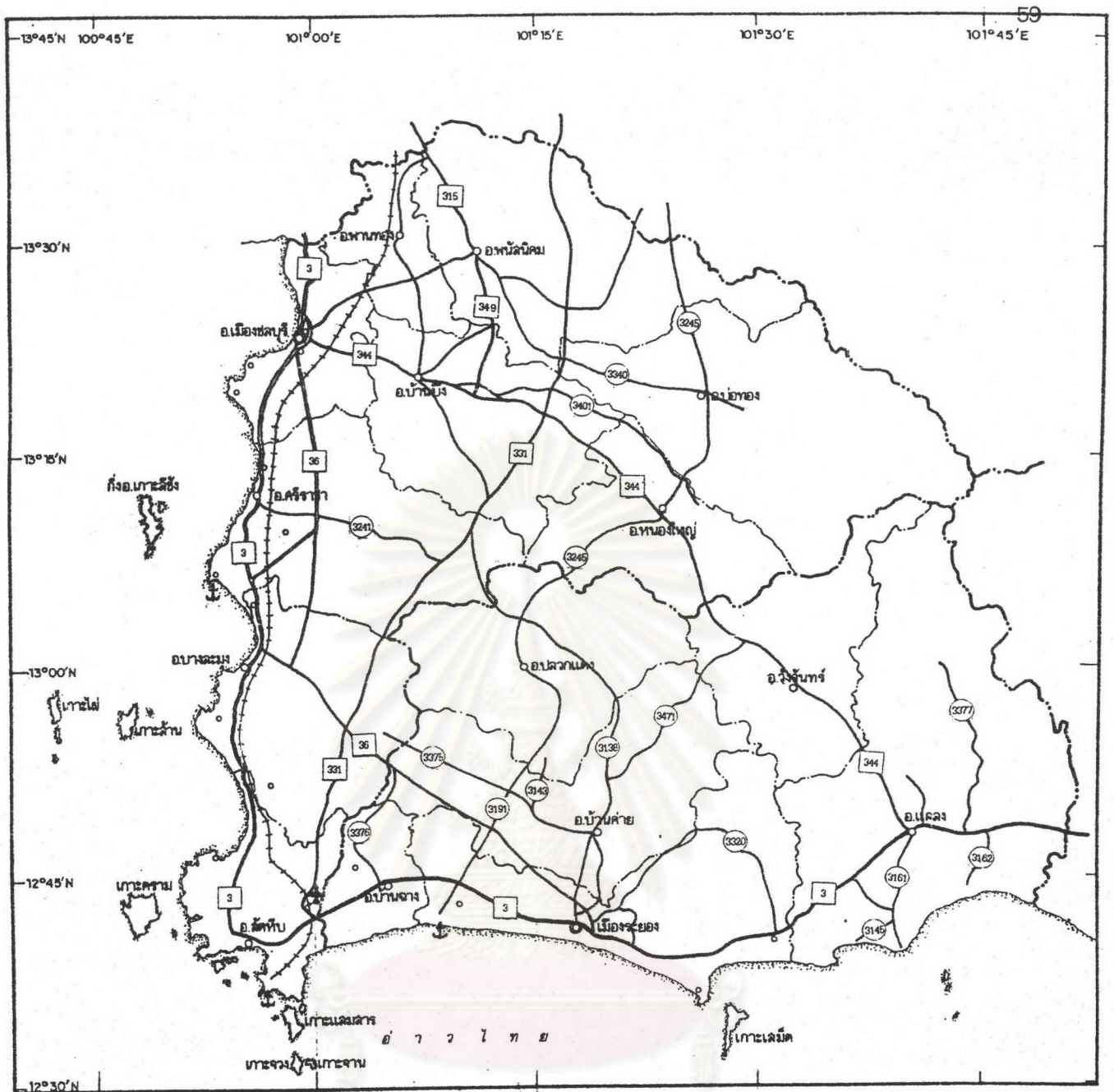
-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315(สุขประยูร) เริ่มต้นจากอำเภอเมืองชลบุรีไปอำเภอพนัสนิคม และไปสิ้นสุดที่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความยาวประมาณ 65 กิโลเมตร

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331(สัตหีบ-ฉะเชิงเทรา) เริ่มจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ผ่านอำเภอพนัสนิคม บ้านบึง ศรีราชา บางละมุง และสุดทางที่อำเภอสัตหีบ รวมระยะทางยาวประมาณ 115 กิโลเมตร

-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344(บ้านบึง-แกลง) เชื่อมระหว่างจังหวัดชลบุรีกับอำเภอแกลง(จังหวัดระยอง) โดยเริ่มต้นจากอำเภอบ้านบึง ผ่านอำเภอหนองใหญ่ อำเภอวังจันทร์ถึงอำเภอแกลง รวมระยะทางยาวประมาณ 88 กิโลเมตร

-ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3191 จากตำบลตาสิทธิ์ อำเภอปลวกแดง-ตำบลมาบข่า-นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร

-ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3145 จากบ้านเพ-แกลง-แหลมแม่พิมพ์ เป็นเส้นทางที่เลียบชายฝั่งทะเล ระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร

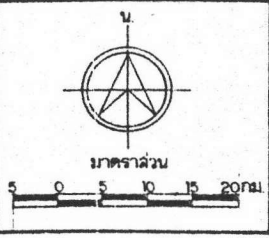
การศึกษาตัวชี้วัดการเจริญเติบโตของเมืองจากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : จังหวัดชลบุรีและระยอง

แสดง : โครงข่ายการคมนาคมขนส่ง

แผนที่ 10

สัญลักษณ์

- แนวเขตจังหวัด
- แนวเขตอำเภอ
- แนวเขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- น้ำ, คลอง
- ++++ ทางรถไฟ
- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ✈ ท่าอากาศยาน, สนามบิน
- ⚓ ท่าเรือน้ำลึก

ที่มา : กรมทางหลวง

นอกจากนี้ยังมีถนนเชื่อมต่อภายในพื้นที่ศึกษาอีกหลายสายได้แก่ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3163,3161,3162,3430,3433,3377 เป็นต้น และทางภายในชุมชนอีกมากซึ่งในพื้นที่ศึกษานับได้ว่า มีโครงข่ายถนนที่ค่อนข้างดี เชื่อมต่อระหว่างตำบล ระหว่างอำเภอและระหว่างจังหวัด สามารถติดต่อถึงกันได้สะดวกและทั่วถึง

สำหรับการคมนาคมติดต่อกันระหว่างชุมชนต่างๆ มีการประกอบการขนส่งตามเส้นทางเดินรถประจำทางเข้าถึงได้ทั่วทุกชุมชนในพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วยเส้นทางเดินรถหมวดที่ 1 เป็นเส้นทางเดินรถในเขตชุมชน เส้นทางเดินรถหมวดที่ 2 เป็นเส้นทางเดินรถระหว่างกรุงเทพฯกับอำเภอต่างๆ เส้นทางเดินรถหมวดที่ 3 เป็นเส้นทางเดินรถระหว่างจังหวัดต่างๆ เส้นทางเดินรถหมวดที่ 4 เป็นการเดินรถภายในจังหวัด และเส้นทางเดินรถหมวดที่ 5 เป็นการเดินรถขนาดเล็กภายในพื้นที่จังหวัด (ดูในภาคผนวก)

ทางรถไฟ

นอกจากเส้นทางรถยนต์แล้ว ยังมีเส้นทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ระยะทางยาว 143 กิโลเมตร เริ่มจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ผ่านอำเภอพานทอง อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอสัตหีบ และสิ้นสุดที่ท่าเรืออำเภอสัตหีบจังหวัดชลบุรี และในอนาคตมีโครงการสร้างทางรถไฟสายสัตหีบ-ระยอง มายังบริเวณแหล่งอุตสาหกรรมหลักมาบตาพุด จังหวัดระยองเป็นระยะทาง 40 กิโลเมตรเพื่อรองรับความต้องการการบริการด้านคมนาคมขนส่งสินค้า และผู้โดยสาร ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้น อันเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และมีโครงการเชื่อมต่อรถไฟสายอีสาน ซึ่งจะเส้นทางลัดสายตะวันออกเฉียงเหนือและสายเหนือ โดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ เป็นการย่นระยะทางขนส่งสินค้าและวัตถุดิบจากทั้งสองภาคดังกล่าว ทางรถไฟศรีราชา-แหลมฉบัง ระยะทาง 9.3 กิโลเมตร แยกจากเส้นทางสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ทางรถไฟสายนี้เป็น 1 ใน 4 สาย ของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

2. การคมนาคมทางน้ำ

เนื่องจากพื้นที่ศึกษาอยู่ติดทะเลการคมนาคมทางน้ำส่วนใหญ่จึงเป็นทางทะเล และจังหวัดชลบุรีมีสภาพภูมิศาสตร์ ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาการขนส่งทางทะเลและการประมงมาตั้งแต่

อดีต พบว่า มีท่าเรือประมง 18 ท่าอยู่ในอำเภอเมือง 3 ท่า ในอำเภอศรีราชา 2 ท่า ในอำเภอบางละมุง 2 ท่า ในอำเภอสัตหีบ 10 ท่า และในกิ่งอำเภอเกาะสีชัง 1 ท่า การขนส่งสินค้าและผู้โดยสารภายในจังหวัด พบว่า มีการขนส่งระหว่างอำเภอศรีราชาและกิ่งอำเภอเกาะสีชัง ส่วนการขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัด หรือระหว่างประเทศ มีท่าเรือพาณิชย์ที่สัตหีบ(ชั่วคราว) ท่าเรือพาณิชย์ที่แหลมฉบังอำเภอศรีราชา และท่าเรือเอกชนในอำเภอศรีราชา เช่น ท่าเรือขนส่งน้ำมันของบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย ท่าเรือของบริษัท เอสโซ่ ท่าเรือของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และท่าเรือของบริษัทมาบุญครองอบพิชและไซโล

ส่วนจังหวัดระยอง การคมนาคมทางน้ำส่วนใหญ่จะเป็นการขนส่งสินค้าประมง ซึ่งท่าเรือประมงและท่าเรือขนส่งสินค้าตั้งอยู่บริเวณปากน้ำในเขตอำเภอเมืองระยองที่บ้านเพและปากน้ำ ประแสร์ในเขตอำเภอแกลง ในจังหวัดมีท่าเรือประมงรวมทั้งหมดประมาณ 28 ท่า ส่วนท่าเรือขนส่งสินค้า ที่เรือขนาดใหญ่สามารถเข้าจอดเทียบท่าได้มี ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง และท่าเรือโรงงานอุตสาหกรรมเปโตรเคมีคัล

3. การคมนาคมทางอากาศ

ปัจจุบันพื้นที่ศึกษาไม่มีสนามบินพาณิชย์ แต่สามารถใช้สนามบินอู่ตะเภาซึ่งอยู่ คาบเกี่ยวระหว่างอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นสนามบินพาณิชย์ สำรอง ให้บริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารแบบเช่าเหมาลำหรือชาร์เตอร์ไฟล์ทแต่อยู่ในความดูแลของ ทหารเรือ

3.7.1.2 การไฟฟ้า

จังหวัดชลบุรีได้รับกระแสไฟฟ้าจากโรงงานบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็น หน่วยงานของการไฟฟ้าการผลิตของประเทศไทย จ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ใช้การบริการไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 2 ภาค 3 ชลบุรี ซึ่งโดยทั่วไปได้มีการจัดให้บริการ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอต่างๆ ของจังหวัด ปัจจุบันจังหวัดชลบุรีได้รับกระแสไฟฟ้าจากสถานีผลิตที่บางปะ- กงแล้วจ่ายกระแสไฟฟ้าไปยังหน่วยการไฟฟ้าย่อยของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ดังนี้

- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคบางแสน สุขาภิบาลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม
- การไฟฟ้าหมู่บ้านเกาะโพธิ์ อำเภอพนัสนิคม
- หน่วยผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยเครื่องยนต์ อำเภอบ่อทอง
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคบ้านบึง อำเภอบ้านบึง
- หน่วยผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยเครื่องยนต์ อำเภอหนองใหญ่
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคพานทอง อำเภอพานทอง

จังหวัดระยองรับกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รับส่ง
กระแสไฟฟ้าตามสายส่งแรงสูงตามระบบโครงข่ายที่สถานีอ่าวไร่ จังหวัดชลบุรี ผ่านสถานีไฟฟ้าย่อย
ศักดิ์หีบ 2มายังสถานีไฟฟ้าย่อยอำเภอเมืองระยองเชื่อมโยงกับสถานีไฟฟ้าย่อยอำเภอเมืองจันทบุรี ใน
ระยะสายส่ง 115 กิโลวัตต์ ระบบจำหน่ายเป็นระบบจำหน่ายแรงสูง 22 กิโลวัตต์ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า
ของจังหวัดระยองสูงเป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองหลักของภาคเท่านั้น เมื่อเปรียบ
เทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดชลบุรีและระยองมีโรงงานอุตสาหกรรมมาก
และมีแนวโน้มที่จะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความต้องการไฟฟ้าบริเวณนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ

ปัจจุบัน การไฟฟ้าจังหวัดระยอง ได้รับกระแสไฟฟ้าจากสถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยของ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 4 สถานี คือ

- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 1 ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง มีขนาดกำลังจ่ายไฟฟ้า
25 เมกะวัตต์ จำนวน 2 เครื่อง
- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 2 ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมืองระยอง มีขนาดกำลังจ่าย
ไฟฟ้า 25 เมกะวัตต์ จำนวน 1 เครื่อง
- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 3 ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง มีขนาดกำลังจ่าย
ไฟฟ้า 40 เมกะวัตต์ จำนวน 2 เครื่อง
- สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 4 ตำบลพลูดาวหลวง อำเภอศักดิ์หีบ มีขนาดกำลังจ่ายไฟฟ้า
25 เมกะวัตต์ จำนวน 1 เครื่อง

ในจำนวนสถานีทั้ง 4 การไฟฟ้าจังหวัดระยองนี้ ได้จ่ายกระแสไฟฟ้าไปให้กับการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด 2 สถานี คือ

-สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 2 จ่ายไฟฟ้าให้กับโครงการคอกทราย-มาบตาพุดและโรงงานอุตสาหกรรมในโครงการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

-สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยระยอง 3 จ่ายไฟฟ้าให้กับโรงงานแยกก๊าซ ตำบลมาบตาพุด และโรงงานปุ๋ยเคมี ตำบลมาบตาพุด

นอกจากนี้ ยังมีสถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยแกลง ตั้งอยู่ที่ ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง มีขนาดกำลังจ่ายไฟได้ 20 เมกะวัตต์ จำนวน 1 เครื่อง จ่ายไฟฟ้าให้กับอำเภอแกลง และอำเภอวังจันทร์

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ทำการขยายการบริการไฟฟ้าออกไปจากเดิม โดยดำเนินการก่อสร้างสถานีไฟฟ้าย่อยระบบ 115 กิโลวัตต์ จำนวน 2 แห่ง คือ สถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 2 ระยอง 3 และสถานีไฟฟ้าย่อยระบบ 230 กิโลวัตต์ จำนวน 1 แห่ง คือ สถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 2 ดำเนินการก่อสร้างติดตั้งสายส่งแรงดันสูงระบบ 115 กิโลวัตต์ จำนวน 4 วงจร คือ ระหว่างสถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 2 และระยอง 3 จำนวน 2 วงจร ระหว่างสถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 2 และแกลง จำนวน 2 วงจร ดำเนินการก่อสร้างสายส่งแรงดันสูงระบบ 230 กิโลวัตต์ 2 วงจร คือ ระหว่างสถานีไฟฟ้าอ่าวไผ่ และระยอง 2 จำนวน 2 วงจร

3.7.1.3 การบริการน้ำประปา

การให้บริการน้ำประปาส่วนใหญ่ของจังหวัดชลบุรี มาจากโรงกรองน้ำที่เขื่อนบางพระ แล้วจ่ายให้กับการประปาชลบุรี การประปาบางแสน การประปาศรีราชา เพื่อจำหน่ายน้ำให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลแสนสุข สุขาภิบาลบางทราย สุขาภิบาลบ้านสวน และบริเวณอำเภอศรีราชา นอกจากนี้ ยังมีการประปาระดับอำเภออีก 3 แห่ง คือ การประปานครี้อ อำเภอบางละมุง การประปาพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม และการประปาบ้านบึง อำเภอบ้านบึง ซึ่งได้อาศัยแหล่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำบางพระ อ่างเก็บน้ำมาบประชัน แม่น้ำบางประกง สาขาโครงการชลประทานพานทอง และโครงการท่าลาด ซึ่งแหล่งน้ำเหล่านี้จะพอเพียงใช้ได้เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น ส่วนใหญ่ในฤดูแล้งจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ

จังหวัดระยองมีชุมชนที่มีบริการน้ำประปา 6 แห่ง โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น
ดังนี้

ก.การประปาส่วนภูมิภาค มีอยู่ 2 แห่ง คือ การประปาส่วนภูมิภาคระยอง (ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองระยอง) รับผิดชอบในการผลิตน้ำสะอาดจ่ายให้กับประชาชนในเขตเทศบาล และประชาชนในเขตสุขาภิบาลมาตาพุดด้วย ส่วนอีกแห่งคือ การประปาสุขาภิบาลประแสร์ ตั้งอยู่ที่อำเภอแกลง

ทางด้านความต้องการน้ำ ที่จะใช้ในการอุตสาหกรรมหลักที่มาตาพุดนั้น ได้มีการประปามาตาพุดเกิดขึ้นตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อจัดหาน้ำมาบริการแก่พื้นที่โดยมีการต่อท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกราย ซึ่งมีความจุของอ่างประมาณ 58 ล้านลูกบาศก์เมตร ตัวอ่างเก็บน้ำตั้งอยู่ที่ ตำบลแม่ น้ำคู อำเภอปลวกแดง มายังนิคมอุตสาหกรรมมาตาพุด ระยะทางประมาณ 26.5 กิโลเมตร

ข.การประปาในความรับผิดชอบของหน่วยงานท้องถิ่นมี 4 แห่ง คือ ประปาเทศบาลตำบลทางเกวียน ประปาสุขาภิบาลบ้านฉาง(ในปี2534 ได้โอนให้กับการประปาส่วนภูมิภาคเป็นผู้ดูแล) ประปาสุขาภิบาลปลวกแดงและประปาสุขาภิบาลบ้านค่าย การให้บริการจะเพียงพอเฉพาะในเขตชุมชนเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีพื้นที่ที่ไม่ได้รับการบริการน้ำประปาในการบริโภค ดังนั้นจึงต้องอาศัยน้ำใต้ดินหรือต้องซื้อน้ำมาใช้ แต่ด้วยเหตุที่จังหวัดระยองอยู่ติดทะเล ทำให้ประสบปัญหาเรื่องน้ำจืดมาก โดยเฉพาะในฤดูแล้งจึงต้องหาทางแก้ไขต่อไป เพื่อให้การอุปโภคและบริโภคอย่างเพียงพอ

ในปัจจุบันการประปาส่วนภูมิภาคได้กำลังดำเนินการวางท่อประปา เพื่อให้การบริการแก่ชุมชนที่ยังไม่มีน้ำประปาใช้ได้ใช้กัน ซึ่งคาดว่า ภายในปี 2537 จะดำเนินการแล้วเสร็จสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ครบทุกชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้งสองจังหวัด

3.7.1.4 การสื่อสารและโทรคมนาคม

ในเขตพื้นที่ศึกษามีการบริการด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม ดังนี้ คือ

1. การไปรษณีย์และโทรเลข

จังหวัดชลบุรี มีการให้บริการไปรษณีย์และโทรเลขครอบคลุมทุกอำเภอ ซึ่งมีจำนวนที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขแต่ละอำเภอดังนี้

-	อำเภอเมือง	5	แห่ง
-	อำเภอศรีราชา	9	แห่ง
-	อำเภอบางละมุง	12	แห่ง
-	อำเภอสัตหีบ	6	แห่ง
-	อำเภอบ้านบึง	2	แห่ง
-	อำเภอบ้านนา	7	แห่ง
-	อำเภอพนัสนิคม	11	แห่ง
-	อำเภอหนองใหญ่	2	แห่ง
-	อำเภอบ่อทอง	3	แห่ง
-	กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	2	แห่ง
	รวม	59	แห่ง

จังหวัดระยองมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ทั้งหมด 11 เขต (ปทจ.) ได้แก่

-	อำเภอเมืองระยอง	3	แห่ง
-	อำเภอแกลง	3	แห่ง
-	อำเภอบ้านค่าย	2	แห่ง
-	อำเภอบ้านฉาง	1	แห่ง
-	อำเภอปลวกแดง	1	แห่ง
-	อำเภอวังจันทร์	1	แห่ง
	รวม	11	แห่ง

นอกจากนี้ ยังมีที่ทำการไปรษณีย์เอกชน(ปณช.) ซึ่งได้รับอนุญาตจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย ขึ้นอีก 6 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง 1 แห่ง คือ ที่ตำบลกะเจ็ด ในเขตอำเภอแกลง 4 แห่ง คือ ที่ตำบลชากโค่น ตำบลทุ่งควายกิน ตำบลบ้านนา และตำบลการะแสร้บน ในเขตอำเภอบ้านค่าย

1 แห่ง คือ ที่ตำบลหนองบัว ซึ่งไปรษณีย์เอกชนนั้น จะเปิดบริการทุกประเภทเหมือนที่ทำการไปรษณีย์ โทรเลข ยกเว้นการบริการด้านการเงินหรือธนาณัติเท่านั้น

2. การโทรศัพท์

จังหวัดชลบุรีมีการให้บริการโทรศัพท์ภายในจังหวัดในปี พ.ศ.2535 แบ่งออกเป็น 23 ชุมสาย มีจำนวนหมายเลขรวมทั้งหมด 63,408 หมายเลข ซึ่งชุมสายชลบุรีมีเลขหมายมากที่สุดในจังหวัด คือ มี 15,840 หมายเลข แต่ละชุมสายโทรศัพท์มีจำนวนเลขหมายในแต่ละพื้นที่ ดังต่อไปนี้

1.	ชุมสายโทรศัพท์จังหวัดชลบุรี	15,840	หมายเลข
2.	ชุมสายโทรศัพท์พนัสนิคม	3,024	หมายเลข
3.	ชุมสายโทรศัพท์บ้านบึง	2,048	หมายเลข
4.	ชุมสายโทรศัพท์บางแสน	5,120	หมายเลข
5.	ชุมสายโทรศัพท์พานทอง	1,024	หมายเลข
6.	ชุมสายโทรศัพท์ศรีราชา	8,704	หมายเลข
7.	ชุมสายโทรศัพท์พัทยา	12,288	หมายเลข
8.	ชุมสายโทรศัพท์สัตหีบ	2,048	หมายเลข
9.	ชุมสายโทรศัพท์เกาะสีชัง	256	หมายเลข
10.	ชุมสายโทรศัพท์นาเกลือ	1,536	หมายเลข
11.	ชุมสายโทรศัพท์หนองใหญ่	512	หมายเลข
12.	ชุมสายโทรศัพท์บ่อทอง	512	หมายเลข
13.	ชุมสายโทรศัพท์ท่าบุญมี	512	หมายเลข
14.	ชุมสายโทรศัพท์หนองคำลิง	256	หมายเลข
15.	ชุมสายโทรศัพท์บางพระ	1,024	หมายเลข
16.	ชุมสายโทรศัพท์อำจุม	1,536	หมายเลข
17.	ชุมสายโทรศัพท์นาจอมเทียน	2,048	หมายเลข
18.	ชุมสายโทรศัพท์หนองไม้แดง	1,024	หมายเลข
19.	ชุมสายโทรศัพท์ห้วยเล็ก	1,024	หมายเลข

20.	ชุมสายโทรศัพท์ห้วยใหญ่	512	หมายเลข
21.	ชุมสายโทรศัพท์หนองปรือ	512	หมายเลข
22.	ชุมสายโทรศัพท์บ้านอำเภอ	1,536	หมายเลข
23.	ชุมสายโทรศัพท์บ้านนาพร้าว	512	หมายเลข
	รวม	63,408	หมายเลข

ส่วนจังหวัดระยอง มีชุมสายโทรศัพท์ 9 แห่ง ให้บริการแก่ประชาชนภายในจังหวัด ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัด ปัจจุบันระบบเครื่องชุมสายเป็นระบบ SPC. ให้มีความทันสมัยมากขึ้นกว่าเดิมที่เป็นระบบ Cross-Bar ชุมสายในจังหวัดและจำนวนเลขหมายแต่ละชุมสายฯ ในปี พ.ศ. 2535 มีดังนี้ คือ

1.	ชุมสายโทรศัพท์ระยอง	5,120	หมายเลข
2.	ชุมสายโทรศัพท์บ้านฉาง	3,147	หมายเลข
3.	ชุมสายโทรศัพท์แกลง	2,336	หมายเลข
4.	ชุมสายโทรศัพท์บ้านค่าย	512	หมายเลข
5.	ชุมสายโทรศัพท์ปลวกแดง	128	หมายเลข
6.	ชุมสายโทรศัพท์อำเภอวังจันทร์	256	หมายเลข
7.	ชุมสายโทรศัพท์ชุมชนมาบตาพุด	1,280	หมายเลข
8.	ชุมสายโทรศัพท์ตำบลปากน้ำประแสร์	512	หมายเลข
9.	ชุมสายโทรศัพท์ตำบลเพ	2,560	หมายเลข
	รวม	15,851	หมายเลข

นอกจากนี้ ยังมีการเตรียมเลขหมายไว้ให้แก่ชุมชนอุตสาหกรรมหลักไว้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การประกอบการทางเศรษฐกิจ และได้สร้างสถานีชุมสายเทเล็กซ์ที่มาบตาพุดและระยองด้วย

3.7.2 การบริการทางสังคม

3.7.2.1 การศึกษา

พื้นที่ศึกษามีจังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคตะวันออก เนื่องจากเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(บางแสน) ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ดึงดูดประชากรจากจังหวัดอื่นๆ เข้ามาใช้บริการทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ทั้งจังหวัดชลบุรีและระยอง มีการจัดการศึกษา 2 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกโรงเรียน

การศึกษาในระบบโรงเรียน แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ก่อนระดับประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา รวมมีสถานศึกษาทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา 751 แห่ง

ส่วนการศึกษานอกโรงเรียน ได้กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ศึกษา มีจำนวน 59 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนผู้ใหญ่สาขาสามัญ โรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ โรงเรียนฝึกฝนอาชีพแบบเคลื่อนที่ และโรงเรียนเอกชนอาชีพ

ตารางที่ 3.3 แสดงสถานศึกษาในสังกัดต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษา

สังกัดการศึกษา	จำนวนสถานศึกษา(แห่ง)	
	จังหวัดชลบุรี	จังหวัดระยอง
การประถมศึกษา	333	230
การศึกษาท้องถิ่น	21	4
การศึกษาเอกชน	97	22
กรมสามัญศึกษา	31	12
อื่น ๆ	1	0
รวมทุกสังกัด	483	268

ที่มา : รายงานการศึกษา(ภาคสถิติ)และรายงานครู ปี2528

3.7.2.2 การสาธารณสุข

จังหวัดชลบุรี⁵ เป็นศูนย์กลางการให้บริการด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลและวิทยาลัยพยาบาลจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง⁶ มีการบริการด้านสาธารณสุข ดังนี้ คือ มีโรงพยาบาลประจำจังหวัด 1 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ และมีโรงพยาบาลประจำอำเภอทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอวังจันทร์ รวมโรงพยาบาลในพื้นที่ศึกษามีทั้งหมด 22 แห่ง จำนวนคลินิกทั้งหมด 211 แห่ง(จังหวัดชลบุรี 151 แห่ง จังหวัดระยอง 60 แห่ง)

ส่วนการบริการสาธารณสุขในท้องถิ่นชนบท จะมีสถานอนามัยประจำทุกอำเภอ แต่ในบางตำบลมีมากกว่า 1 แห่ง จำนวนสถานอนามัยทั้งหมดในพื้นที่ศึกษามี 191 แห่ง(จังหวัดชลบุรี 109 แห่ง จังหวัดระยองมี 85 แห่ง) บุคคลากรประจำสถานอนามัยแต่ละแห่งจะมีเจ้าหน้าที่ คือ หัวหน้าสถานอนามัย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ เจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์หรือเจ้าหน้าที่ควบคุมโรคเท่านั้น ซึ่งการให้การรักษายาเฉพาะโรคที่ไม่ร้ายแรงนัก สำหรับการเจ็บป่วยด้วยโรคสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาจากแพทย์และพยาบาล ประชาชนจะเข้ามาใช้บริการของโรงพยาบาลประจำจังหวัดหรือประจำอำเภอแทน จำนวนแพทย์ต่อประชากรในพื้นที่ศึกษา เท่ากับ 1 : 4027 จำนวนพยาบาลต่อประชากรในพื้นที่ศึกษา เท่ากับ 1 : 1008 และจำนวนเตียงคนไข้ต่อประชากรในพื้นที่ศึกษา เท่ากับ 1 : 456

3.7.2.3 การศาสนา

ประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และอิสลาม จึงทำให้มีศาสนสถานในพื้นที่ทั้ง 3 ศาสนา ดังนี้

-วัดพุทธศาสนา	415	วัด
-อารามหลวง	1	แห่ง(วัดป่าประดู่ จังหวัดระยอง)
-สำนักสงฆ์	99	แห่ง
-มัสยิด อิสลาม	28	แห่ง
-โบสถ์คริสต์	14	แห่ง

⁵สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี,ข้อมูลการตลาด ปี 2535,(ชลบุรี : มพพ.,2535),หน้า 61-62.

⁶สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง,ข้อมูลการตลาด ปี 2535,(ระยอง : มพพ.,2535),หน้า 56-59.

ดังนั้น ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ของประชาชนในพื้นที่ศึกษาจึง คล้ายกับประชาชนในภาคกลางของประเทศ เนื่องจากพื้นที่ที่ติดต่อกันแต่มีที่แตกต่างออกไปคือ สำเนียง ภาษาพูดที่ใช้ในพื้นที่ศึกษาจะไม่เหมือนภาษาไทยภาคกลางซึ่งจะพบได้มากในผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบทและ ผู้สูงอายุ

ประเพณีที่สำคัญของจังหวัดชลบุรีคือประเพณีวิ่งควาย ในอำเภอเมืองอำเภอบ้านบึง และอำเภอนันทนิกม

3.8 ลักษณะประชากร

3.8.1 ลักษณะประชากรภาคตะวันออก

ในปีพ.ศ.2535ภาคตะวันออกมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 5,103,680 คน จังหวัดชลบุรี มีประชากรมากที่สุด(927,458 คน) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.17 รองลงมาได้แก่ จังหวัด ปราจีนบุรี(893,360 คน), จังหวัดฉะเชิงเทรา(593,107 คน), จังหวัดจันทบุรี(455,158 คน), จังหวัด ระยอง(43,552 คน), จังหวัดนครนายก(230,333 คน) และจังหวัดตราด(201,639 คน) มีสัดส่วนร้อยละ 17.5, 11.62, 8.92, 8.57, 4.51, และ3.95ตามลำดับ ความหนาแน่นของประชากรของภาคตะวันออกเท่ากับ 139.82 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 212.57 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ จังหวัดระยอง(123.18 คน/ตร.กม.),จังหวัดฉะเชิงเทรา(110.85 คน/ตร.กม.), จังหวัดนครนายก(108.55 คน/ตร.กม.), จังหวัดปราจีนบุรี(74.71 คน/ตร.กม.), จังหวัดจันทบุรี(71.81 คน/ตร.กม.) และจังหวัดตราด(71.53 คน/ตร.กม.) ตามลำดับ (ตาราง ที่ 3.4 และแผนภูมิที่ 3.1,3.2)

3.8.2 ขนาดและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ศึกษา

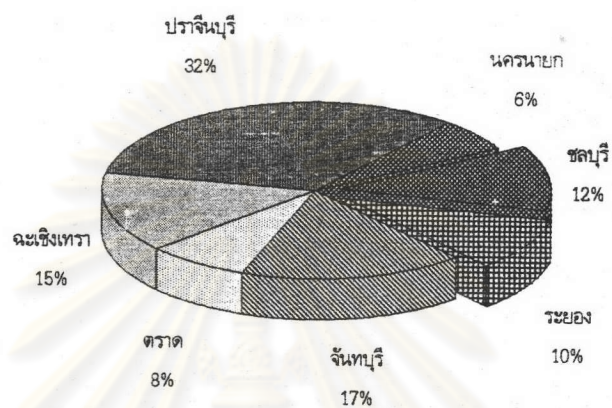
ในปีพ.ศ.2535 พื้นที่ศึกษามีประชากรรวมทั้งสิ้น ประมาณ 1,365,010 คน คิดเป็นร้อยละ 26.75 ของภาคตะวันออก มีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 172.46 คนต่อตารางกิโลเมตรของ

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2535

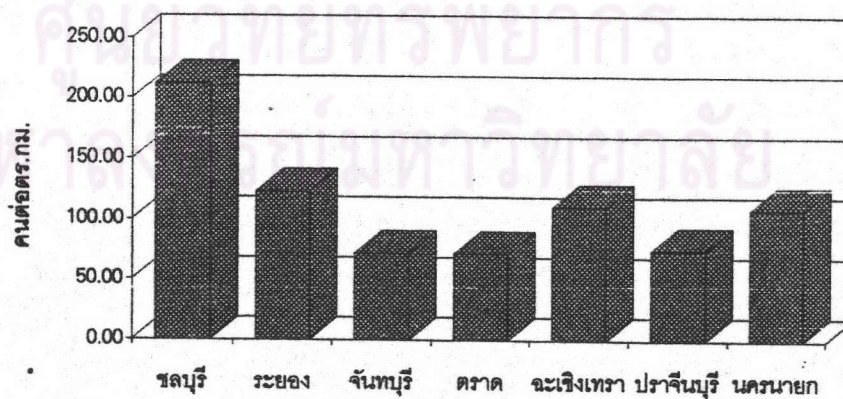
จังหวัด	พื้นที่ (ตร.กม.)	ร้อยละ ของภาค	ประชากร (คน)	ร้อยละ ของภาค	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
พื้นที่ศึกษา	7,915.00	21.68	1,365,010	26.75	172.46
ชลบุรี	4,363.00	11.95	927,458	18.17	212.57
ระยอง	3,552.00	9.73	437,552	8.57	123.18
จันทบุรี	6,338.00	17.36	455,158	8.92	71.81
ตราด	2,819.00	7.72	201,639	3.95	71.53
ฉะเชิงเทรา	5,351.00	14.66	593,170	11.62	110.85
ปราจีนบุรี	11,957.50	32.76	893,360	17.50	74.71
นครนายก	2,122.00	5.81	230,333	4.51	108.55
รวม	36,502.50	100.00	5,103,680	100.00	139.82

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงสัดส่วนของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายจังหวัด) ปี 2535

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงความหนาแน่นของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายจังหวัด) ปี 2535

ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรีมีประชากรประมาณ 927,458 คน คิดเป็นร้อยละ 18.17 ของภาคตะวันออก และเป็นร้อยละ 67.95 ของพื้นที่ศึกษา มีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 212.57 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนจังหวัดระยองมีประชากรประมาณ 437,552 คน คิดเป็นร้อยละ 8.57 ของภาคตะวันออก และเป็นร้อยละ 32.05 ของพื้นที่ศึกษา มีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 123.18 คนต่อตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรในเขตการปกครอง ปีพ.ศ.2535 พบว่า ในอำเภอเมืองชลบุรีมีประชากรสูงสุด รองลงมาคือ อำเภอพนัสนิคม อำเภอสัตหีบ อำเภอศรีราชา อำเภอแกลง อำเภอบางละมุง อำเภอเมืองระยอง อำเภอสัตหีบ อำเภอบ้านบึง อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอพานทอง อำเภอบ่อทอง อำเภอปลวกแดง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอวังจันทร์ และกิ่งอำเภอเกาะสีชัง ตามลำดับ (ตารางที่ 3.5 และแผนภูมิที่ 3.3)

พื้นที่ศึกษา ในปีพ.ศ. 2535 มีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ 172.46 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดชลบุรีมีความหนาแน่นประชากรประมาณ 212.57 คนต่อตารางกิโลเมตร และจังหวัดระยองมีความหนาแน่นประชากรประมาณ 123.18 คนต่อตารางกิโลเมตร

เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรในรายอำเภอของพื้นที่ศึกษา พบว่า อำเภอเมืองชลบุรีมีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด สูงถึง 991.23 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งมากกว่าอำเภอรองลงมาถึงประมาณ 550 คนต่อตารางกิโลเมตร ทั้งนี้เพราะว่า อำเภอเมืองชลบุรีเป็นศูนย์กลางของธุรกิจการค้าและสถาบันราชการ รองลงมาคือ อำเภอบางละมุง มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 451.11 คนต่อตารางกิโลเมตร เนื่องจาก มีเมืองพัทยาที่เป็นชุมชนเมืองที่มีความหนาแน่นประชากรมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ

ส่วนอำเภอที่เหลือสามารถแบ่งกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรในช่วง 200-299 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 6 อำเภอ คือ อำเภอสัตหีบ(288.24 คน/ตร.กม.), อำเภอบ้านฉาง(272.80 คน/ตร.กม.), อำเภอพานทอง(244.61 คน/ตร.กม.), อำเภอเมืองระยอง(238.15 คน/ตร.กม.), กิ่งอำเภอเกาะสีชัง(225.83 คน/ตร.กม.) และอำเภอสัตหีบ(221.31 คน/ตร.กม.)

อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรในช่วง 100-199 คนต่อตารางกิโลเมตรมี 4 อำเภอ คือ อำเภอพนัสนิคม(194.25 คน/ตร.กม.), อำเภอบ้านบึง(136.82 คน/ตร.กม.), อำเภอแกลง(120.31 คน/ตร.กม.) และอำเภอบ้านค่าย(103.93 คน/ตร.กม.)

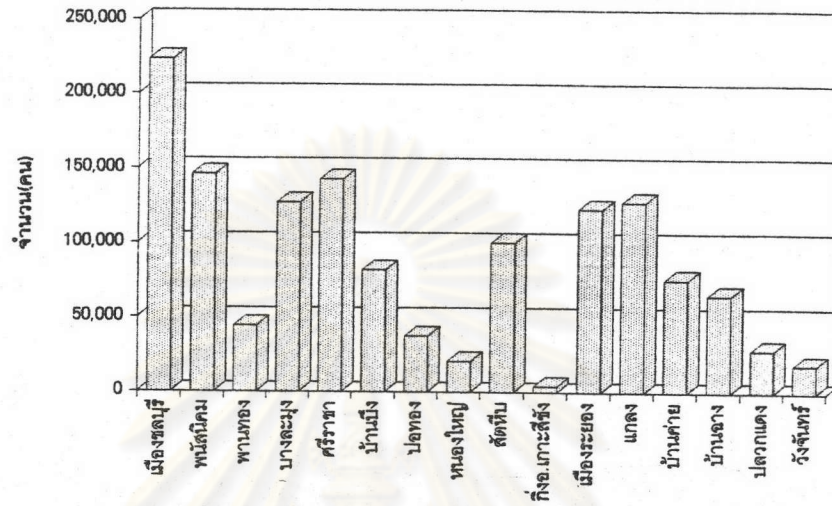
อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรในช่วง 1-99 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 4 อำเภอ คือ

ตาราง 3.5 แสดงจำนวน,ความหนาแน่นและสัดส่วนประชากรรายอำเภอ ในพื้นที่ศึกษา ปี 2535

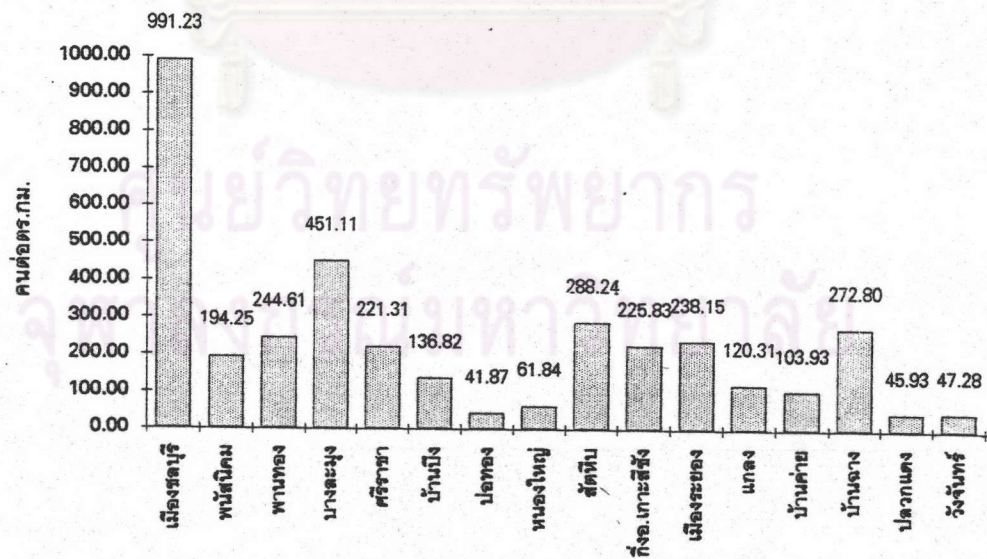
อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	สัดส่วนปชก. (ร้อยละ)
จังหวัดชลบุรี	4,276.40	927,458	216.88	67.95
เมืองชลบุรี	225.30	223,325	991.23	16.36
พนัสนิคม	751.70	146,017	194.25	10.70
พานทอง	180.70	44,201	244.61	3.24
บางละมุง	281.60	127,033	451.11	9.31
ศรีราชา	643.60	142,435	221.31	10.43
บ้านบึง	598.90	81,940	136.82	6.00
บ่อทอง	894.50	37,451	41.87	2.74
หนองใหญ่	334.00	20,654	61.84	1.51
สัตหีบ	348.10	100,337	288.24	7.35
กิ่งอ.เกาะสีชัง	18.00	4,065	225.83	0.30
จังหวัดระยอง	3,551.97	437,552	123.19	32.05
เมืองระยอง	514.55	122,540	238.15	8.98
แกลง	1,058.41	127,339	120.31	9.33
บ้านค่าย	727.08	75,567	103.93	5.54
บ้านฉาง	238.34	65,019	272.80	4.76
ปลวกแดง	618.34	28,399	45.93	2.08
วังจันทร์	395.25	18,688	47.28	1.37
รวม(พื้นที่ศึกษา)	7,828.37	1,365,010	174.37	100.00

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา(รายอำเภอ) ปี 2535

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ศึกษา (รายอำเภอ) ปี 2535

อำเภอหนองใหญ่(61.84 คน/ตร.กม.), อำเภอวังจันทร์(47.28 คน/ตร.กม.), อำเภอปลวกแดง (45.93 คน/ตร.กม.) และอำเภอบ่อทอง(41.87 คน/ตร.กม.) (ตารางที่ 3.5 และแผนภูมิที่ 3.4)

จะเห็นได้ว่า อำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นมาก ส่วนใหญ่จะเป็นอำเภอที่อยู่ในที่ราบชายฝั่งทะเลและมีเส้นทางคมนาคมดี อีกทั้งมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดและของภูมิภาค ส่วนอำเภอที่อยู่ลึกเข้าไปในภูมิภาค ประชากรจะอาศัยอยู่น้อย

3.8.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงประชากรเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง จำนวนและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ศึกษา ณ เวลาที่ต่างกัน กล่าวคือ ศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากร โดยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไร ช่วงเวลาที่ทำการศึกษาจะใช้ปี พ.ศ. 2526 และปีพ.ศ.2535

จากตารางที่ 3.6 จะเห็นได้ว่า ในปีพ.ศ.2526 อำเภอเมืองชลบุรีมีจำนวนประชากร, สัดส่วนและความหนาแน่นประชากรสูงที่สุดในพื้นที่ศึกษา และในปีพ.ศ.2535ก็เช่นกัน มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร คิดเป็นร้อยละ 1.86 ต่อปี (แผนภูมิที่ 3.5 และ 3.6)

อำเภอบ้านฉาง เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 6.02 เนื่องจากเป็นพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักของประเทศ ทำให้มีการหลั่งไหลของประชากรเข้าอำเภอบ้านฉางมาก ภายในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา รองลงมาคือ อำเภอบางละมุง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองพัทยา สถานที่ท่องเที่ยวระดับชาติ คิดเป็นร้อยละ 4.65 และอำเภอวังจันทร์คิดเป็นร้อยละ 2.66 ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการก่อสร้างเส้นทางคมนาคมทางหลวงจังหวัดสาย344 คัดผ่าน ซึ่งเป็นทางลัดร่นระยะทางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ คือ จังหวัดจันทบุรีและตราด แทนที่จะใช้ถนนสุขุมวิทเลียบชายทะเลเหมือนแต่อดีต

3.8.3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงประชากรที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา ขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ

1.จำนวนการเกิด 2.จำนวนการตาย 3.จำนวนการอพยพเข้า 4.จำนวนการอพยพออก จะได้ว่า

การเปลี่ยนแปลงประชากร = (จำนวนการเกิด-จำนวนการตาย)+(จำนวนการอพยพเข้า-จำนวนการอพยพออก)

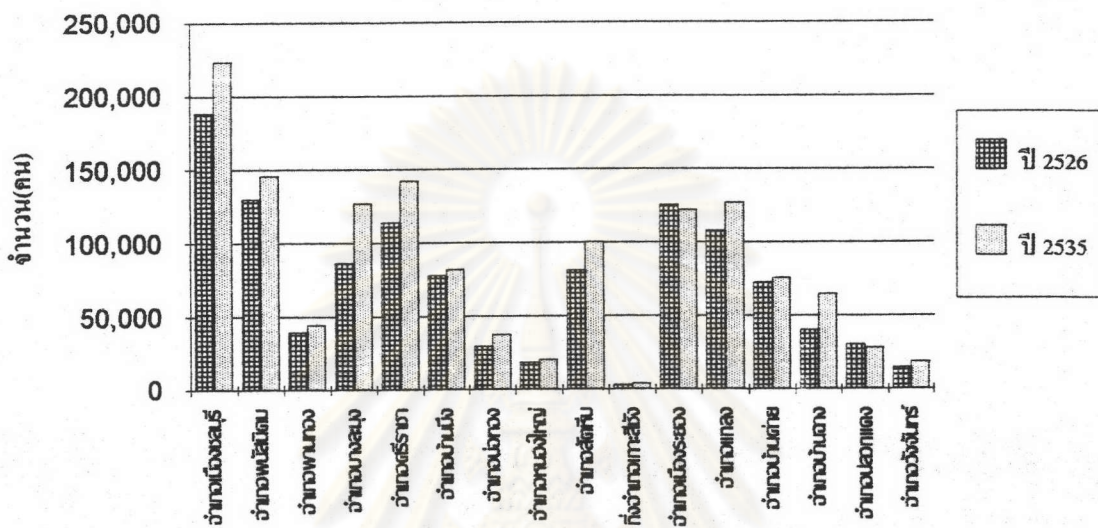
ตาราง 3.6 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรวัยอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี2526,2535

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2526		พ.ศ. 2535		การเปลี่ยนแปลง	
		จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	อัตราเติบโต เฉลี่ยต่อปี(%)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
จังหวัดชลบุรี	4276.4	769,581	179.96	927,458	216.88	2.05	36.92
อำเภอเมืองชลบุรี	225.3	188,345	835.97	223,325	991.23	1.86	155.26
อำเภอนนทบุรี	751.7	130,067	173.03	146,017	194.25	1.23	21.22
อำเภอบางบาล	180.7	39,764	220.06	44,201	244.61	1.12	24.55
อำเภอบางละมุง	281.6	86,738	308.02	127,033	451.11	4.65	143.09
อำเภอศรีราชา	643.6	114,215	177.46	142,435	221.31	2.47	43.85
อำเภอบ้านมิ่ง	598.9	77,993	130.23	81,940	136.82	0.51	6.59
อำเภอบ่อทอง	894.5	29,688	33.19	37,451	41.87	2.61	8.68
อำเภอหนองใหญ่	334	18,523	55.46	20,654	61.84	1.15	6.38
อำเภอสัตหีบ	348.1	81,192	233.24	100,337	288.24	2.36	55.00
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	18	3,056	169.78	4,065	225.83	3.30	56.06
จังหวัดระยอง	3551.966	392,554	110.52	437,552	123.19	1.15	12.67
อำเภอเมืองระยอง	514.547	125,943	244.76	122,540	238.15	(0.27)	(6.61)
อำเภอแกลง	1058.413	108,003	102.04	127,339	120.31	1.79	18.27
อำเภอบ้านค่าย	727.075	72,847	100.19	75,567	103.93	0.37	3.74
อำเภอบ้านฉาง	238.341	40,577	170.25	65,019	272.80	6.02	102.55
อำเภอปลวกแดง	618.341	30,423	49.20	28,399	45.93	(0.67)	(3.27)
อำเภอวังจันทร์	395.249	14,761	37.35	18,688	47.28	2.66	9.94
รวม(พื้นที่ศึกษา)	7828.366	1,162,135	148.45	1,365,010	174.37	1.75	25.92

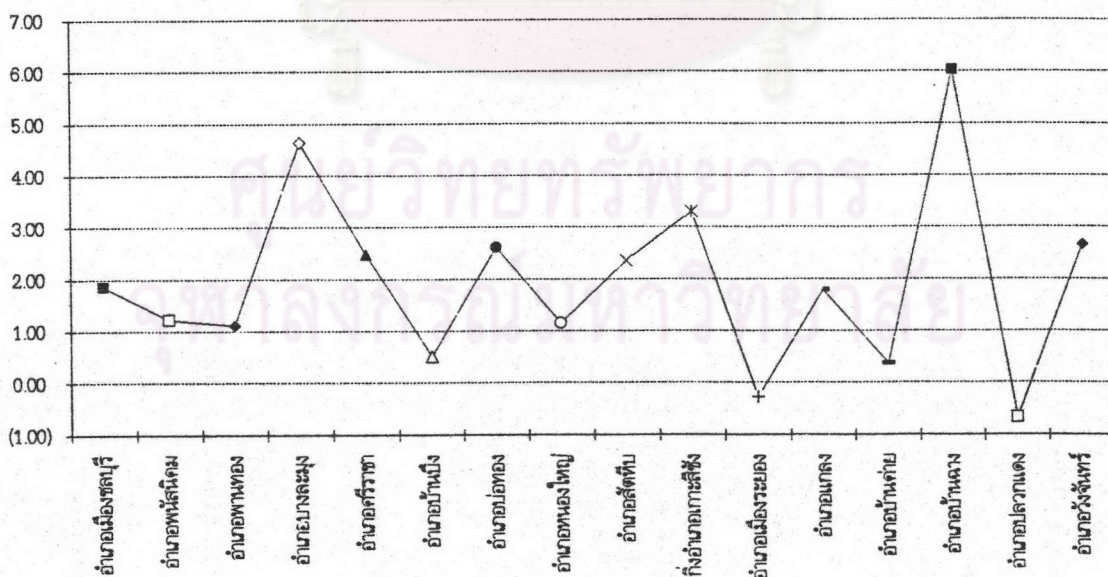
* ตัวเลขใน () หมายถึง ค่าติดลบ

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา(รายอำเภอ) ปี 2526,2535

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่ศึกษา(รายอำเภอ) ปี 2526,2535

ในปัจจุบัน จำนวนการเกิดและจำนวนการตายค่อนข้างจะสม่ำเสมอและคงที่ ทำให้การเปลี่ยนแปลงประชากร ที่เกิดจากความแตกต่างกันของการเกิดและการตายนั้น ค่อนข้างคงที่ตามไปด้วย ส่วนสำคัญที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประชากร คือ จำนวนการอพยพย้ายเข้าและย้ายออก ซึ่งจะเป็นตัวชี้ที่แสดงถึงลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ ได้ดี ถ้าพื้นที่นั้นมีสภาพเศรษฐกิจดี มีการลงทุนมาก การจ้างงานมาก ประชากรก็จะย้ายเข้ามามาก แต่ถ้าพื้นที่ใดมีลักษณะที่ตรงกันข้ามแล้ว ประชากรก็จะย้ายออกมากเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการย้ายถิ่นของประชากร สามารถสรุปได้กว้างๆ ดังนี้

1. ย้ายเพื่อศึกษาต่อ
2. ย้ายตามหัวหน้าครอบครัว
3. ย้ายเพื่อหางานทำ
4. ย้ายเพื่อทำงานที่ดีกว่า
5. ย้ายเพื่อหาความทันสมัยและความสะดวกสบาย

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรภายในอำเภอของพื้นที่ศึกษาปี 2534 พบว่า อ.ศรีราชา มีอัตราการเกิดที่สูงสุด คือ 4.45 % รองลงมาคือ อำเภอเมืองระยอง 3.26 อำเภอเมืองชลบุรี 2.98 และอำเภออื่นๆ ก็จะมีอัตราการเกิดในช่วงระหว่าง 1.6-0.7 ซึ่งอยู่ในอัตราที่ต่ำ สำหรับอัตราการตายของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 จังหวัดอยู่ในระดับที่ต่ำมาก คือ ในช่วงระหว่าง 0.7-0.31 (ตารางที่ 3.8, 3.10 และแผนภูมิที่ 3.7)

จะเห็นได้ว่า อำเภอเมืองชลบุรีและอำเภอเมืองระยอง มีอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติที่สูงกว่าอำเภออื่นๆ และมีอำเภอบางละมุงที่มีอัตราการตายมากอัตราการเกิด เมื่อพิจารณาอัตราการอพยพโยกย้ายของประชากรในพื้นที่ศึกษาในปีเดียวกันนี้ พบว่า อำเภอเมืองชลบุรีมีการอพยพเข้าและออกเป็นจำนวนมากที่สุดในพื้นที่ศึกษา รองมาคือ อำเภอเมืองระยอง และอำเภอศรีราชา แต่ทว่า การย้ายสุทธิของอำเภอทั้งสามดังกล่าวมีค่าเป็นลบ หมายความว่า ประชากร ย้ายออกมากกว่าย้ายเข้า เมื่อสิ้นปี พ.ศ.2534 แสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจภายในอำเภอถดถอย เกิดการว่างงานมาก ทั้งที่อำเภอดังกล่าวเป็นพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องพิจารณาทั้งทางด้านอื่นประกอบด้วย จึงจะได้สาเหตุที่แท้จริง

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา พบว่า อำเภอเมืองระยอง, อำเภอศรีราชา, อำเภอแกลงและอำเภอสัตหีบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงคือ อยู่ในช่วง

ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนการเกิด การตาย ย้ายเข้า ย้ายออก ของจังหวัดชลบุรี ปี 2534

หน่วย : คน

พื้นที่	จำนวนประชากร	จำนวนการเกิด	จำนวนการตาย	จำนวนการเพิ่ม ตามธรรมชาติ	จำนวนการย้ายเข้า	จำนวนการย้ายออก	จำนวนการย้ายสุทธิ	การเพิ่มประชากร
อำเภอเมือง	208,558	6,218	1,362	4,856	19,784	22,786	(3,002)	1,854
อำเภอพนัสนิคม	147,883	1,814	766	1,048	6,376	5,985	391	1,439
อำเภอบ้านนา	44,816	440	323	117	2,567	2,277	290	407
อำเภอบางละมุง	60,845	182	353	(171)	5,255	3,227	2,028	1,857
อำเภอศรีราชา	137,126	6,104	861	5,243	10,625	13,258	(2,633)	2,610
อำเภอบ้านบึง	93,386	888	392	496	5,856	5,683	173	669
อำเภอบ่อทอง	37,692	529	130	399	2,051	2,060	(9)	390
อำเภอหนองใหญ่	21,212	242	66	176	1,275	1,205	70	246
อำเภอสัตหีบ	104,657	1,493	407	1,086	8,974	7,756	1,218	2,304
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	4,086	39	19	20	578	443	135	155
เมืองพัทยา	64,731	1,428	304	1,124	7,960	6,730	1,230	2,354
รวม	924,992	19,377	4,983	14,394	71,301	71,410	(109)	14,285

* ตัวเลขใน () หมายถึง ค่าติดลบ

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ตารางที่ 3.8 แสดงอัตราการเกิด การตาย ย้ายเข้า ย้ายออก ของจังหวัดชลบุรี ปี 2534

พื้นที่	จำนวนประชากร (คน)	อัตราการเกิด	อัตราการตาย	อัตราการเพิ่ม ตามธรรมชาติ	อัตราการย้ายเข้า	อัตราการย้ายออก	อัตราการย้ายสุทธิ	หน่วย : %
								อัตราการเพิ่ม ประชากร
อำเภอเมือง	208,558	2.98	0.65	2.33	9.49	10.93	-1.44	0.89
อำเภอนนทบุรี	147,883	1.23	0.52	0.71	4.31	4.05	0.26	0.97
อำเภอบางบาล	44,816	0.98	0.72	0.26	5.73	5.08	0.65	0.91
อำเภอบางละมุง	60,845	0.30	0.58	-0.28	8.64	5.30	3.33	3.05
อำเภอสัตหีบ	137,126	4.45	0.63	3.82	7.75	9.67	-1.92	1.90
อำเภอบ้านบึง	93,386	0.95	0.42	0.53	6.27	6.09	0.19	0.72
อำเภอปทุม	37,692	1.40	0.34	1.06	5.44	5.47	-0.02	1.03
อำเภอหนองใหญ่	21,212	1.14	0.31	0.83	6.01	5.68	0.33	1.16
อำเภอสัตหีบ	104,657	1.43	0.39	1.04	8.57	7.41	1.16	2.20
กิ่งอำเภอกะสีง	4,086	0.95	0.47	0.49	14.15	10.84	3.30	3.79
เมืองพัทยา	64,731	2.21	0.47	1.74	12.30	10.40	1.90	3.64
รวม	924,992	18.02	5.50	12.52	88.65	80.91	7.74	20.27

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ตารางที่ 3.9 แสดงจำนวนการเกิด การตาย ย้ายเข้า ย้ายออก ของจังหวัดระยอง ปี 2534

พื้นที่	จำนวนประชากร	จำนวนการเกิด	จำนวนการตาย	จำนวนการเพิ่ม ตามธรรมชาติ	จำนวนการย้ายเข้า	จำนวนการย้ายออก	หน่วย : คน	
							จำนวนการย้ายสุทธิ	การเพิ่มประชากร
อำเภอเมือง	150,906	4,915	915	4,000	11,381	12,487	(1,106)	2,894
อำเภอแกลง	132,907	2,202	709	1,493	8,431	7,615	816	2,309
อำเภอบ้านค่าย	79,107	514	378	136	4,492	3,954	538	674
อำเภอบ้านฉาง	45,951	308	187	121	2,473	2,033	440	561
อำเภอปลวกแดง	32,711	205	132	73	1,799	1,855	(56)	17
อำเภอวังจันทร์	18,258	245	102	143	1,377	1,230	147	290
รวม	459,840	8,389	2,423	5,966	29,953	29,174	779	6,745

* ตัวเลขใน () หมายถึง ค่าติดลบ

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

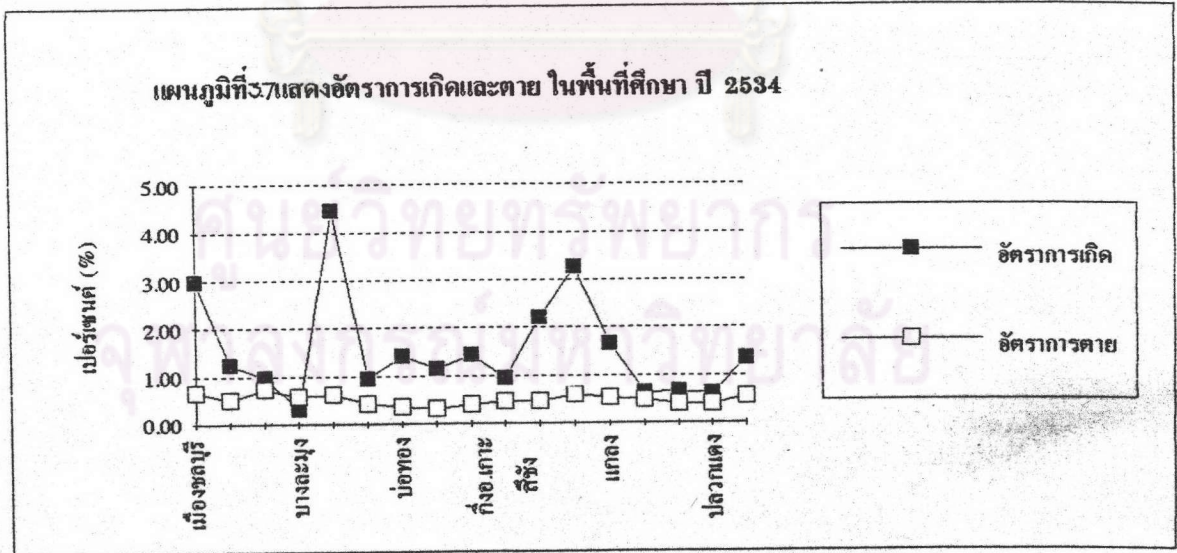
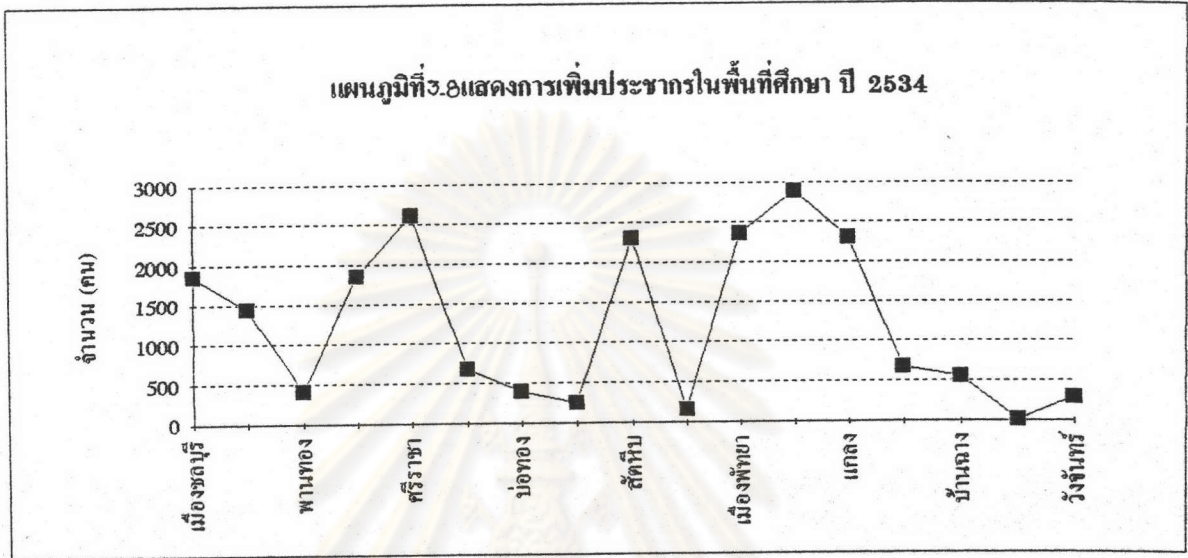
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.10 แสดงอัตราการเกิด การตาย ย้ายเข้า ย้ายออก ของจังหวัดระยอง ปี 2534

พื้นที่	จำนวนประชากร (คน)	อัตราการเกิด	อัตราการตาย	อัตราการเพิ่ม ตามธรรมชาติ	อัตราการย้ายเข้า	อัตราการย้ายออก	อัตราการย้ายสุทธิ	หน่วย : %
								อัตราการเพิ่ม ประชากร
อำเภอเมือง	150,906	3.26	0.61	2.65	7.54	8.27	-0.73	1.92
อำเภอแกลง	132,907	1.66	0.53	1.12	6.34	5.73	0.61	1.74
อำเภอบ้านค่าย	79,107	0.65	0.48	0.17	5.68	5.00	0.68	0.85
อำเภอบ้านฉาง	45,951	0.67	0.41	0.26	5.38	4.42	0.96	1.22
อำเภอปลวกแดง	32,711	0.63	0.40	0.22	5.50	5.67	-0.17	0.05
อำเภอยางชุมน้อย	18,258	1.34	0.56	0.78	7.54	6.74	0.81	1.59
รวม	459,840	8.20	2.99	5.22	37.99	35.83	2.15	7.37

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2,900-2,300 คน ส่วนอำเภอเมืองชลบุรีและอำเภอบางละมุงมีการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วง 1,800-1,900 คน และอำเภอที่เหลืออื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงประชากรน้อยมากในปีนั้น คือ ไม่เกิน 1,000 คน (ตารางที่ 3.7, 3.9 และแผนภูมิที่ 3.8)

3.8.4 โครงสร้างประชากรในพื้นที่ศึกษา

โครงสร้างประชากร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ อายุและเพศของประชากรในพื้นที่ศึกษา ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง โดยการพิจารณาถึงเพศชายและเพศหญิงในช่วงอายุต่างๆ ในลักษณะของรูปปิรามิดของประชากร ซึ่งจะทำการศึกษาในพื้นที่ศึกษารวม, ในเขตเทศบาลทั้งหมดและนอกเขตเทศบาล ตามลำดับ (ตารางที่ 3.11 และแผนภูมิที่ 3.9)

จำนวนประชากร ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ แจกนับเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2533 ของพื้นที่ศึกษามีทั้งสิ้นประมาณ 1,301,827 คน จังหวัดชลบุรีมีจำนวนประชากร 851,181 คน และจังหวัดระยองมีจำนวนประชากรประมาณ 450,646 คน โดยมีอัตราส่วนระหว่างเพศชาย : เพศหญิง(หมายถึง จำนวนผู้ชายต่อจำนวนผู้หญิง 100 คน) ในพื้นที่ศึกษามีค่าเท่ากับ 99.15, 93.1 และ 100.6 ตามลำดับ แสดงว่า ในพื้นที่ศึกษารวมมีจำนวนประชากรหญิงมากกว่าประชากรชายเล็กน้อย ในเขตเทศบาลของพื้นที่ศึกษามีประชากรหญิงมากกว่าประชากรชาย และนอกเขตเทศบาลมีประชากรหญิงน้อยกว่าประชากรชายเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาการกระจายของประชากรตามหมวดอายุ โดยแบ่งประชากรออกเป็นช่วงอายุใหญ่ๆ 3 ช่วงคือ ประชากรวัยเด็กที่มีอายุ 0-14 ปี, ประชากรวัยทำงานอายุ 15-59 ปี และประชากรวัยชราอายุ 60 ปีขึ้นไป พบว่า ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี มีประมาณ 331,029 คน 56,904 คน และ 274,125 คน คิดเป็นร้อยละ 25.43, 23.1 และ 25.98 ตามลำดับ แสดงว่า ในพื้นที่ศึกษารวมมีประชากรวัยเด็กใกล้เคียงกับพื้นที่นอกเขตเทศบาล แต่ในเขตเทศบาลมีประชากรเด็กน้อยกว่าพื้นที่ศึกษารวมและนอกเขตเทศบาล (ตารางที่ 3.12 และแผนภูมิที่ 3.10)

ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือในช่วงวัยชรา มีจำนวน 95,466 คน, 16,281 คน และ 79,005 คน ในพื้นที่ศึกษารวม, ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 7.33, 6.6 และ 7.49 ตามลำดับ แสดงว่า ในเขตเทศบาลมีประชากรวัยชรา น้อยกว่าในพื้นที่ศึกษารวมและพื้นที่นอกเขตเทศบาล

ตารางที่ 3.11 แสดงโครงสร้างประชากร ช่วงอายุ 5 ปี จำแนกตามเพศและอายุ ของพื้นที่ศึกษา ปี 2533

ช่วงอายุ (5 ปี)	จำนวน			ร้อยละ			ในเขตเทศบาล			นอกเขตเทศบาล		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	1,302,007	648,139	653,868	100	100	100	246,546	118,865	127,681	1,055,279	529,274	526,005
0-4	86,744	44,877	41,867	6.66	6.92	6.40	16,462	8,583	7,879	70,282	36,294	33,988
5-9	112,058	57,870	54,188	8.61	8.93	8.29	18,304	9,462	8,842	93,754	48,408	45,346
10-14	132,227	67,546	64,681	10.16	10.42	9.89	22,138	11,351	10,787	110,089	56,195	53,894
15-19	140,559	69,815	70,744	10.80	10.77	10.82	24,906	11,888	13,018	115,653	57,927	57,726
20-24	149,471	75,088	74,383	11.48	11.59	11.38	28,716	13,169	15,547	120,755	61,919	58,836
25-29	137,541	67,953	69,588	10.56	10.48	10.64	30,336	14,455	15,881	107,205	53,498	53,707
30-34	115,197	56,277	58,920	8.85	8.68	9.01	25,408	12,009	13,399	89,789	44,268	45,521
35-39	94,432	45,975	48,457	7.25	7.09	7.41	20,125	9,588	10,537	74,307	36,387	37,920
40-44	73,003	35,764	37,239	5.61	5.52	5.70	14,933	7,221	7,712	58,070	28,543	29,527
45-49	63,689	31,690	31,999	4.89	4.89	4.89	11,525	5,520	6,005	52,162	26,170	25,992
50-54	57,213	28,747	28,466	4.39	4.44	4.35	10,017	4,803	5,214	47,196	23,944	23,252
55-59	44,407	21,960	22,447	3.41	3.39	3.43	7,395	3,435	3,960	37,012	18,525	18,487
60-64	34,372	16,944	17,428	2.64	2.61	2.67	6,182	2,890	3,292	28,190	14,054	14,136
65-69	22,360	11,001	11,359	1.72	1.70	1.74	3,917	1,898	2,019	18,443	9,103	9,340
70-74	16,632	7,492	9,140	1.28	1.16	1.40	2,741	1,221	1,520	13,891	6,271	7,620
75-79	11,018	4,660	6,358	0.85	0.72	0.97	1,641	689	952	9,197	3,971	5,226
80 ขึ้นไป	11,084	4,480	6,604	0.85	0.69	1.01	1,800	683	1,117	9,284	3,797	5,487

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

* หมายเหตุ จำนวนประชากรรวมจังหวัดชลบุรี 851,181 คน

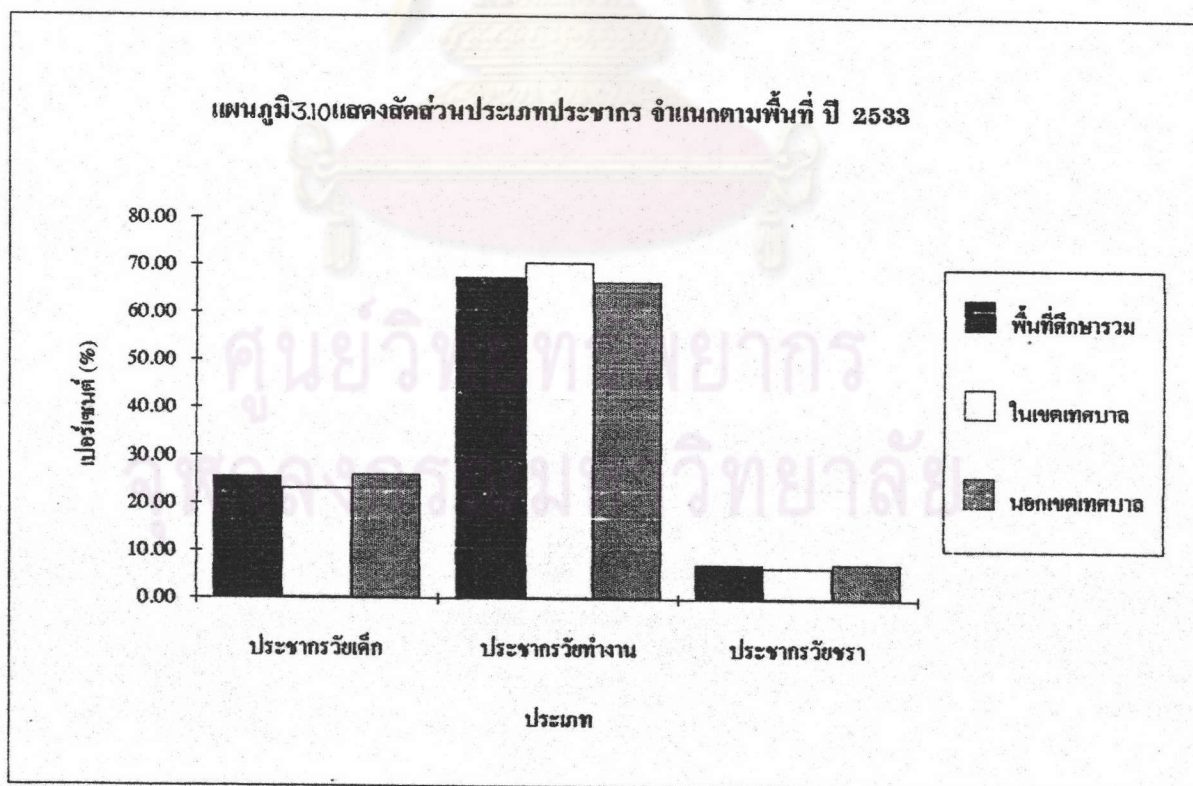
จำนวนประชากรรวมจังหวัดระยอง 450,646 คน

ตารางที่ 3.12 แสดงประเภทประชากรในวัยเด็ก,วัยทำงานและวัยชรา ในพื้นที่ศึกษา,ในเขตและนอกเขตเทศบาล ปี 2533

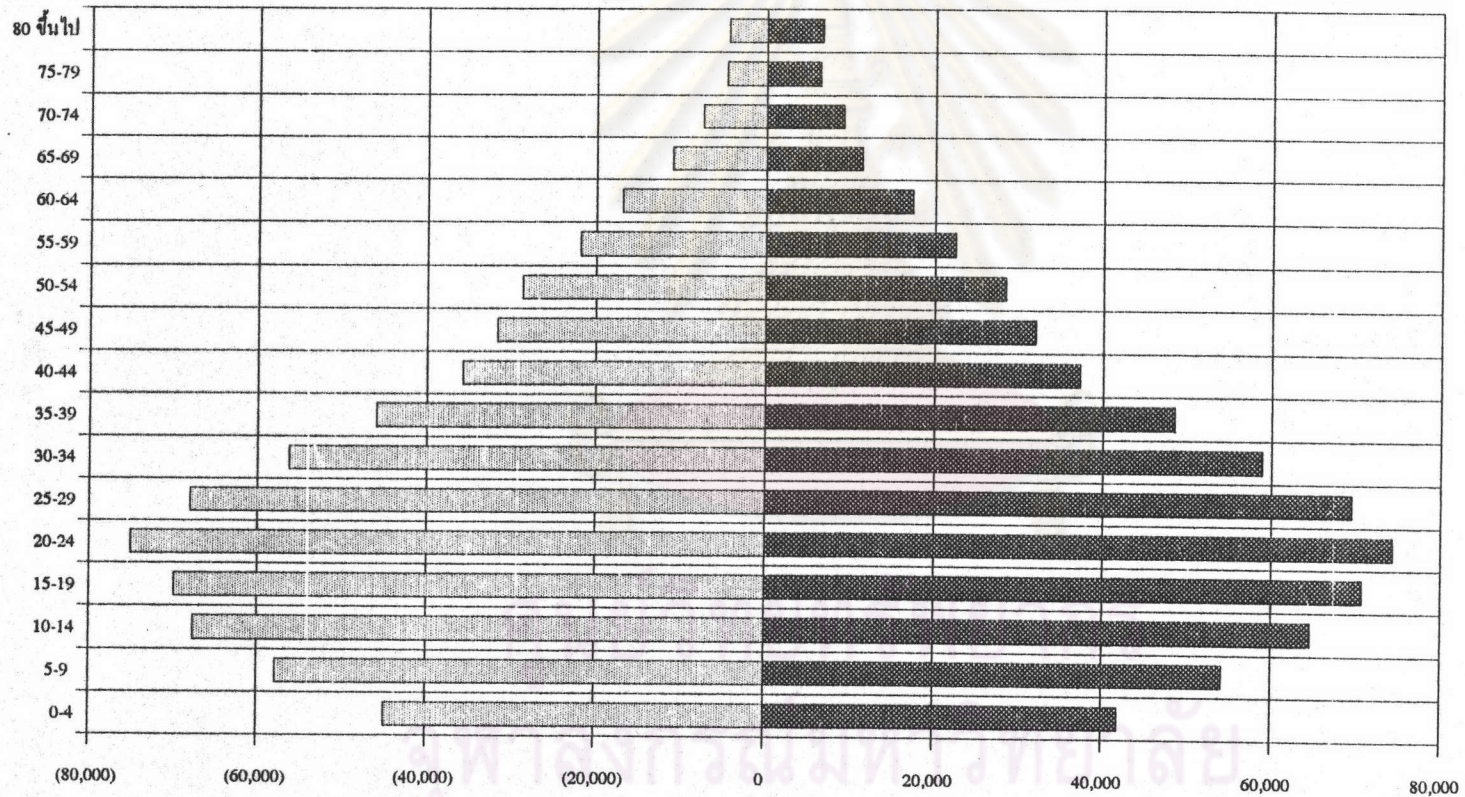
ประเภทประชากร	พื้นที่ศึกษารวม		ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประชากรวัยเด็ก	331,029	25.42	56,904	23.08	274,125	25.98
ประชากรวัยทำงาน	875,512	67.24	173,361	70.32	702,149	66.54
ประชากรวัยชรา	95,466	7.33	16,281	6.60	79,005	7.49
รวม	1,302,007	100.00	246,546	100.00	1,055,279	100.00

ร้อยละของอัตราส่วนวัยพึงพิง : วัยทำงาน	
พื้นที่ศึกษารวม	48.71
ในเขตเทศบาล	42.22
นอกเขตเทศบาล	50.29

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 3.9 แสดงโครงสร้างประชากร ช่วงอายุ 5 ปี จำแนกตามเพศและอายุ ของพื้นที่ศึกษา ปี 2538

สำหรับอัตราส่วนการเป็นภาระต่อผู้อยู่ในวัยทำงาน หมายถึง จำนวนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ต่อ จำนวนประชากรในวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 15-59 ปี มีค่าเท่ากับ 48.72, 42.22 และ 50.3 ตามลำดับ นั่นคือ ประชากรที่อยู่ในวัยทำงานของพื้นที่ศึกษาทุก 100 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กและคนชราจำนวนประมาณ 49 คน ส่วนในเขตเทศบาลประชากรวัยทำงานทุก 100 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กและคนชราจำนวน 42 คน ซึ่งน้อยกว่าพื้นที่ศึกษารวม แต่พื้นที่นอกเขตเทศบาล ประชากรวัยทำงานทุก 100 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กและคนชราจำนวนประมาณ 50 คน ซึ่งมากกว่าในเขตเทศบาลและพื้นที่ศึกษารวม

3.8.5 ประชากรเมืองและประชากรชนบท

ในปี 2526 พื้นที่ศึกษามีประชากรในเขตเมืองประมาณ 484,035 คน จากประชากรทั้งหมด 1,162,135 คน คิดเป็นสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบท ร้อยละ 41.65 : 58.35 ในปี 2535 พื้นที่ศึกษามีประชากรในเขตเมืองประมาณ 625,965 คน จากประชากรทั้งหมด 1,365,010 คน คิดเป็นสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบท ร้อยละ 45.86 : 54.14 เพิ่มขึ้นจากปี 2526 ไม่มากนัก

เมื่อพิจารณาในแต่ละจังหวัดจะได้รายละเอียดดังนี้ จังหวัดชลบุรีในปี 2526 มีประชากรเมืองทั้งสิ้น 376,100 คน ประชากรชนบท 393,600 คน คิดเป็นสัดส่วนประชากรเมือง : ประชากรชนบท ร้อยละ 48 : 52 มีชุมชนเมือง 23 แห่ง เป็นเทศบาล 4 แห่ง และสุขาภิบาล 19 แห่ง อำเภอที่มีจำนวนประชากรเมืองสูงสุด คือ อำเภอเมืองชลบุรี มีจำนวน 139,600 คน คิดเป็นร้อยละ 37.12 ของประชากรเมืองในจังหวัดชลบุรี รองลงมาคืออำเภอสรรพยา ร้อยละ 26.51 ของประชากรเมืองในจังหวัด

อำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมืองสูงสุดคือ กิ่งอำเภอเกาะสีชัง เนื่องจาก พื้นที่สุขาภิบาลเกาะสีชัง มีพื้นที่เท่ากับพื้นที่ของกิ่งอำเภอเกาะสีชัง จึงทำให้ประชากรในกิ่งอำเภอเกาะสีชังเป็นประชากรเมืองทั้งหมด รองลงมาคือ อำเภอสรรพยา(87.29 %) อำเภอบางละมุง(76.21%)และอำเภอเมือง(74.12%)

ในปี 2535 จังหวัดชลบุรี มีประชากรเมือง 458,038 คน คิดเป็นสัดส่วนประชากรเมือง ต่อประชากรชนบทเพิ่มขึ้นจากปี 2526 เป็น 49.39 : 50.61 ในปี 2535 ชุมชนเมืองมี 23 แห่งเท่าเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงโดยการยกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาล มีเทศบาล 6 แห่ง และสุขาภิบาล 17 แห่ง อำเภอที่มีจำนวนประชากรเมืองมากที่สุดคือ อำเภอเมืองชลบุรี มีจำนวน 148,998 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 ของประชากรเมืองในจังหวัดชลบุรี แต่พบว่า มีสัดส่วนประชากรเมือง ต่อ ประชากรชนบทลดลงเป็น

ตารางที่ 3.13 แสดงจำนวนประชากรเมืองและชนบท รายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี 2526และ 2535

อำเภอ	2526			2535		
	ปชก.รวม	ปชก.เมือง	ปชก.ชนบท	ปชก.รวม	ปชก.เมือง	ปชก.ชนบท
จังหวัดชลบุรี	769,581	376,100	393,481	927,458	458,038	469,420
อำเภอเมืองชลบุรี	188,345	139,600	48,745	223,325	148,998	74,327
อำเภอนันทนิกม	130,067	19,600	110,467	146,017	18,970	127,047
อำเภอบ้านนา	39,764	13,400	26,364	44,201	14,647	29,554
อำเภอบางละมุง	86,738	66,100	20,638	127,033	86,851	40,182
อำเภอศรีราชา	114,215	99,700	14,515	142,435	122,284	20,151
อำเภอบ้านบึง	77,993	9,900	68,093	81,940	16,337	65,603
อำเภอบ่อทอง	29,688	2,000	27,688	37,451	3,476	33,975
อำเภอหนองใหญ่	18,523	3,600	14,923	20,654	4,350	16,304
อำเภอสัตหีบ	81,192	19,200	61,992	100,337	38,399	61,938
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	3,056	3,000	56	4,065	3,726	339
จังหวัดระยอง	392,554	107,935	284,619	437,552	167,927	269,625
อำเภอเมืองระยอง	125,943	57,581	68,362	122,540	93,039	29,501
อำเภอแกลง	108,003	21,611	86,392	127,339	42,071	85,268
อำเภอบ้านค่าย	72,847	9,106	63,741	75,567	10,338	65,229
อำเภอบ้านฉาง	40,577	15,569	25,008	65,019	15,672	49,347
อำเภอปลวกแดง	30,423	4,068	26,355	28,399	4,887	23,512
อำเภอวังจันทร์	14,761	0	14,761	18,688	1,920	16,768
รวม(พื้นที่ศึกษา)	1,162,135	484,035	678,100	1,365,010	625,965	739,045

ตาราง 3.14-แสดงสัดส่วนประชากรเมืองและชนบท รายอำเภอในพื้นที่ศึกษา ปี2526และ2535

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	2526		2535	
		ปชก.เมือง	ปชก.ชนบท	ปชก.เมือง	ปชก.ชนบท
จังหวัดชลบุรี	4276.4	48.87	51.13	49.39	50.61
อำเภอเมืองชลบุรี	225.3	74.12	25.88	66.72	33.28
อำเภอนันทนิกม	751.7	15.07	84.93	12.99	87.01
อำเภอนานทอง	180.7	33.70	66.30	33.14	66.86
อำเภอบางละมุง	281.6	76.21	23.79	68.37	31.63
อำเภอศรีราชา	643.6	87.29	12.71	85.85	14.15
อำเภอบ้านบึง	598.9	12.69	87.31	19.94	80.06
อำเภอบ่อทอง	894.5	6.74	93.26	9.28	90.72
อำเภอหนองใหญ่	334	19.44	80.56	21.06	78.94
อำเภอสัตหีบ	348.1	23.65	76.35	38.27	61.73
กิ่งอำเภอกะสีช้าง	18	98.17	1.83	91.66	8.34
จังหวัดระยอง	3551.966	27.50	72.50	38.38	61.62
อำเภอเมืองระยอง	514.547	45.72	54.28	75.93	24.07
อำเภอแกลง	1058.413	20.01	79.99	33.04	66.96
อำเภอบ้านค่าย	727.075	12.50	87.50	13.68	86.32
อำเภอบ้านฉาง	238.341	38.37	61.63	24.10	75.90
อำเภอปลวกแดง	618.341	13.37	86.63	17.21	82.79
อำเภอวังจันทร์	395.249	0.00	100.00	10.27	89.73
รวม(พื้นที่ศึกษา)	7828.366	41.65	58.35	45.86	54.14

ตาราง 3.15 แสดงจำนวนเทศบาลและสุขาภิบาลในพื้นที่ศึกษา ปี2526,2535

อำเภอ	ปี 2526		ปี 2535	
	เทศบาล	สุขาภิบาล	เทศบาล	สุขาภิบาล
จังหวัดชลบุรี	4	19	7	17
อำเภอเมืองชลบุรี	1	4	2	3
อำเภอพนัสนิคม	1	1	1	1
อำเภอพานทอง	0	2	0	2
อำเภอบางละมุง	1	2	1	3
อำเภอศรีราชา	1	3	2	2
อำเภอบ้านบึง	0	2	1	1
อำเภอบ่อทอง	0	1	0	1
อำเภอหนองใหญ่	0	1	0	1
อำเภอสัตหีบ	0	2	0	2
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	0	1	0	1
จังหวัดระยอง	2	9	3	11
อำเภอเมืองระยอง	1	2	2	2
อำเภอแกลง	1	2	1	3
อำเภอบ้านค่าย	0	2	0	2
อำเภอบ้านฉาง	0	1	0	1
อำเภอปลวกแดง	0	2	0	2
อำเภอวังจันทร์	0	0	0	1
รวม(พื้นที่ศึกษา)	6	28	10	28

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดชลบุรีและระยอง

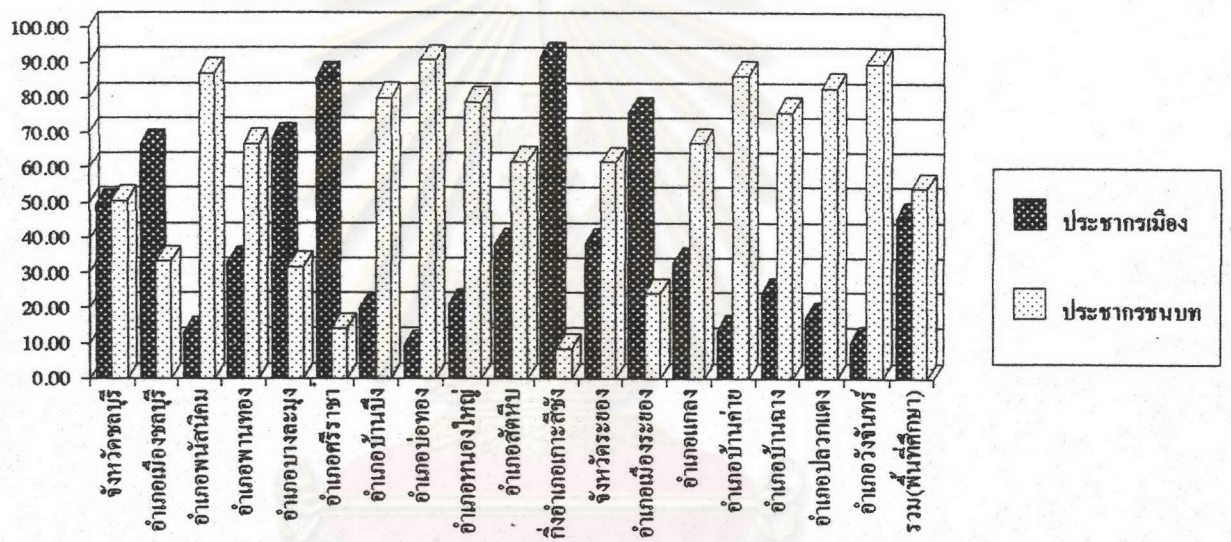
ร้อยละ 66.72 : 33.28 อำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทสูงสุด คือ กิ่งอำเภอเกาะสีชัง รองลงมาคือ อำเภอศรีราชา ร้อยละ 85.85 : 14.15 (ตารางที่ 3.13, 3.14, 3.15 และแผนภูมิที่ 3.11)

จังหวัดระยองในปีพ.ศ. 2526 มีประชากรเมืองทั้งสิ้น 107,935 คน คิดเป็นร้อยละ 22.29 ของประชากรเมืองของจังหวัด มีสัดส่วนประชากรเมือง ต่อ ประชากรชนบท เป็นร้อยละ 27.50 : 72.50 มีชุมชนเมือง 11 แห่ง เป็นเทศบาล 2 แห่ง และสุขาภิบาล 9 แห่ง อำเภอที่มีจำนวนประชากรเมืองสูงสุดคือ อำเภอเมืองระยอง มีจำนวน 57,581 คน คิดเป็นร้อยละ 53.35 ของประชากรเมืองในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอแกลง มีจำนวน 21,611 คน ส่วนอำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมือง ต่อ ประชากรชนบทสูงสุด คือ อำเภอเมืองระยอง ร้อยละ 45.72 : 54.28 รองลงมาคือ อำเภอบ้านฉาง ร้อยละ 38.37 : 61.63

ในปี2535 จังหวัดระยองมีประชากรเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 167,927 คน มีสัดส่วนประชากรเมือง ต่อ ประชากรชนบท เป็นร้อยละ 38.38 : 61.62 มีชุมชนเมือง 11 แห่ง เป็นเทศบาล 2 แห่ง และสุขาภิบาล 9 แห่ง อำเภอที่มีจำนวนประชากรเมืองสูงสุดคือ อำเภอเมืองระยอง มีจำนวน 93,039 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 ของประชากรเมืองในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอแกลง มีจำนวน 42,071 ส่วนอำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมือง ต่อ ประชากรชนบทสูงสุด คือ อำเภอเมืองระยอง ร้อยละ 75.93 : 24.07 รองลงมาคือ อำเภอแกลง ร้อยละ 33.04 : 66.96 จะเห็นได้ว่า อำเภอบ้านฉางมีการเปลี่ยนแปลงในทางกลับกันกับอำเภออื่นๆ คือ มีสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทลดลง อาจเนื่องจาก การย้ายหรือการตั้งถิ่นฐานใหม่ของประชากรไปอยู่ใกล้แหล่งงานที่ดีกว่า (ตารางที่ 3.13, 3.14, 3.15 และแผนภูมิที่ 3.11)

เมื่อพิจารณาทั้งสองจังหวัด พบว่า ในจังหวัดชลบุรี จะมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมากกว่าจังหวัดระยอง ดังจะเห็นได้จาก สัดส่วนของประชากรเมืองต่อประชากรชนบท ซึ่งในจังหวัดชลบุรีมีหลายอำเภอที่มีประชากรเมืองเกินกว่าครึ่งของประชากรทั้งอำเภอต่างจากจังหวัดระยอง คือ มีเพียงอำเภอเดียวที่มีประชากรเมืองเกินกว่าครึ่งคือ อำเภอเมืองระยอง แสดงว่า จังหวัดชลบุรีมีความเป็นเมืองสูงกว่าจังหวัดระยอง

แผนภูมิที่ 3.11 แสดงสัดส่วนประชากรเมืองและประชากรชนบท รายอำเภอ ในปี 2535

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.9 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

3.9.1 ผลผลิตทั้งหมดรวมของภาคตะวันออก

ภาคตะวันออกในปี 2532 มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมทั้งสิ้นประมาณ 44,219.7 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 7.7 ของประเทศ ภาคการผลิตที่สำคัญของภาคตะวันออก คือ ภาคบริการ มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวม 21,604.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 48.86 ของผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม มีสัดส่วนมูลค่าผลผลิตทั้งหมดร้อยละ 32.61 และ 18.54 ของผลิตภัณฑ์ภาคตามลำดับ โดยมีสาขาการผลิตที่เป็นสาขานำคือ สาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวม 9,859.9 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.3 ของผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมา คือ สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง และสาขาบริการ ที่มีสัดส่วนมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมร้อยละ 17.01 และ 13.76 ของผลิตภัณฑ์ภาคตามลำดับ(ตารางที่ 3.16 และแผนภูมิที่ 3.12, 3.13)

3.9.2 โครงสร้างการผลิตและการเปลี่ยนแปลงของภาคตะวันออก

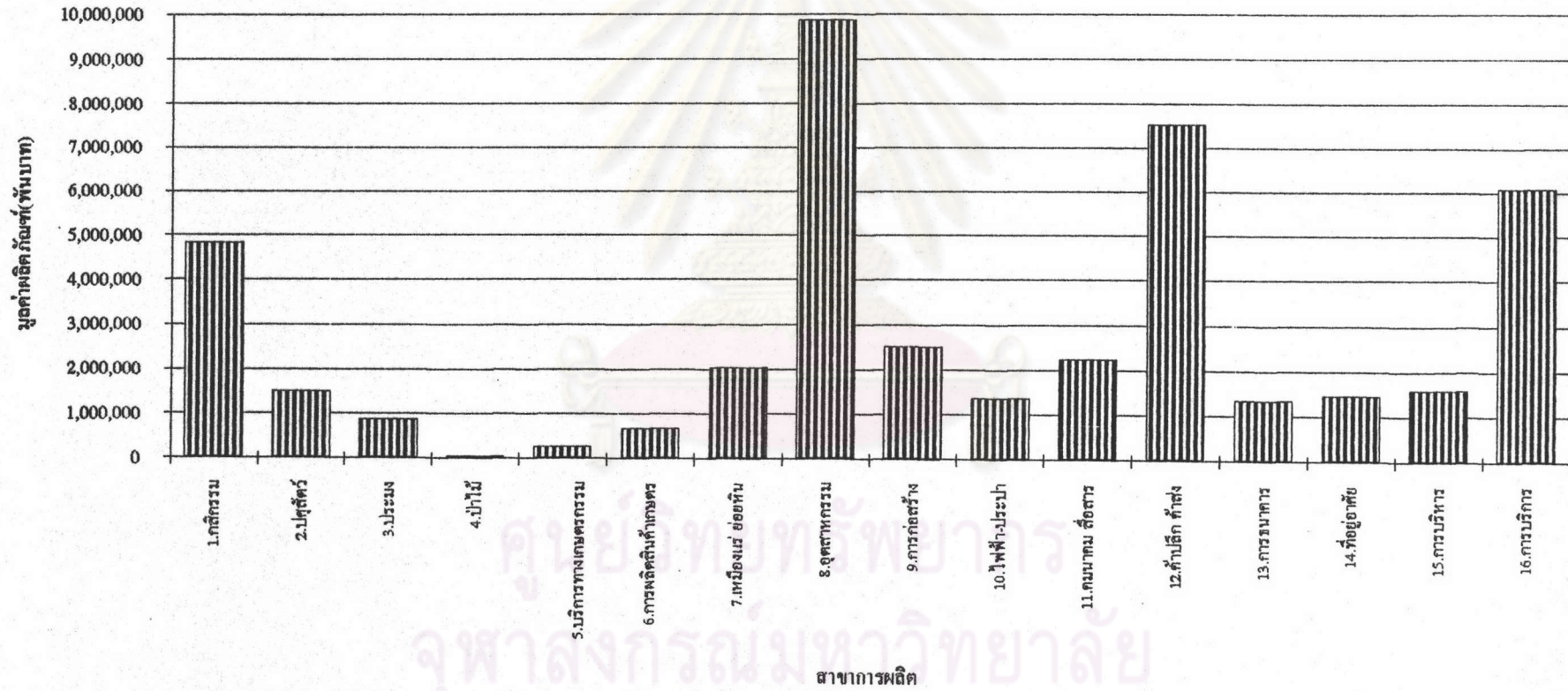
ภาคเกษตรกรรม เป็นภาคการผลิตที่ประกอบด้วยสาขาการผลิต 6 สาขา ได้แก่ สาขาการเลี้ยงสัตว์, สาขาปศุสัตว์, สาขาประมง, สาขาป่าไม้, สาขาบริการทางการเกษตรและสาขาการผลิตสินค้าเกษตร ในปี 2532 ภาคเกษตรกรรม มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวม 8,179 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.54 ของผลิตภัณฑ์ภาคและคิดเป็นร้อยละ 8.87 ของผลิตภัณฑ์ประเทศในภาคการผลิตเดียวกัน สาขาการผลิตที่มีความสำคัญมาก คือ สาขาการเลี้ยงสัตว์ มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมร้อยละ 10.9 ของผลิตภัณฑ์ภาค พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน และสับปะรด เป็นต้น สาขาปศุสัตว์มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมคิดเป็นร้อยละ 3.41 ของผลิตภัณฑ์ภาค สัตว์ที่มีการเลี้ยงมากและทำรายได้ให้กับภาคตะวันออก ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ดและไก่ สาขาประมงมีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมคิดเป็นร้อยละ 1.97 ของผลิตภัณฑ์ภาค สัตว์น้ำซึ่งทำรายได้ให้กับภาคตะวันออกมาก ได้แก่ ปลาหู ปลาปลิง ปลาเป็ด กุ้ง ปูและปลาหมึก เป็นต้น สาขาป่าไม้มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมคิดเป็นร้อยละ 0.10 ของผลิตภัณฑ์ภาค ไม้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ไม้ยาง ไม้ตะเคียน ไม้

ตารางที่ 3.16 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกและอัตราการเติบโต ปี 2526 และ 2532

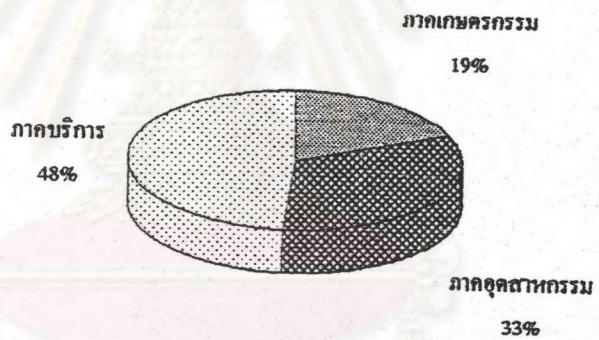
พื้นที่ศึกษา ภาคตะวันออก
พื้นที่ฐาน ประเทศไทย
ช่วงเวลา (4ปี)

สาขาการผลิต	GRP. ภาคตะวันออก		หน่วย : พันบาท		อัตราเติบโตต่อปี 26-32
	2526	(%)	2532	(%)	
ภาคเกษตรกรรม	6,284,474	24.67	8,197,032	18.54	5.07
1.กสิกรรม	3,945,899	15.49	4,820,048	10.90	3.69
2.ปศุสัตว์	843,938	3.31	1,507,923	3.41	13.11
3.ประมง	697,730	2.74	872,461	1.97	4.17
4.ป่าไม้	87,420	0.34	42,735	0.10	-8.52
5.บริการทางเกษตรกรรม	254,800	1.00	273,825	0.62	1.24
6.การผลิตสินค้าเกษตร	454,687	1.78	680,040	1.54	8.26
ภาคอุตสาหกรรม	7,713,885	30.28	14,418,496	32.61	14.49
7.เหมืองแร่ ข่อยหิน	909,323	3.57	2,039,992	4.61	20.72
8.อุตสาหกรรม	6,117,081	24.01	9,859,882	22.30	10.20
9.การก่อสร้าง	687,481	2.70	2,518,622	5.70	44.39
ภาคบริการ	11,479,626	45.06	21,604,146	48.86	14.70
10.ไฟฟ้า-ประปา	589,829	2.32	1,372,248	3.10	22.11
11.คมนาคม สื่อสาร	939,534	3.69	2,233,361	5.05	22.95
12.ค้าปลีก ค้าส่ง	3,529,357	13.85	7,523,429	17.01	18.86
13.การธนาคาร	457,956	1.80	1,357,128	3.07	32.72
14.ที่อยู่อาศัย	1,044,200	4.10	1,453,279	3.29	6.53
15.การบริหาร	1,078,226	4.23	1,580,065	3.57	7.76
16.การบริการ	3,840,524	15.07	6,084,636	13.76	9.74
รวม	25,477,985	100.00	44,219,674	100.00	12.26

แผนภูมิที่ 3.12 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์รายสาขาการผลิต ของภาคตะวันออก ปี 2532

แผนภูมิที่ 3.13 แสดงสัดส่วนสามภาคการผลิตของภาคตะวันออก ปี 2532

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตะแบก ไม้ประคำ และ ไม้มะค่า(ตารางที่ 3.16 และแผนภูมิที่ 3.14)

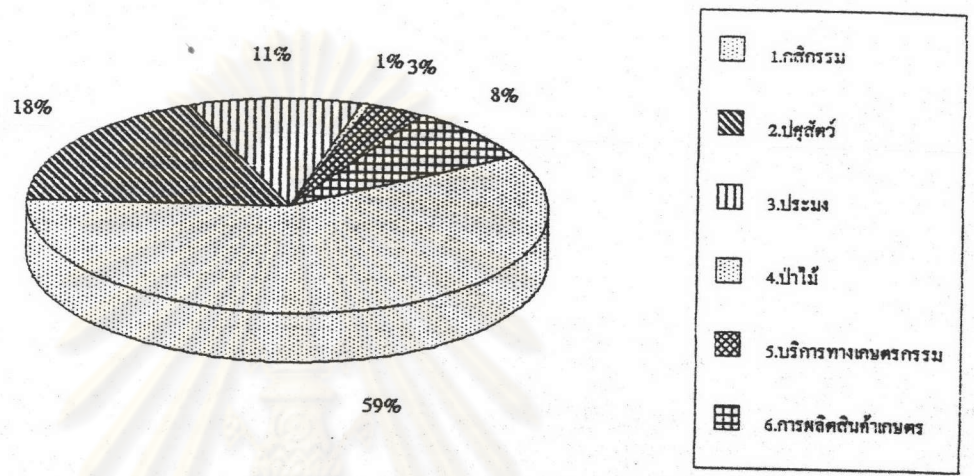
ในช่วงปี 2526-2532 ภาคเกษตรกรรมมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 5.07 ต่อปี ต่ำกว่าอัตราการเติบโตของประเทศในภาคการผลิตเดียวกัน สาขาการผลิตสินค้าเกษตร มีอัตราการเติบโตสูงสุดในภาคเกษตรกรรม และสาขาป่าไม้มีอัตราการเติบโตลดลง(แผนภูมิที่ 3.15) เมื่อพิจารณาการใช้เนื้อที่ทำการเกษตรของภาคตะวันออก ในปีพ.ศ.2531 พบว่า เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 11,426,816 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.09 ของพื้นที่ภาคตะวันออก โดยจำแนกเป็นพื้นที่ทำ 4,346,311 ไร่ พืชไร่ 3,961,332 ไร่ ไม้ผล-ไม้ยืนต้น 2,526,856 ไร่ สวนผักและไม้ดอก 30,038 ไร่ และเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 562,279 ไร่ จะเห็นได้ว่าภาคตะวันออก มีเนื้อที่ทำการเกษตรที่เป็นพื้นที่ทำนามากที่สุด คือ ร้อยละ 19.05 ของเนื้อที่ภาคตะวันออก ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และนครนายก พื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 17.36 ของพื้นที่ภาค พบมากในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปราจีนบุรีและระยอง สำหรับพื้นที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น พบมากในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและระยอง และเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มากในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี⁷

ภาคอุตสาหกรรม ประกอบด้วยสาขาการผลิต 3 สาขา คือ สาขาเหมืองแร่ ข่อยหิน, สาขาอุตสาหกรรม และสาขาก่อสร้าง ภาคตะวันออกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออก ในปี 2532 14,418.496 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 32.61 ของผลิตภัณฑ์ภาค และคิดเป็นร้อยละ 8.04 ของผลิตภัณฑ์ประเทศในภาคการผลิตเดียวกัน ภาคตะวันออกมีบทบาทสำคัญรองลงมาจากภาคบริการ โดยจังหวัดชลบุรี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคการผลิตนี้สูงสุดในภาคตะวันออก คือ 8,713.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 60.43 ของผลิตภัณฑ์ภาค ซึ่งภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตนำของจังหวัดชลบุรีและมีส่วนแบ่งการผลิตสูงสุดของภาคตะวันออกด้วย(ตารางที่ 3.16 และแผนภูมิที่ 3.16)

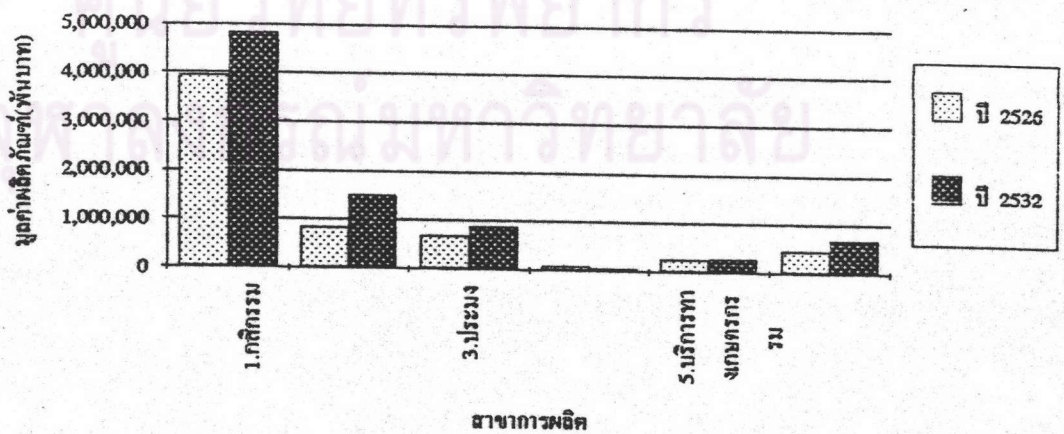
การเปลี่ยนแปลงในช่วงปีพ.ศ.2526-2532 พบว่า มีอัตราการเติบโตที่สูงมากถึงร้อยละ 14.49 ต่อปี แต่ต่ำกว่าของประเทศเล็กน้อยในภาคการผลิตเดียวกัน โดยที่สาขาการก่อสร้างมีอัตราการเติบโตสูงสุดในภาคการผลิตอุตสาหกรรม คือ ร้อยละ 44.39 ต่อปี รองลงมา คือ สาขาเหมืองแร่ ข่อยหิน และสาขาอุตสาหกรรมมีอัตราการเติบโตร้อยละ 20.72 และ 10.20 ตามลำดับ จังหวัดที่มีการขยายตัวมาก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง และจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีอัตราการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ

⁷สำนักผังเมือง,กระทรวงมหาดไทย,ผังภาคตะวันออก,(กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมือง,2532),หน้า

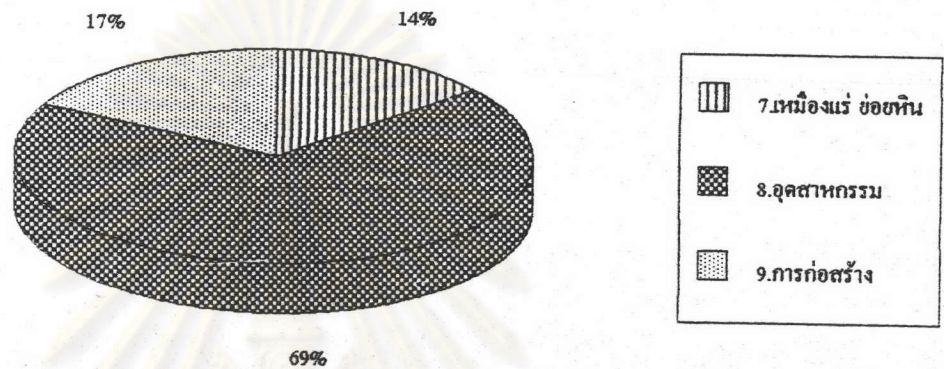
แผนภูมิที่ 3.14 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคเกษตรกรรม ของภาคตะวันออก ปี 2532

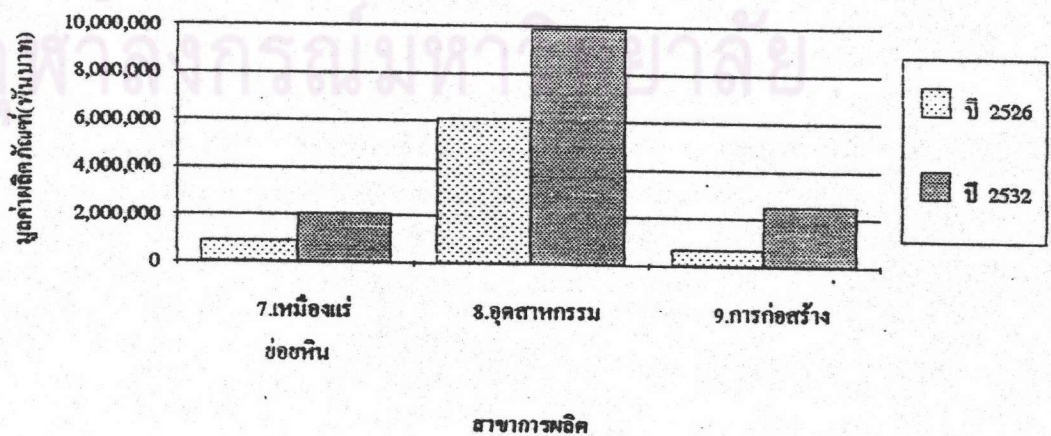
แผนภูมิที่ 3.15 แสดงการเปรียบเทียบผลิตภัณ์ภาคเกษตรกรรม ของภาคตะวันออก ปี 2526 และ 2532

แผนภูมิที่ 3.16 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรม ของภาคตะวันออก ปี 2532

แผนภูมิที่ 3.17 แสดงการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม ของภาคตะวันออก ปี 2526 และ ปี 2532

49.59,14.27และ13.59 ตามลำดับ (คูตารางในภาคผนวก และ แผนภูมิที่ 3.17)

การกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก โรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวหนาแน่นที่อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอเมืองระยอง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และที่อำเภอเมืองตราด นอกนั้นก็ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจายอยู่ทั่วไปในทุกจังหวัดของภาคตะวันออก อุตสาหกรรมที่พบมากในทุกจังหวัดในภาค คือ อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศ อุตสาหกรรมที่พบมากรองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมวิศวกรรมและบริการ อุตสาหกรรมแปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเครื่องดื่มน้ำ และอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างและเหมืองแร่⁸

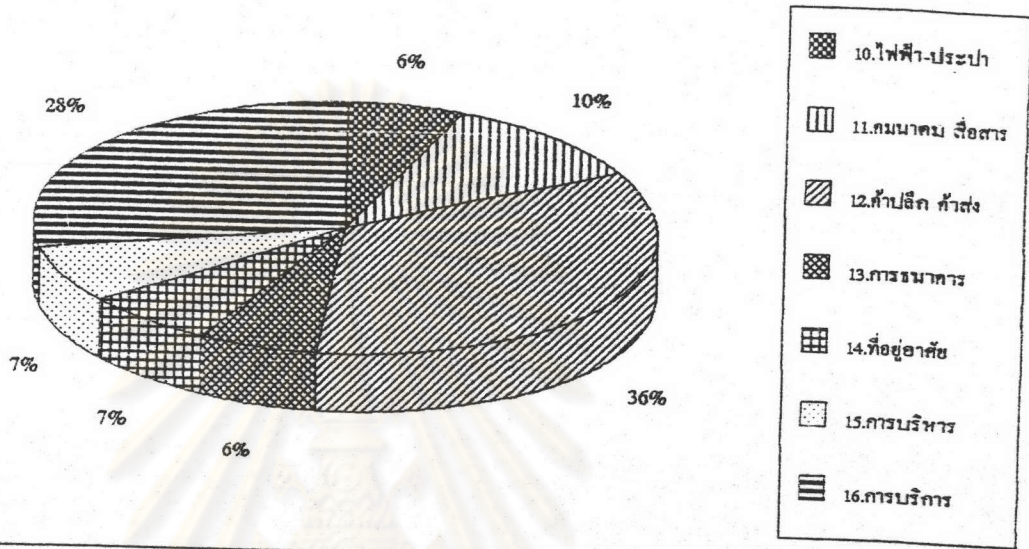
ภาคบริการ ประกอบด้วยสาขาการผลิต 7 สาขา ได้แก่ สาขาไฟฟ้า-ประปา สาขาคมนาคม สื่อสาร สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง สาขาการธนาคาร สาขาที่อยู่อาศัย สาขาการบริหาร และสาขาการบริการ ภาคบริการนับได้ว่า เป็นภาคการผลิตที่มีสาขาการผลิตมากและสำคัญของภาคตะวันออก ในปี 2532 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 21,604.146 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 48.86 ของผลิตภัณฑ์ภาค และ 7.14 ของผลิตภัณฑ์ประเทศในภาคการผลิตเดียวกัน โดยมีสาขาค้าปลีก-ค้าส่งเป็นสาขานำ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 7,523.429 ล้านบาท หรือคิดเป็น 17.01 ของผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาคือ สาขาการบริการ มีส่วนแบ่งร้อยละ 13.76 ของผลิตภัณฑ์ภาค(ตารางที่ 3.16 และแผนภูมิที่ 3.18)

เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดชลบุรี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในสาขาค้าปลีก-ค้าส่งสูงสุดของภาค คือ 2,640.221 ล้านบาท ทั้งนี้จากแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้กำหนดให้จังหวัดชลบุรีมีบทบาทเป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมที่สำคัญของภาคตะวันออก และในปี2526-2532 มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดของภาค คือ ร้อยละ 28.99 ต่อปี ขยายตัวสูงกว่าการขยายตัวในระดับภาค ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลมาจากแผนพัฒนาฯดังกล่าวนั่นเอง

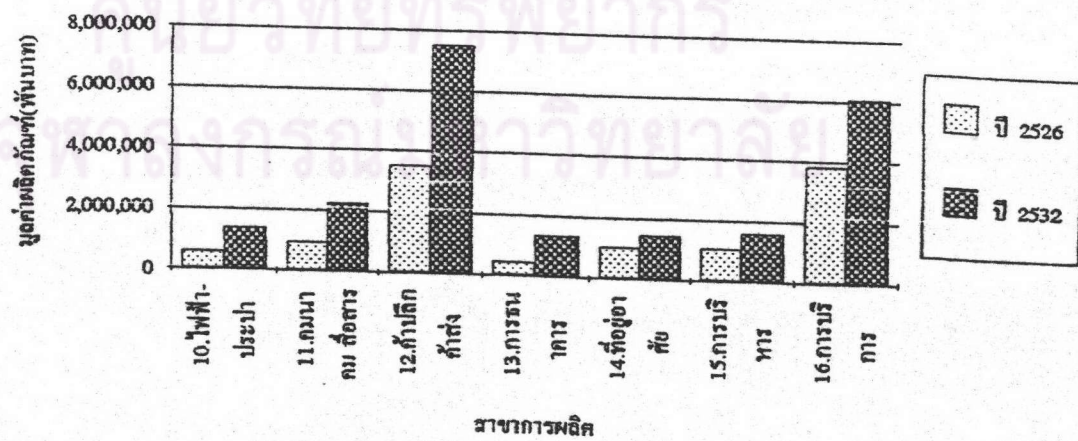
การจดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้าของภาคตะวันออกนั้น ส่วนใหญ่เป็นประเภทร้านค้า ธรรมดา รองลงมาเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด สาขาการบริการนับได้ว่า เป็นสาขาการผลิตที่มีบทบาทในภาคตะวันออกมากที่สุดสาขาหนึ่ง มีส่วนแบ่งการผลิตถึง 13.76 รองจากสาขาค้าปลีก-ค้าส่งที่มีส่วนแบ่งการผลิต 17.01 ของผลิตภัณฑ์ภาค จังหวัดชลบุรี มีส่วนแบ่งผลิตภัณฑ์สาขาบริการของภาค

⁸เรื่องเดียวกัน,หน้า 3-78.

แผนภูมิที่ 3.18 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคบริการ ของภาคตะวันออก ปี 2532

แผนภูมิที่ 3.19 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคบริการ ของภาคตะวันออก ปี 2526 และ 2532

ตะวันออกถึงร้อยละ 63.71 ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 3,876.768 ล้านบาท ในช่วงปี 2526-2532 มีอัตราการเติบโต ร้อยละ 11.03 ต่อปี สูงกว่าของภาคตะวันออกเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจาก จังหวัดชลบุรีมีเมืองพัทยา เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญมากของประเทศ ซึ่งนารายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ทำให้ธุรกิจบริการด้านการโรงแรม มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ในภาคตะวันออกก็ยังมีจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีความงดงามและมีชื่อรองจากพัทยา และและบางแสนในจังหวัดชลบุรี แต่อัตราการขยายตัวยังต่ำกว่าของภาค คือ ร้อยละ 9.44, 6.04 และ 7.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.16 และ แผนภูมิที่ 3.19)

3.9.3 ผลผลิตทั้งหมดรวมของพื้นที่ศึกษา

จังหวัดชลบุรี ในปี 2532 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งสิ้นประมาณ 20,224.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 45.74 ของภาคตะวันออก ภาคการผลิตที่สำคัญของจังหวัด คือ ภาคบริการ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 9,608.7 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 47.51 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมถึง 8,713.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 43.08, ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และของภาคตะวันออกตามลำดับ ส่วนภาคเกษตรกรรมของจังหวัดมีมูลค่าเพียง 1,902.53 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.41 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด โดยมีสาขาการผลิตที่เป็นสาขานำคือ สาขาอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับภาคตะวันออก มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงถึง 6,312.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.3 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดและของผลิตภัณฑ์ภาคตามลำดับ นับได้ว่า สาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดชลบุรีมีบทบาทมากในภาคตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2530 เป็นต้นมา จังหวัดชลบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของสาขาอุตสาหกรรมสูงมาก อันเป็นผลเนื่องมาจาก โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ส่วนสาขาการผลิตที่รองลงมา คือ สาขาการบริการ ที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 3,876.8 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 19.17 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และสาขาที่รองมาอีก คือ สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง มีสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมร้อยละ 13.05 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด สาขาทั้งสองนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับสาขาอุตสาหกรรม จึงนับได้ว่าเป็นผลพลอยได้ที่ติดตามมา (ตารางที่ 3.17 และแผนภูมิที่ 3.20)

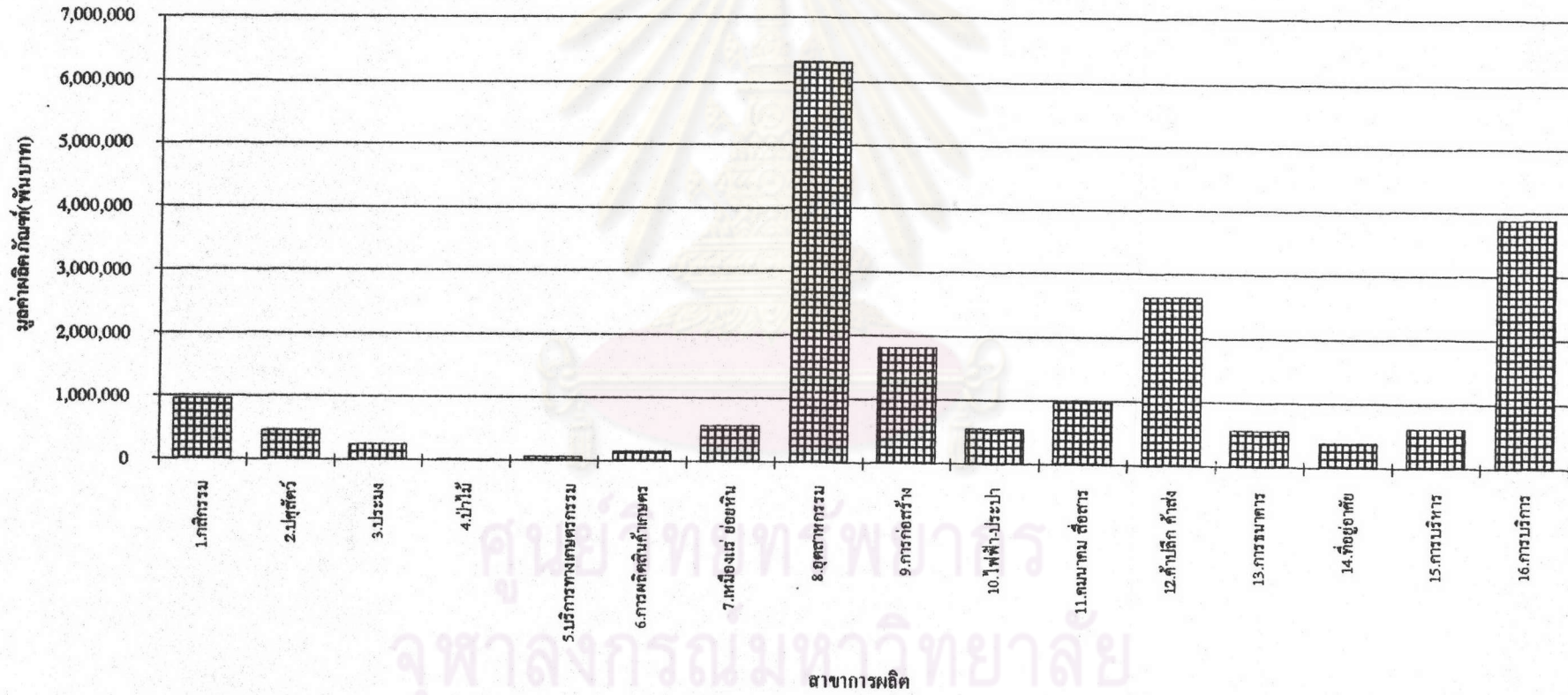
จังหวัดระยอง ในปี 2532 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 4,966 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.23 ของผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก เป็นอันดับที่ 3 รองจากจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา ภาคการผลิตที่สำคัญ

ตารางที่ 3.17 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรีและอัตราการเติบโต ปี 2526 และ 2532

พื้นที่ศึกษา จังหวัดชลบุรี
พื้นที่ฐาน ภาคตะวันออก
ช่วงเวลา (4ปี)

สาขาการผลิต	GPP. จังหวัดชลบุรี		หน่วย : พันบาท		อัตราเติบโตต่อปี
	2526	(%)	2532	(%)	
ภาคเกษตรกรรม	1,455,551	12.63	1,902,533	9.41	5.12
1.กสิกรรม	829,835	7.20	960,499	4.75	2.62
2.ปศุสัตว์	263,919	2.29	462,274	2.29	12.53
3.ประมง	165,173	1.43	250,358	1.24	8.60
4.ป่าไม้	0	0.00	5,292	0.03	#DIV/0!
5.บริการทางเกษตรกรรม	72,016	0.62	68,681	0.34	-0.77
6.การผลิตสินค้าเกษตร	124,608	1.08	155,429	0.77	4.12
ภาคอุตสาหกรรม	5,478,391	47.54	8,713,300	43.08	9.84
7.เหมืองแร่ ข่อยหิน	372,024	3.23	572,754	2.83	8.99
8.อุตสาหกรรม	4,800,926	41.66	6,312,106	31.21	5.25
9.การก่อสร้าง	305,441	2.65	1,828,440	9.04	83.10
ภาคบริการ	4,589,638	39.83	9,608,701	47.51	18.23
10. ไฟฟ้า-ประปา	263,674	2.29	544,050	2.69	17.72
11.คมนาคม สื่อสาร	302,615	2.63	976,785	4.83	37.13
12.ค้าปลีก ค้าส่ง	963,828	8.36	2,640,221	13.05	28.99
13.การธนาคาร	192,081	1.67	567,251	2.80	32.55
14.ที่อยู่อาศัย	251,463	2.18	386,415	1.91	8.94
15.การบริหาร	283,052	2.46	617,211	3.05	19.68
16.การบริการ	2,332,925	20.24	3,876,768	19.17	11.03
รวม	11,523,580	100.00	20,224,534	100.00	12.58

แผนภูมิที่ 3.20 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์รายสาขาการผลิต ของจังหวัดชลบุรี ปี 2532

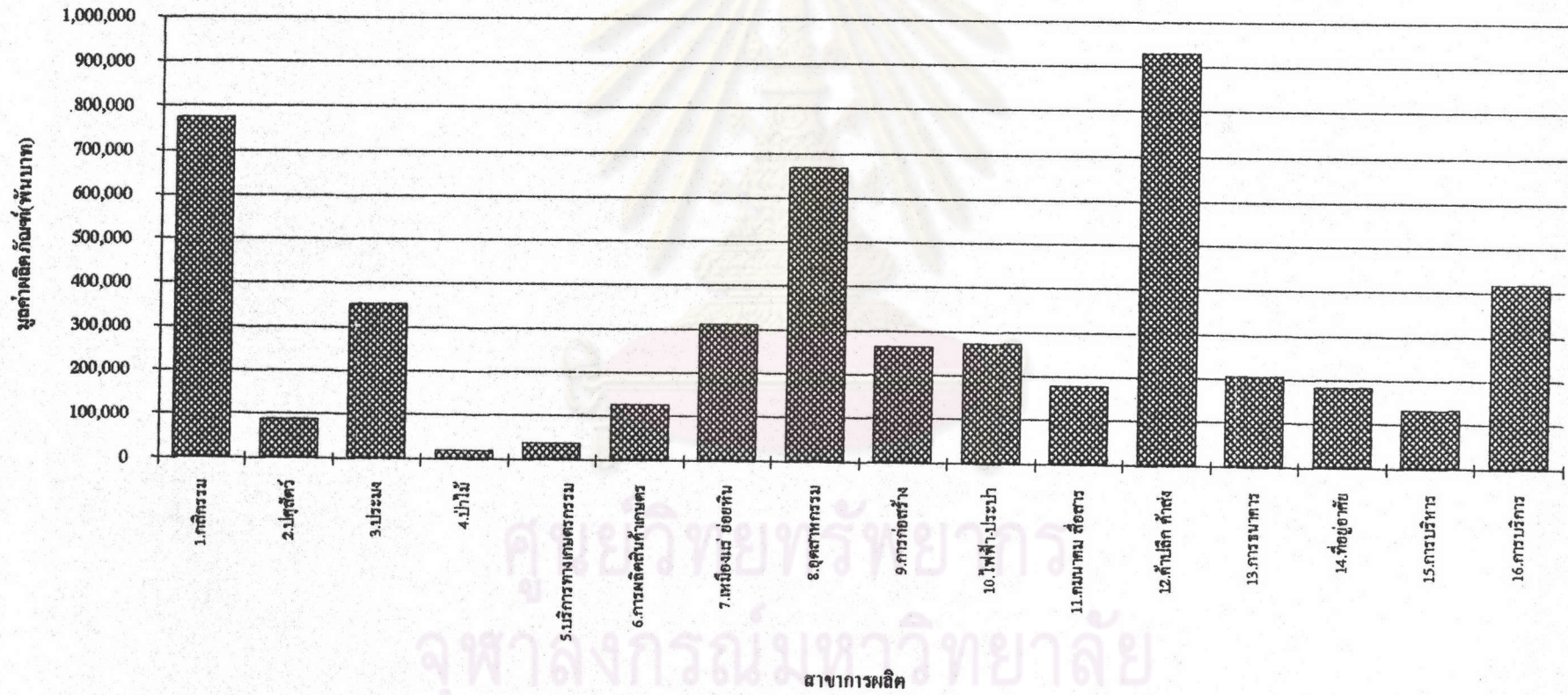

ตารางที่ 3.18 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดระยองและอัตราการเติบโต ปี 2526 และ 2532

พื้นที่ศึกษา จังหวัดระยอง
พื้นที่ฐาน ภาคตะวันออก
ช่วงเวลา (4ปี)

สาขาการผลิต	GPP. จังหวัดระยอง		หน่วย : พันบาท		อัตราเติบโตต่อปี
	2526	(%)	2532	(%)	
ภาคเกษตรกรรม	1,276,680	40.01	1,398,538	28.16	1.59
1.กสิกรรม	816,589	25.59	774,020	15.59	-0.87
2.ปศุสัตว์	66,285	2.08	86,674	1.75	5.13
3.ประมง	247,982	7.77	352,885	7.11	7.05
4.ป่าไม้	7,469	0.23	20,599	0.41	29.30
5.บริการทางเกษตรกรรม	52,294	1.64	38,413	0.77	-4.42
6.การผลิตสินค้าเกษตร	86,061	2.70	125,947	2.54	7.72
ภาคอุตสาหกรรม	670,973	21.03	1,245,615	25.08	14.27
7.เหมืองแร่ ช่อหิน	107,678	3.37	311,395	6.27	31.53
8.อุตสาหกรรม	454,377	14.24	669,201	13.48	7.88
9.การก่อสร้าง	108,918	3.41	265,019	5.34	23.89
ภาคบริการ	1,243,612	38.97	2,322,063	46.76	14.45
10.ไฟฟ้า-ประปา	102,410	3.21	273,299	5.50	27.81
11.คมนาคม สื่อสาร	136,182	4.27	178,870	3.60	5.22
12.ค้าปลีก ค้าส่ง	443,672	13.90	931,325	18.75	18.32
13.การธนาคาร	56,773	1.78	206,693	4.16	44.01
14.ที่อยู่อาศัย	131,262	4.11	181,784	3.66	6.41
15.การบริหาร	106,594	3.34	132,266	2.66	4.01
16.การบริการ	266,719	8.36	417,826	8.41	9.44
รวม	3,191,265	100.00	4,966,216	100.00	9.27

แผนภูมิที่ 3.21 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์รายสาขาการผลิต ของจังหวัดระยอง ปี 2532

ของจังหวัดระยอง คือ ภาคบริการ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 2,322.1 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 46.76 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ภาคการผลิตที่รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ที่มีส่วนแบ่งร้อยละ 28.16 และ 25.08 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดตามลำดับ โดยมีสาขาการผลิตที่เป็นสาขานำ คือ สาขาข้าวเปลือก-ข้าวสาร มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 931.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.75 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด รองลงมาคือ สาขาการบริการ และสาขาอุตสาหกรรม มีส่วนแบ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมร้อยละ 15.59 และ 13.48 ตามลำดับ(ตารางที่ 3.18 และแผนภูมิที่ 3.21)

3.9.4 โครงสร้างการผลิตของพื้นที่ศึกษา

จังหวัดชลบุรี

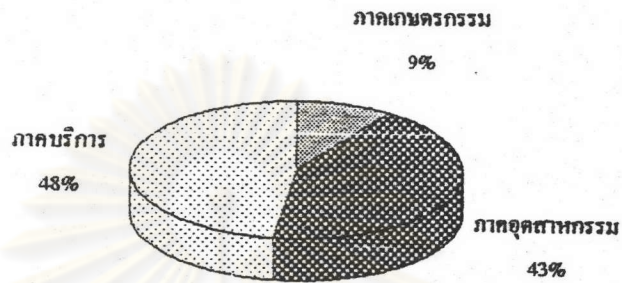
ภาคเกษตรกรรม ในปี2532 มีมูลค่าการผลิต 1,902 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.41 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด นับได้ว่าเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทน้อยที่สุดในจังหวัดเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ (ตารางที่ 3.17 และแผนภูมิที่ 3.22)

สาขาการบริการ จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่เกษตรกรรมในปีเพาะปลูก2535/36 จำนวนทั้งหมด 2,046,794 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.19 ของพื้นที่จังหวัด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง, อ้อยโรงงาน, ข้าวนาปี, สับปะรดและมะพร้าว พืชที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากในจังหวัดคือ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และข้าวนาปี แต่พืชที่ให้ผลผลิตมากที่สุด คือ อ้อยโรงงาน ซึ่งปลูกมากในอำเภอบ้านบึง อำเภอนองใหญ่ อำเภอพนัสนิคมและอำเภอบ่อทอง รองลงมาคือมันสำปะหลัง ปลูกมากในอำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุงและอำเภอพนัสนิคม ส่วนข้าวนาปีนั้นผลผลิตที่ได้ยังมีคุณภาพต่ำและไม่เพียงพอกับความต้องการในการบริโภคภายในจังหวัด จึงต้องนำเข้าจากจังหวัดปราจีนบุรีและจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากสถานการณ์ในปัจจุบันนี้ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดลดลงเรื่อย ๆ เพื่อเปลี่ยนไปเป็นโรงงานอุตสาหกรรมและที่พักอาศัยแทน

สาขาปศุสัตว์ สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันมากในจังหวัด คือ โค กระบือ เป็ด ไก่และสุกร โดยเลี้ยงกันทั่วไปทุกอำเภอ แต่ที่อำเภอพนัสนิคม มีฟาร์มเลี้ยงสัตว์มากที่สุดในจังหวัด โดยเฉพาะฟาร์มเลี้ยงไก่และสุกร รองลงมาเป็นอำเภอศรีราชาและอำเภอเมือง สัตว์ที่เลี้ยงกันมากและเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ คือ ไก่และสุกร

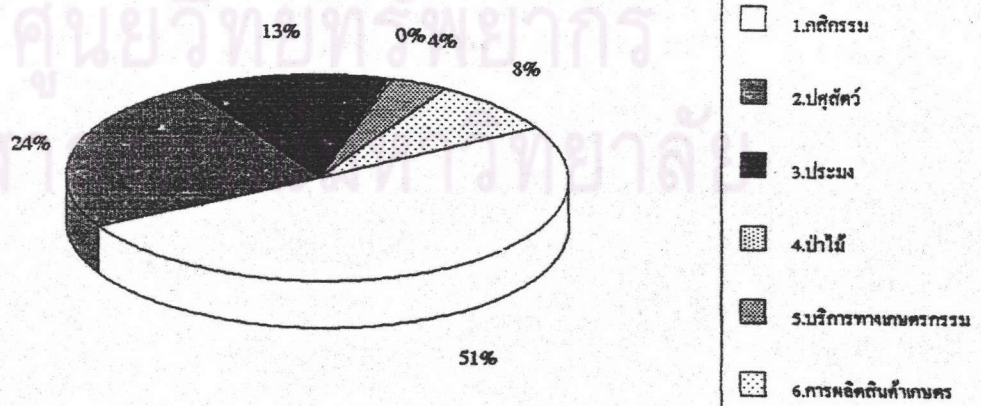
สาขาประมงอาชีพประมงถือเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนริมฝั่งทะเลมาช้านานแล้ว การประมง

แผนภูมิที่ 3.22 แสดงสัดส่วนสามภาคการผลิตของจังหวัดชลบุรี ปี 2532

แผนภูมิที่ 3.23 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคเกษตรกรรม ของจังหวัดชลบุรี ปี

2532

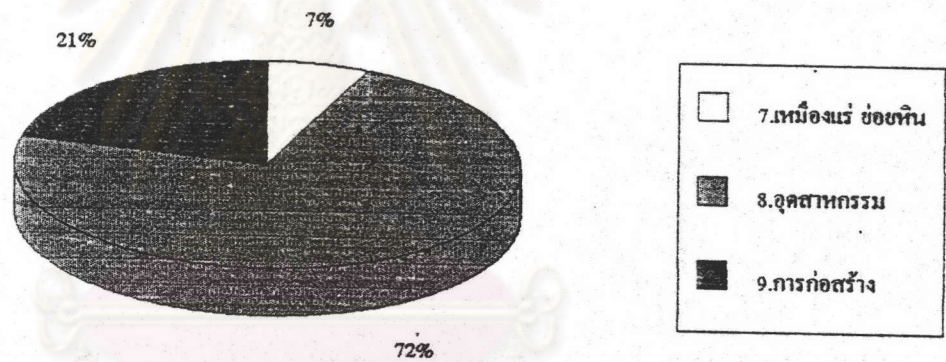
ของจังหวัดชลบุรีแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประมงทะเล ประมงน้ำจืดและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง สัตว์น้ำที่จับได้มากที่สุด คือ ปลานิล รองลงมาคือ ปลาช่อนและปลาสด การประมงน้ำจืด จะมีเฉพาะในบางอำเภอที่มีแหล่งน้ำจืดเท่านั้น ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ในปี 2535 ประมาณ 4,718,380 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 121 ล้านบาท ส่วนการประมงทะเลและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ซึ่งทำกันในเขตอำเภอที่อยู่ติดทะเล ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอสัตหีบ อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบและกิ่งอำเภอเกาะสีชัง สัตว์น้ำทะเลที่จับได้มากที่สุด คือ ปลาเป็ด รองลงมาคือ หอย,ปลาหมึก,ปลาเบญจพรรณ,ปลาทุ,กุ้ง,ปลาลัง และปลาอื่น ๆ ปริมาณที่จับได้ทั้งหมดในปี 2535 ประมาณ 80,580,880 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 2,178.68 ล้านบาท

สาขาป่าไม้ จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด 1,539,310.2 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.04 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบและป่าชายเลน มีป่าสงวน 9 แห่ง พื้นที่รวม 906,396 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.88 ของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัด ยังมีพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียวและเขาชมภู่ ในอำเภอเมือง อำเภอสัตหีบ และอำเภอบ้านบึง มีพื้นที่ 90,434 ไร่ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ อำเภอสัตหีบ มีพื้นที่ 2,299 ไร่ ในปี 2532 จังหวัดชลบุรีมีมูลค่าการผลิต 5.292 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ซึ่งเป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้ให้น้อยที่สุดในจังหวัด(ตารางที่ 3.17 และแผนภูมิที่ 3.23)

ภาคอุตสาหกรรม ในปี 2532 จังหวัดชลบุรี มีมูลค่าการผลิต 8,713.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 43.08 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด เป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญรองจากภาคบริการ โดยมีสาขาผลิตอุตสาหกรรม เป็นสาขาการผลิตที่เป็นสาขานำของภาคการผลิตอุตสาหกรรมและของจังหวัด มีมูลค่าการผลิต 6,312.1 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 31.21 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด(ตารางที่ 3.17 และแผนภูมิที่ 3.24) จังหวัดชลบุรีมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในปี 2535 รวม 1,564 แห่ง คนงาน 67,106 คน และจำนวนเงินทุน 55,760.821 ล้านบาท อำเภอที่มีโรงงานกระจุกตัวมากที่สุด คือ อำเภอเมืองชลบุรี มีโรงงาน 694 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 44.37 ของโรงงานในจังหวัด รองลงมา คือ อำเภอสัตหีบและอำเภอบ้านบึง ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีเงินลงทุนและแรงงานมากที่สุด คือ อำเภอสัตหีบ มีเงินลงทุนถึง 39,621.167 ล้านบาท และแรงงาน 22,263 คน แสดงให้เห็นว่าในอำเภอสัตหีบจะมีโรงงานขนาดใหญ่กว่าในอำเภอเมืองชลบุรี สาขาการผลิตรองลงมาคือ สาขาก่อสร้าง มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 1,828.44 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.04 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด สาขาเหมืองแร่ ย่อยหิน ซึ่งในปี 2535 จังหวัดชลบุรีได้ให้ประธานบัตรทำ

แผนภูมิที่ 3.24 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรม ของจังหวัดชลบุรี ปี

2532

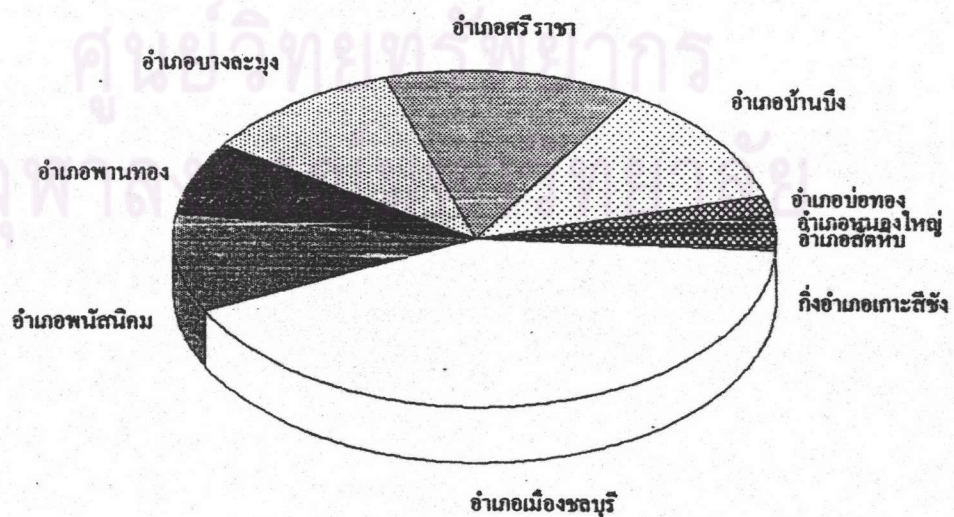
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.19 แสดงจำนวนโรงงาน,แรงงานและเงินทุนในจังหวัดชลบุรี(รายอำเภอ) ปี 2535

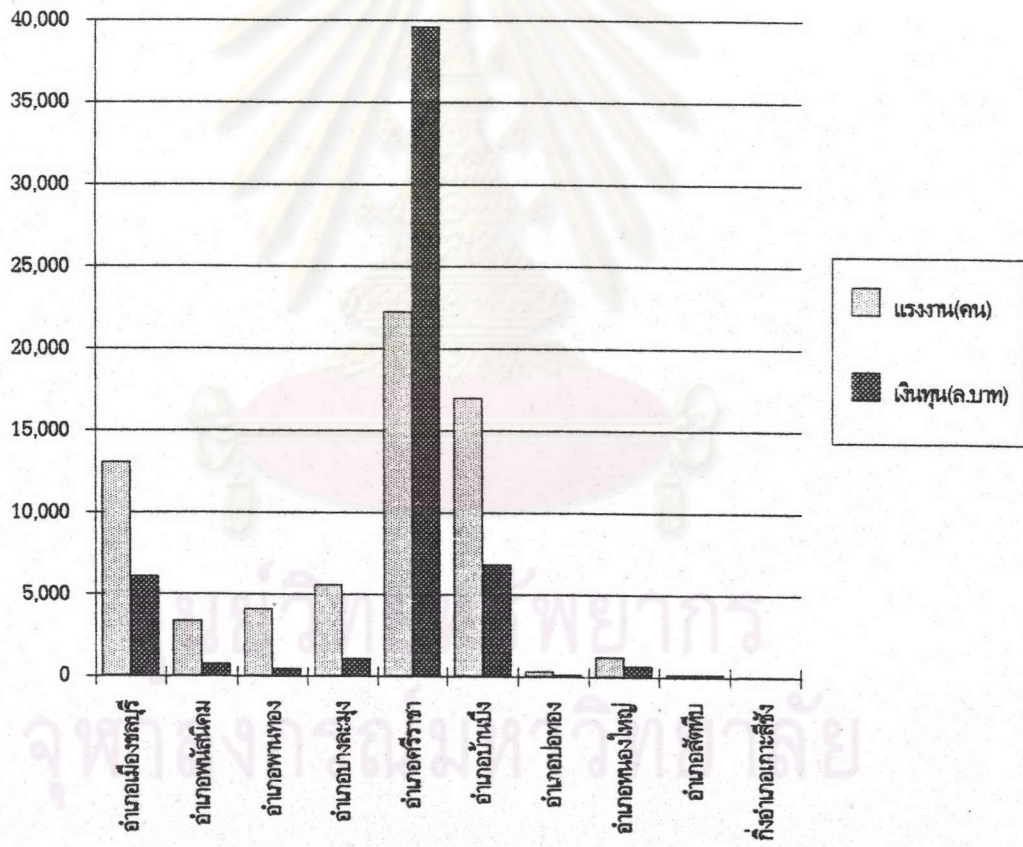
อำเภอ	จำนวนโรงงาน (แห่ง)	ส่วนแบ่ง (เปอร์เซ็นต์)	จำนวนแรงงาน (คน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)
อำเภอเมืองชลบุรี	694	43.87	13,080	6,101.545
อำเภอพนัสนิคม	130	8.22	3,370	745.978
อำเภอนานทอง	98	6.19	4,098	453.689
อำเภอบางละมุง	172	10.87	5,611	1,084.631
อำเภอศรีราชา	221	13.97	22,263	39,621.167
อำเภอบ้านบึง	196	12.39	16,990	6,851.619
อำเภอบ่อทอง	29	1.83	316	88.292
อำเภอหนองใหญ่	23	1.45	1,197	661.568
อำเภอสัตหีบ	18	1.14	159	134.332
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	1	0.06	22	18.000
รวมจังหวัดชลบุรี	1,582	100.00	67,106	55,760.821

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดชลบุรี ปี 2535

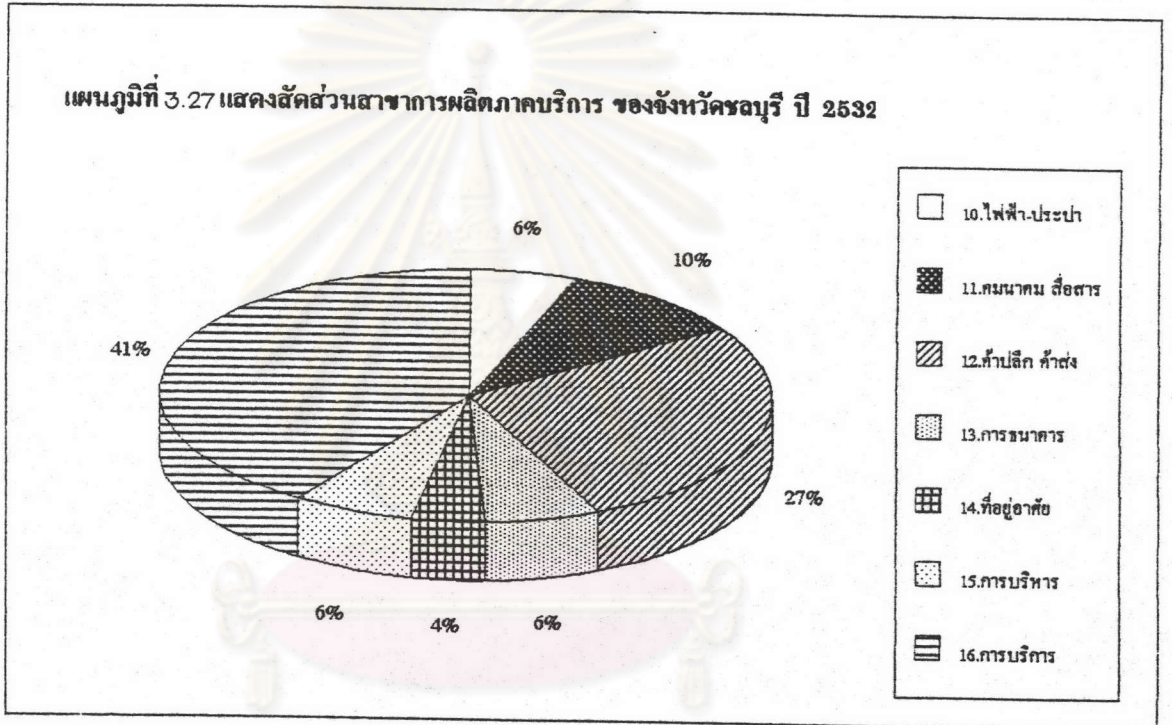
แผนภูมิที่ 3.25 แสดงสัดส่วนโรงงานรายอำเภอในจังหวัดชลบุรี ปี 2535

แผนภูมิที่ 3.26 แสดงจำนวนเงินทุนและแรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดชลบุรี(รายอำเภอ)
ปี 2535

แผนภูมิที่ 3.27 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคบริการ ของจังหวัดชลบุรี ปี 2532

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เหมืองแร่พลวงและเหล็ก ในจังหวัดชลบุรี มีนิคมอุตสาหกรรม 4 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง นิคมอุตสาหกรรมชลบุรี ศรีราชาอินดัสเตรียล ปาร์ค และสหพัฒน์อินดัสเตรียล ซึ่งทั้งหมดอยู่ในอำเภอศรีราชา(ตารางที่ 3.19 และแผนภูมิที่ 3.25,3.26)

ภาคบริการ ในปี2532 มีมูลค่าการผลิต 9,608.7 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 47.51 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด สาขาการผลิตที่เป็นสาขานำของภาคบริการ คือ สาขาบริการ มีมูลค่าการผลิต 3,876.768 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 19.17 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด รองลงมาคือ สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง มีมูลค่าการผลิต 2,640.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.05 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีสถานที่พักตากอากาศชายทะเลที่มีชื่อเสียงของประเทศ อีกทั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ จึงทำให้ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากหลั่งไหลมาเที่ยวกันตามสถานที่ต่างๆ เช่น หาดพัทยา หาดบางแสน เกาะล้าน เป็นต้น จึงทำให้ในจังหวัดมีสถานบริการจำนวนมากเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ไม่ว่าจะเป็น ร้านค้า กวดคาร ร้านอาหาร สถานบันเทิงเรีงรมย์ต่าง ๆ ดังนั้น จึงพบว่า โรงแรมในจังหวัดชลบุรีปี2535 มี 293 แห่ง มีห้องพักรวม 23,505 ห้อง โรงแรมกระจุกตัวมากที่อำเภอ บางละมุง รองลงมาคือ อำเภอเมืองชลบุรีและอำเภอสัตหีบ การจดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้าในจังหวัดชลบุรี ปี2535 ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าเอกชนที่จดทะเบียนพาณิชย์ 18,098 ร้าน รองลงมาคือ บริษัทจำกัด 3,136 แห่ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด 1,962 แห่ง และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 12 แห่ง⁹(ตารางที่ 3.17 และแผนภูมิที่ 3.27)

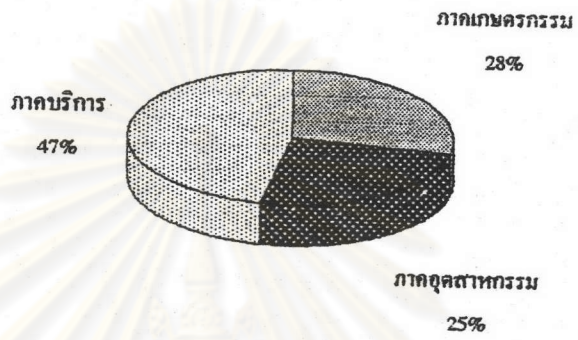
จังหวัดระยอง

ภาคเกษตรกรรม ในปี 2532 จังหวัดระยองมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 1,398.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 28.16 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด รองจากภาคบริการ สาขาการผลิตที่เป็นสาขานำของภาคเกษตรกรรม คือ สาขาการเลี้ยงสัตว์ มีมูลค่าการผลิต 774 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.59 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด รองลงมาคือ สาขาประมงและสาขาการผลิตสินค้าเกษตร (ตารางที่ 3.18 และ แผนภูมิที่ 3.28)

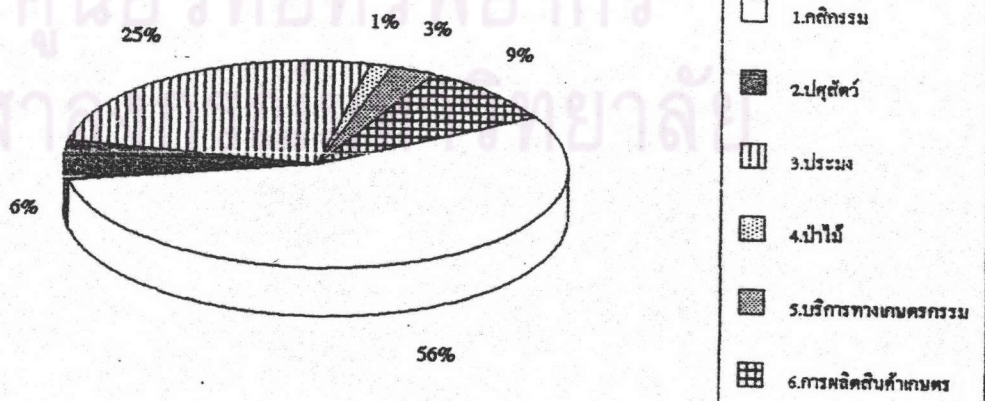
สาขาการเลี้ยงสัตว์ จังหวัดระยองมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา ทุเรียน เงาะ อ้อย มันสำปะหลัง และสับปะรด ในปีเพาะปลูก 2535/36 จังหวัดระยองมีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 1,720,135 ไร่

⁹สำนักงานพาณิชย์,กระทรวงพาณิชย์,ข้อมูลการตลาด จังหวัดชลบุรี ปี 2535,หน้า 31-34.

แผนภูมิที่ 3.28 แสดงสัดส่วนสามภาคการผลิตของจังหวัดระยอง ปี 2532

แผนภูมิที่ 3.29 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคเกษตรกรรม ของจังหวัดระยอง ปี 2532

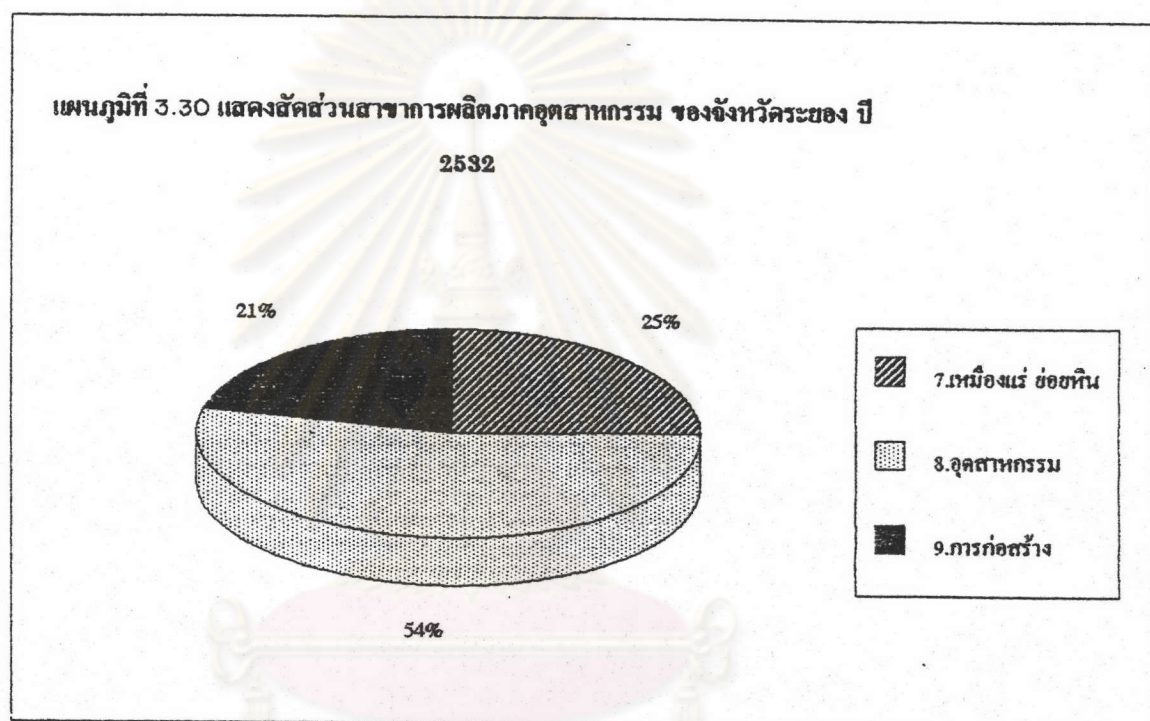
คิดเป็นร้อยละ 77.48 ของพื้นที่จังหวัด พืชไร่มีการเพาะปลูกมากที่สุด ปลูกมากบริเวณทางด้านเหนือของ จังหวัดในอำเภอวังจันทร์ อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉางและอำเภอบ้านค่าย รองลงมาเป็นพืชยืนต้น อย่างเช่น ยางพารา ทูเรียน เป็นต้น ซึ่งพืชยืนต้นจะให้ผลตอบแทนสูงกว่าพืชไร่ แต่ว่าทำรายได้ให้มากกว่า พืชไร่จะปลูกมากในอำเภอเมืองและอำเภอแกลง พืชที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมากที่สุด คือ ทูเรียน รองลงมา คือ ยางพารา สับปะรดและมันสำปะหลัง เนื่องจากทูเรียนเป็นผลไม้ที่มีราคาแพงให้ผลผลิตสูง และยังเป็นที่ยอมรับจากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จึงสามารถส่งเป็นสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศ ได้

สาขาปศุสัตว์ จังหวัดระยองแบ่งการปศุสัตว์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1)เลี้ยงเพื่อใช้งานและการเกษตรทั่วไป ลักษณะนี้การเลี้ยงสัตว์จะมีจำนวนไม่มาก เนื่องจากเลี้ยงไว้เอาใช้งานเท่านั้น 2)เลี้ยงเพื่อการค้าหรืออุตสาหกรรม จะมีจำนวนมากและทำเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ เพื่อการค้าและธุรกิจ สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันในจังหวัด ได้แก่ สุกร ไก่ เป็ด โค กระบือ และอื่น ๆ จะทำการเลี้ยงในทุกอำเภอทั่วไป สัตว์ที่เลี้ยงกันมากที่สุด คือ ไก่ รองลงมาคือ เป็ด อำเภอที่ทำการปศุสัตว์มากที่สุด คือ อำเภอแกลง รองลงมาคือ อำเภอบ้านค่าย สัตว์ที่เลี้ยงและทำการขายส่งออกนอกจังหวัดถึง 70% คือ สุกรและไก่ ซึ่งพบว่าเลี้ยงกันมากที่สุดในอำเภอเมือง

สาขาประมง ในปี 2532 มีมูลค่าการผลิต 352.88 ล้านบาท คิดเป็น 7.11ของผลิตภัณฑ์จังหวัด เนื่องจากความเอื้ออำนวยจากทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งที่ตั้ง ซึ่งจังหวัดระยองมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 100 กิโลเมตร จึงทำให้ประมงเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของชาวจังหวัดระยองดั้งเดิม ในปี 2535 มีครัวเรือนประมงจำนวน 7,276 ครัวเรือน รวมจำนวนชาวประมงทั้งจังหวัดระยองมี 41,569 คน ปัจจุบันมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามชายฝั่งมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการในการ บริโภค รัฐบาลได้เห็นความสำคัญจึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาการประมงทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันออก ขึ้นที่จังหวัดระยอง โดยได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาการประมงของไทย นอกจากนี้ยังมี สถานีเพาะพันธุ์กุ้งทะเล และสถานีประมงน้ำกร่อยตั้งอยู่ในจังหวัดระยองอีกด้วย(ตารางที่ 3.18 และแผนภูมิที่ 3.29)

ภาคอุตสาหกรรม ในปี 2532 มีสัดส่วนการผลิตร้อยละ 25.08 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด สาขาการผลิตที่เป็นสาขานำของภาคการผลิต คือ สาขาอุตสาหกรรม รองลงมาคือ สาขาเหมืองแร่ ข่อยหิน และสาขาก่อสร้าง(แผนภูมิที่ 3.30)

จังหวัดระยอง ในปี 2535 มีจำนวนโรงงานทั้งหมด 805 แห่ง คนงาน19,737 คน และจำนวน

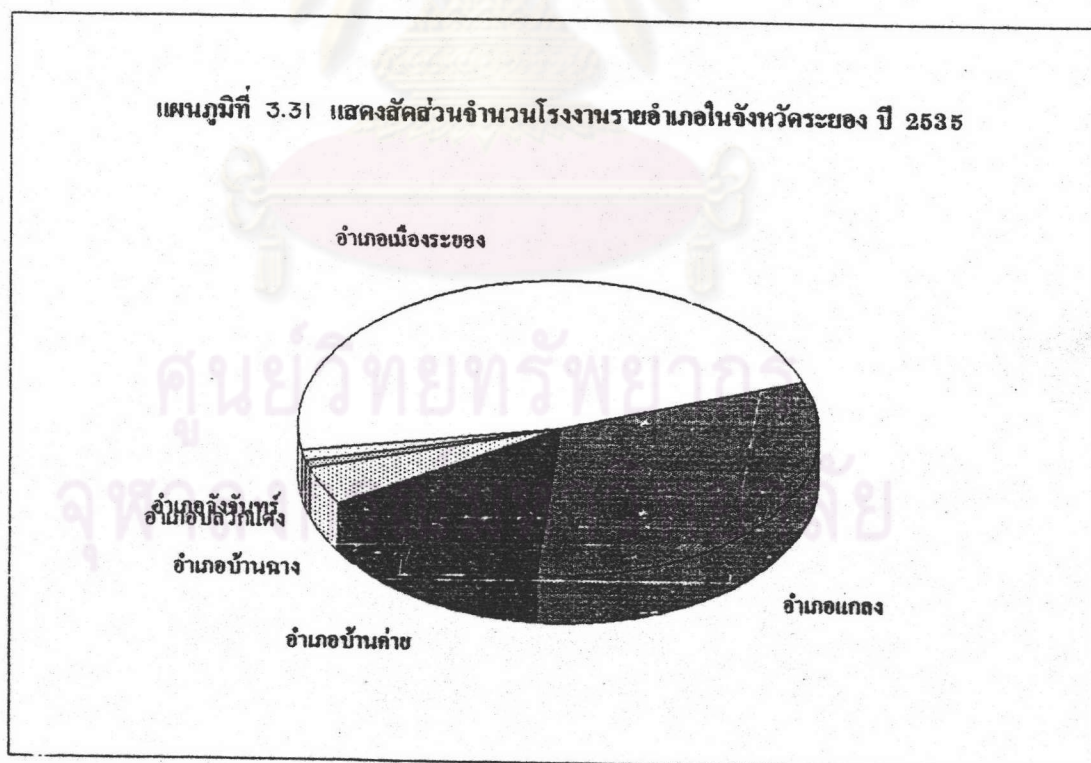
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.20 แสดงจำนวนโรงงาน,แรงงานและเงินทุนในจังหวัดระยอง(รายอำเภอ) ปี 2535

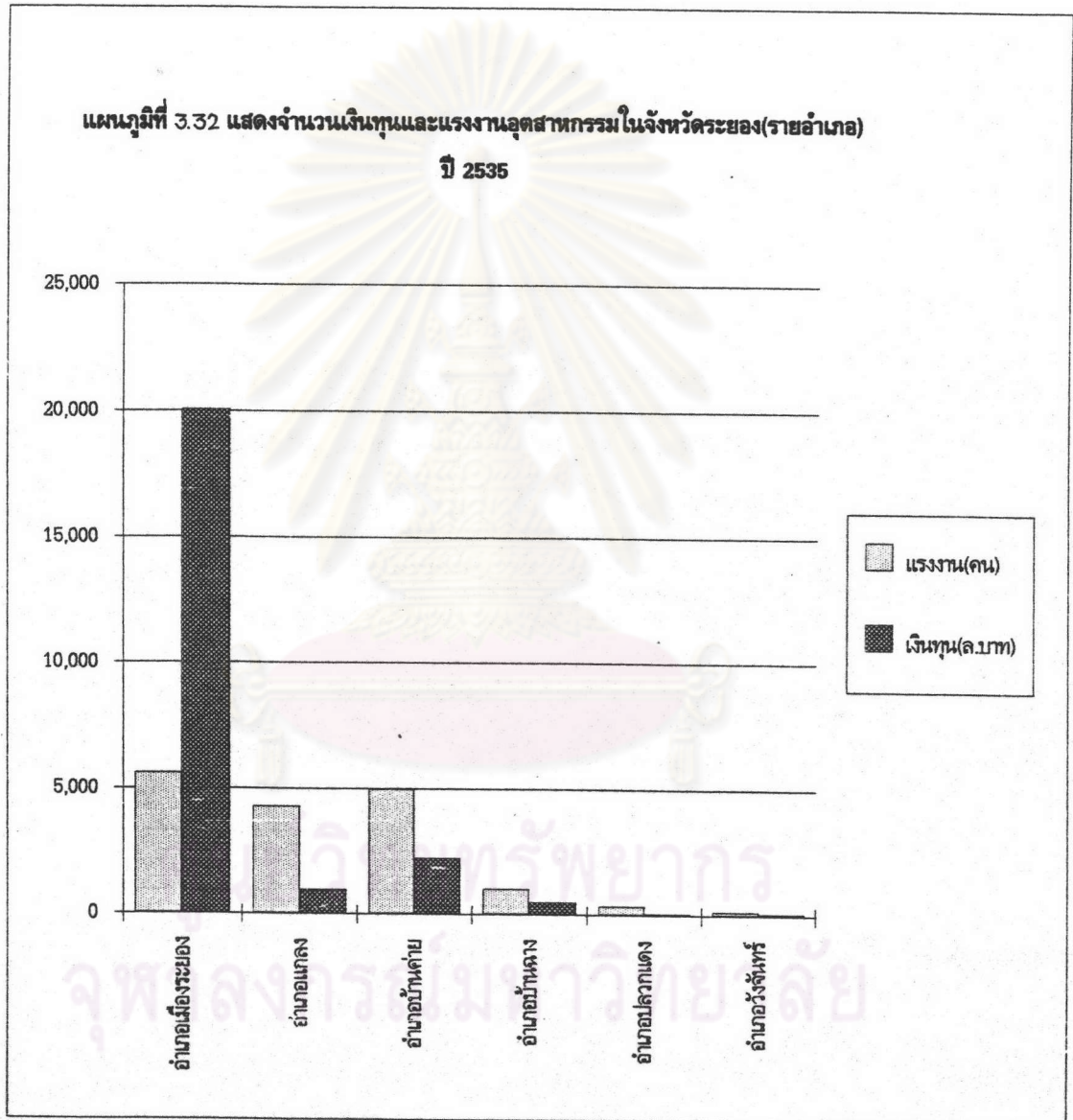
อำเภอ	จำนวนโรงงาน (แห่ง)	ส่วนแบ่ง (เปอร์เซ็นต์)	จำนวนแรงงาน (คน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)
อำเภอเมืองระยอง	344	47.45	5,599	20,049.427
อำเภอแกลง	230	31.72	4,299	971.511
อำเภอบ้านค่าย	108	14.90	4,966	2,251.898
อำเภอบ้านฉาง	30	4.14	1,019	496.221
อำเภอปลวกแดง	5	0.69	349	56.729
อำเภอลี้กันทร	8	1.10	153	82.309
รวมจังหวัดระยอง	725	100.00	16,385	23,908.095

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดระยอง ปี 2535

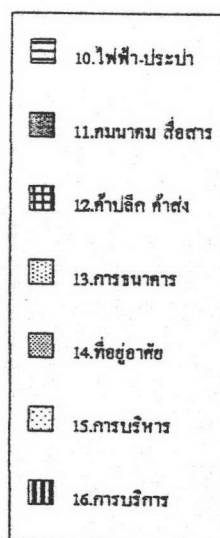
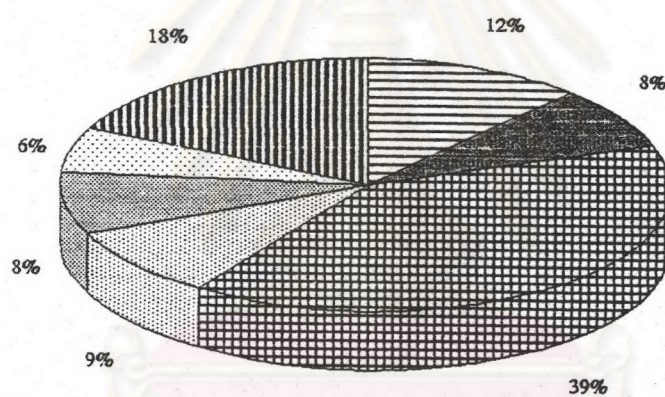
แผนภูมิที่ 3.31 แสดงสัดส่วนจำนวนโรงงานรายอำเภอในจังหวัดระยอง ปี 2535

แผนภูมิที่ 3.32 แสดงจำนวนเงินทุนและแรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง(รายอำเภอ)
ปี 2535

แผนภูมิที่ 3.33 แสดงสัดส่วนสาขาการผลิตภาคบริการ ของจังหวัดระยอง ปี 2532

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เงินทุน 38,122.785 ล้านบาท อำเภอที่มีโรงงานกระจุกตัวมากที่สุด คือ อำเภอเมืองระยอง รองลงมาคือ อำเภอแกลง อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอวังจันทร์และอำเภอปลวกแดงตามลำดับ ในจังหวัดมี นิคมอุตสาหกรรม 6 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมตะวันออก นิคมอุตสาหกรรมผาแดง อินดัสเตรียล ระยองอินดัสเตรียล ปาร์ค ซี ที พี โครเคมี อินดัสเตรียล คอมแพล็กซ์ และนิคมอุตสาหกรรมมาบข่า ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองระยอง โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งจะตั้งอยู่ใกล้กับวัดดูดิบ เช่น โรงงานสับประดกระป๋อง ซึ่งมักจะเป็น โรงงานขนาดใหญ่ มีการจ้างงานสูง จะกระจุกตัวอยู่ในตำบลมาบข่า อำเภอบ้านค่ายมาก ปัจจุบัน จังหวัดระยองถูกเร่งพัฒนาให้เป็นพื้นที่รองรับอุตสาหกรรมหลักของประเทศ ซึ่งใช้วัดดูดิบทั้งภายในและจากต่างประเทศ เพื่อให้เป็นอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า และอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยใช้พลังงานจากก๊าซธรรมชาติที่ขุดเจาะได้จากอ่าวไทย(ตารางที่ 3.20 และแผนภูมิที่ 3.31,3.32)

ภาคบริการ เป็นภาคการผลิตที่ทำรายได้เข้าสู่จังหวัดมากที่สุด มีสัดส่วนการผลิตร้อยละ 46.76 สาขาการผลิตที่เป็นสาขานำ คือ สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง รองลงมาคือ สาขาบริการ และสาขาไฟฟ้า ประปา(แผนภูมิที่ 3.33)

พาณิชยกรรม ในปี 2535 จังหวัดระยองมีผู้ประกอบการธุรกิจ ดังนี้ ร้านค้าเอกชน 8,700 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 797 ราย บริษัทจำกัด 696 ราย และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 17 ราย ส่วนทางด้านการบริการของจังหวัด ส่วนมากมักเป็นโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร และสถานบันเทิง เรียงมัยต่าง ๆ เนื่องจากเป็นจังหวัดทางด้านการท่องเที่ยว ในปี 2535 ทั้งจังหวัดมีโรงแรมและรีสอร์ท จำนวน 184 แห่ง ห้องพักรวมทั้งสิ้น 6,091 ห้อง ซึ่งจะกระจุกตัวบริเวณชายทะเลและแหล่งชุมชนที่สำคัญของจังหวัด ร้านอาหารในอำเภอเมืองมีจำนวน 43 แห่ง และแหล่งบันเทิงยามราตรีและบริการ 4 แห่งในอำเภอเมือง¹⁰

3.9.5 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของพื้นที่ศึกษา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตนั้นวิเคราะห์โดยจำแนกผลิตภัณฑ์มวลรวมออกเป็น 3 ภาคใหญ่ คือ ภาคปฐมภูมิ (PRIMARY SECTOR) หรือการผลิตขั้นต้น ได้แก่ การผลิตในสาขา

¹⁰สำนักงานพาณิชย์,กระทรวงพาณิชย์,ข้อมูลการค้าจังหวัดระยอง ปี 2535,หน้า 28.

เกษตรกรรมทั้งหมด ภาคทุติยภูมิ(SECONDARYSECTOR)หรือการผลิตในสาขาอุตสาหกรรม ได้แก่ การผลิตในสาขาเหมืองแร่ย่อยหิน,สาขาอุตสาหกรรมการผลิตและสาขาการก่อสร้าง ภาคตติยภูมิ (TIRTIARY SECTOR) หรือการผลิตในสาขาการบริการ ได้แก่ การผลิตในสาขาไฟฟ้า-ประปา, สาขาคมนาคม, สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง, สาขาการธนาคาร, สาขาที่อยู่อาศัย,สาขาการบริการ และสาขาการบริการ

ช่วงระยะเวลาที่ศึกษาจากค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม(GPP.) คือ ปีพ.ศ.2526-2532 เนื่องจากค่า GPP. ที่กองบัญชีประชาชาติเป็นผู้จัดทำขึ้นมานั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยจะให้ทางแต่ละจังหวัดเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง ดังนั้น ค่า GPP. จึงมีปีล่าสุด คือ ปีพ.ศ.2532 เท่านั้น(ตารางที่ 3.18 และ 3.19)

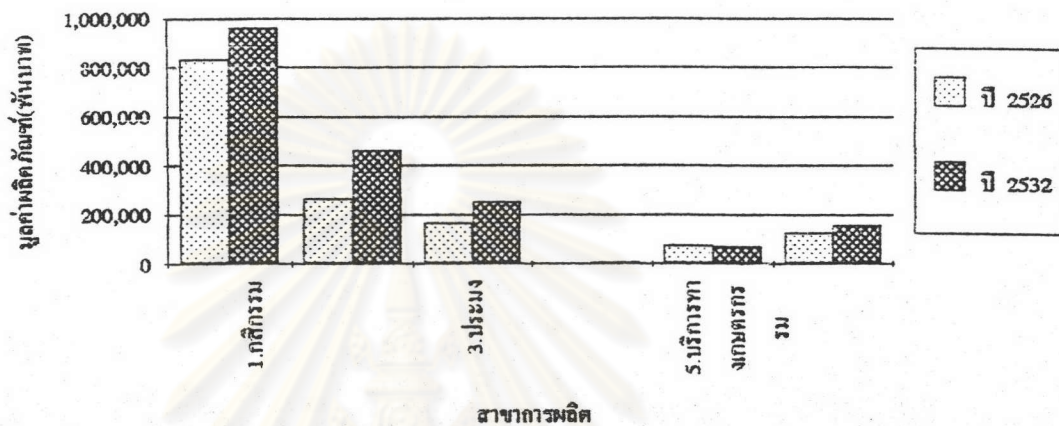
จังหวัดชลบุรี ในช่วงปีที่ศึกษา ภาคเกษตรกรรมมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5.12 ต่อปี สูงกว่าอัตราการเติบโตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาคการผลิตเดียวกัน สาขาปศุสัตว์มีอัตราการเติบโตสูงสุดในภาคเกษตรกรรม รองลงมาคือ สาขาประมง ส่วนสาขาการผลิตที่ถดถอยคือ สาขาบริการทางการเกษตร

เมื่อเปรียบเทียบภาคเกษตรกรรม ในปี2526 และปี2532 แล้วจะเห็นได้ว่าภาคเกษตรกรรมลดบทบาทในจังหวัดลงมาก ส่วนแบ่งการผลิตลดลงจาก 12.63 % ในปี2526เป็น 9.41 % ในปี2532 สาขาการผลิตที่มีส่วนแบ่งการผลิตคงเดิม คือ สาขาปศุสัตว์และสาขาประมง สาขาการผลิตที่มีส่วนแบ่งการผลิตลดลงเล็กน้อย คือ สาขาบริการทางการเกษตรและสาขาการผลิตสินค้าเกษตร ส่วนสาขาการผลิตที่มีส่วนแบ่งการผลิตลดลงมากคือ สาขาการบริการ ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมไปเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยมากขึ้นนั่นเอง(แผนภูมิที่ 3.34)

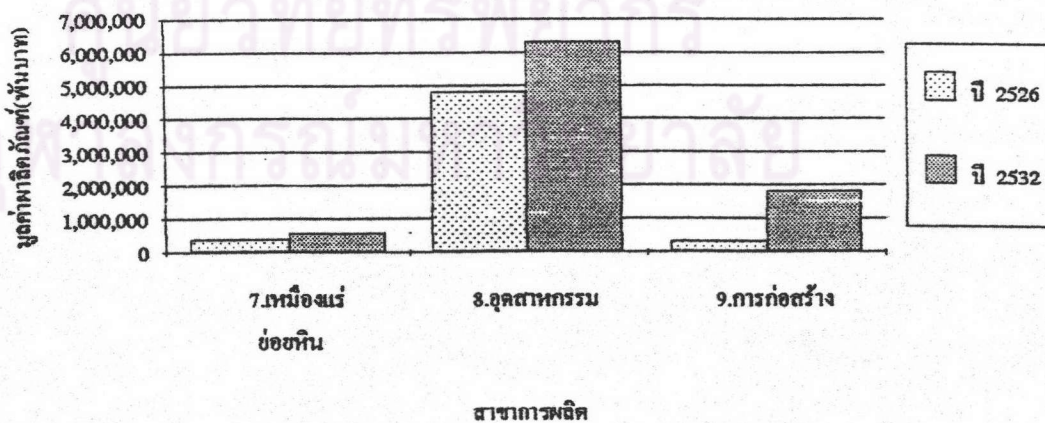
ภาคอุตสาหกรรม ช่วงปี2526-2532 มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 9.84 ต่อปีสาขาการผลิตที่มีการขยายตัวสูงมากในภาคการผลิตและของจังหวัด คือ สาขาการก่อสร้าง มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 83.10 ต่อปี แสดงให้เห็นว่า ในช่วงนี้มีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นมากในจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้เป็นผลมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ที่มีการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ดังนั้นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาจึงมีการขยายตัวมากขึ้นด้วย เมื่อเปรียบเทียบในปี2526 และปี2532 แล้วพบว่า สาขาการก่อสร้างมีส่วนแบ่งการผลิตเพิ่มขึ้นจาก 2.65 % เป็น 9.04 % แต่ขณะเดียวกันสาขาอุตสาหกรรมก็มีส่วนแบ่งการผลิตลดลงจาก 41.66%เป็น 31.21% และในภาคการผลิตอุตสาหกรรมก็มีส่วนแบ่งการผลิตลดลงเล็กน้อยจาก 47.54 % เป็น 43.08 % (แผนภูมิที่ 3.35)

ภาคบริการ ซึ่งมีส่วนแบ่งการผลิตสูงสุดในภาคการผลิตทั้งสามภาคการผลิต มีอัตราการเติบโต

แผนภูมิที่ 3.34 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าการผลิตภาคเกษตรกรรม ของจังหวัดชลบุรี ปี 2526 และ 2532

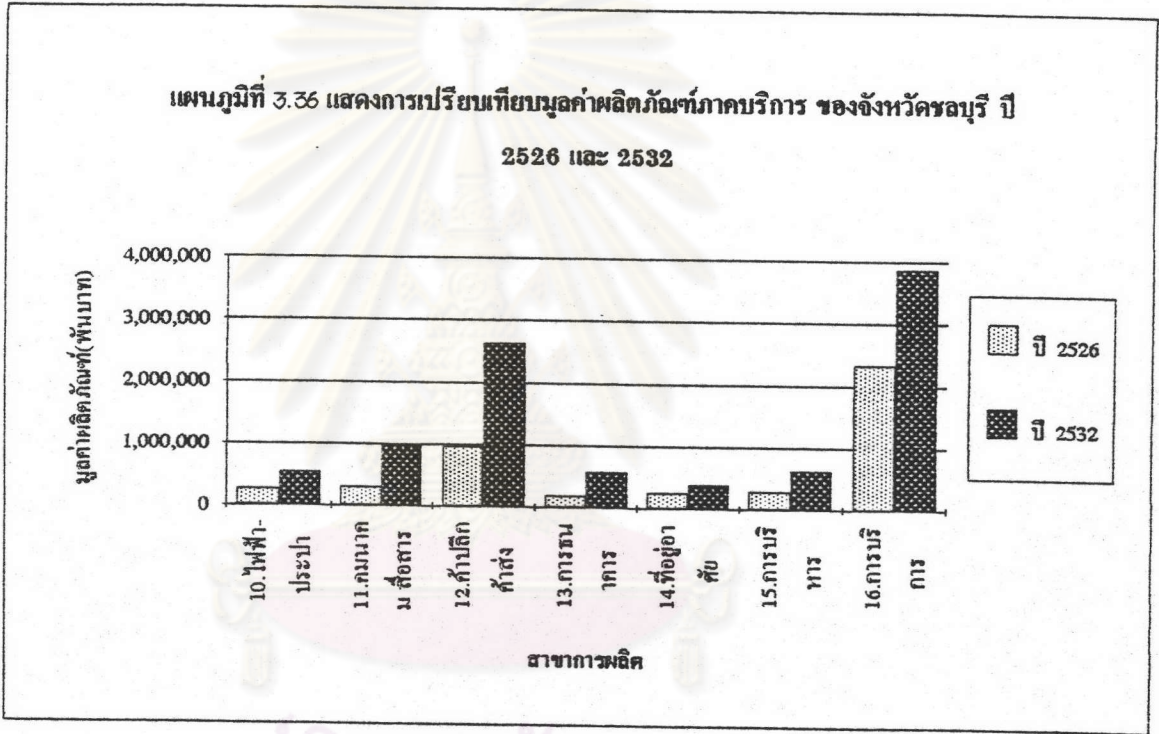

แผนภูมิที่ 3.35 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม ของจังหวัดชลบุรี ปี 2526 และ 2532

แผนภูมิที่ 3.36 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคบริการ ของจังหวัดชลบุรี ปี 2526 และ 2532

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โตในช่วงปี2526-2532 เฉลี่ยร้อยละ 18.23 ต่อปี สาขาการผลิตที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดในภาคบริการ คือ สาขาคมนาคม สื่อบรรณคดี ร้อยละ 37.13 ต่อปี รองลงมาคือ สาขานาการมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย ร้อยละ 32.55 ต่อปี และสาขาค้าปลีก-ค้าส่งอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 28.99 ต่อปี เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะพบว่า สาขาการผลิตในภาคบริการจะมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่สูงกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ ใน จังหวัดเดียวกัน

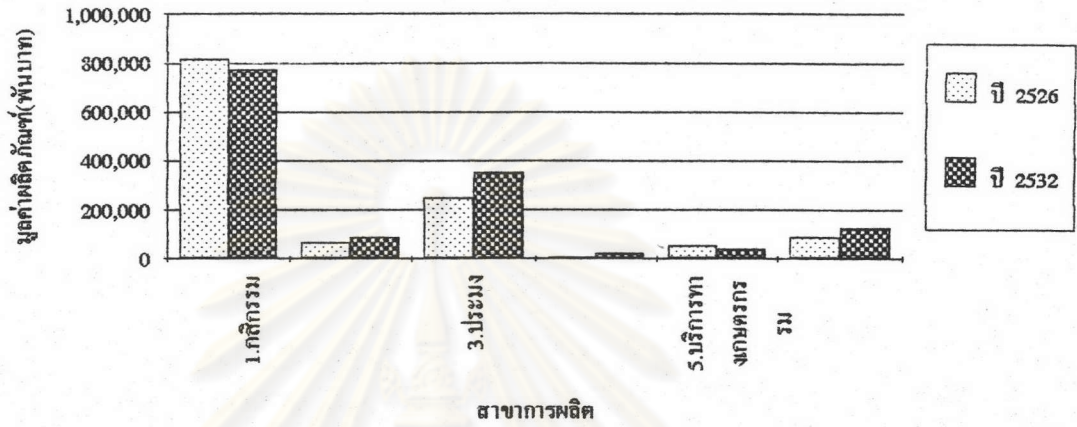
เมื่อเปรียบเทียบในปี2526 และปี2532 แล้ว ภาคบริการจะมีส่วนแบ่งการผลิตเพิ่มขึ้นจาก 39.83 % เป็น 47.51 % สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง ก็มีส่วนแบ่งการผลิตเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จาก 8.36 % เป็น 13.65 % และสาขาคมนาคม สื่อบรรณคดี เพิ่มขึ้นจาก 2.63 % เป็น 4.83 % ส่วนสาขาการผลิตอื่น ๆ ก็มี ส่วนแบ่งการผลิตที่เปลี่ยนแปลงเล็กน้อยจนเกือบจะคงที่ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของจังหวัด ชลบุรี จะเห็นได้ว่า จังหวัดชลบุรีกำลังจะเปลี่ยนไปเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมากยิ่งขึ้น และ ภาคเกษตรกรรมนั้น มีแนวโน้มที่จะลดความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ (แผนภูมิที่ 3.36)

จังหวัดระยอง ภาคเกษตรกรรม มีอัตราการเติบโตที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับภาคตะวันออกและ จังหวัดชลบุรี คือ เฉลี่ยร้อยละ 1.59 ต่อปี ในช่วงปี2526-2532 สาขาป่าไม้มีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ 29.30 ต่อปี แสดงถึงการตัดไม้และนำผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์มากขึ้น ในขณะที่สาขากสิกรรม และสาขาบริการทางเกษตรกรรมมีการถดถอย เมื่อเปรียบเทียบส่วนแบ่งการผลิตในปี2526 และปี2532 แล้วพบว่า ภาคเกษตรกรรมของจังหวัดระยองลดลงมาก จากปี2526 40.01 % เป็น 28.16 % ในปี2532 และสาขากสิกรรมก็ลดลงมากเช่นเดียวกัน จาก 25.59 % ในปี2526 เป็น 15.59 % ในปี2532 ส่วนสาขา การผลิตอื่น ๆ ก็มีส่วนแบ่งที่ลดลงเล็กน้อย (แผนภูมิที่ 3.37)

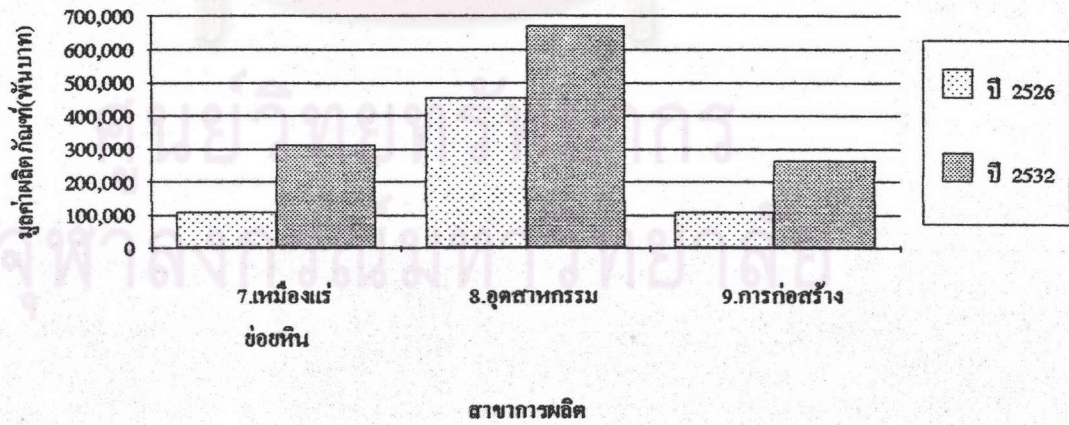
ภาคอุตสาหกรรม มีอัตราการเติบโตสูงเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 14.27 ซึ่งสูงกว่าจังหวัดชลบุรี แต่ ใกล้เคียงกับภาคตะวันออก สาขาการผลิตที่ขยายตัวสูงสุด คือ สาขาเหมืองแร่ ข่อยหิน เฉลี่ยร้อยละ 31.53 ต่อปี รองลงมาคือ สาขาก่อสร้าง มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 23.89 ต่อปี สำหรับส่วนแบ่งการผลิตในปี2526 และปี2532 นั้น ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนแบ่งเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จาก 21.03 % เป็น 25.08 % สาขาการผลิตทั้ง 3 สาขาในภาคการผลิตอุตสาหกรรม มีการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งการผลิตเล็กน้อย(แผนภูมิที่ 3.38)

ภาคบริการ จังหวัดระยอง มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 14.45 ใกล้เคียงกับภาคตะวันออกแต่ต่ำกว่าจังหวัดชลบุรี สาขาการผลิตที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดของค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

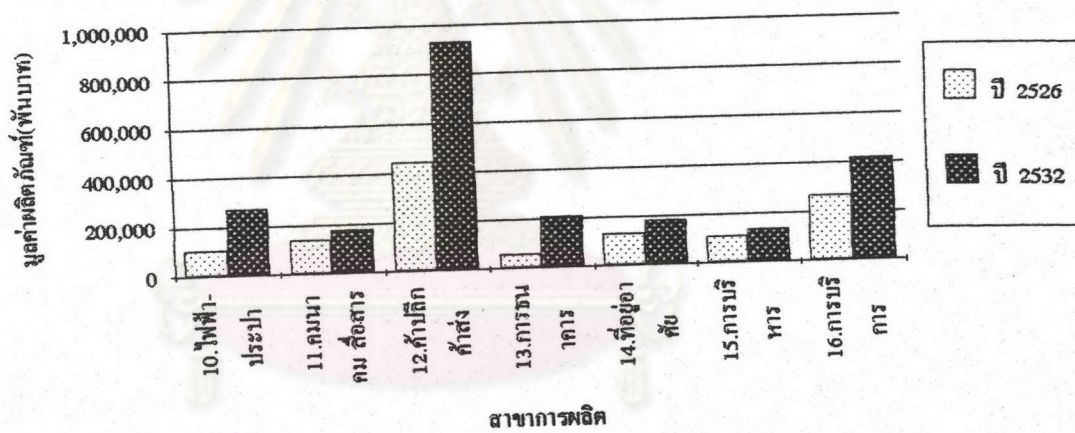
แผนภูมิที่ 3.37 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรกรรม
ของจังหวัดระยอง ปี 2526 และ 2532

แผนภูมิที่ 3.38 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม
ของจังหวัดระยอง ปี 2526 และ 2532

แผนภูมิที่ 3.39 แสดงการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคบริการ ของจังหวัดระยอง ปี 2526 และ 2532

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และของภาคบริการ คือ สาขาการธนาคาร เฉลี่ยร้อยละ 44.01 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการเติบโตของภาค และจังหวัดชลบุรีในสาขาการผลิตเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า มีเงินลงทุนเข้ามาในจังหวัดระยองเป็น จำนวนมาก รองลงมาคือ สาขาไฟฟ้า ประปา มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 27.81 ต่อปี เมื่อพิจารณา ส่วนแบ่งการผลิตในปี 2526 และปี 2532 พบว่า ภาคบริการมีส่วนแบ่งการผลิตเพิ่มขึ้นจาก 38.97 % เป็น 46.76 % สาขาการผลิตที่มีส่วนแบ่งการผลิตเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน คือ สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง, สาขาการ ธนาคารและสาขาไฟฟ้า-ประปา ตามลำดับ ส่วนสาขาการผลิตอื่น ๆ มีส่วนแบ่งการผลิตเปลี่ยนแปลง เล็กน้อย (แผนภูมิที่ 3.39)

จังหวัดระยอง มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเดียวกับจังหวัดชลบุรี คือ กำลังจะเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตไปเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมากขึ้นและภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มที่จะ ลดความสำคัญลงไป

3.9.6 การกระจายรายได้ (Income Distribution)

การกระจายรายได้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งถ้ามี การกระจายรายได้ที่ดีแล้ว แสดงให้เห็นว่า ในภาคหรือจังหวัดนั้น ประชากรมีการกินอยู่ที่ดี มีศักยภาพ ในการพัฒนาสูงกว่าภาคหรือจังหวัดอื่นที่มีการกระจายรายได้ต่ำกว่า

ในการศึกษาครั้งนี้ นำเอาผลิตภัณฑ์เบื้องต้นของภาคตะวันออกและจังหวัดในภาคตะวันออก ทั้ง 7 จังหวัด อันได้แก่ จังหวัดชลบุรี, จังหวัดระยอง, จังหวัดฉะเชิงเทรา, จังหวัดจันทบุรี, จังหวัดตราด, จังหวัดนครนายกและจังหวัดปราจีนบุรี ในช่วงปี 2526-2532 จากตารางที่ 3.21 สามารถสรุปได้ว่า ใน ปี 2532 ภาคตะวันออก มีรายได้เฉลี่ย 12,169.44 บาท/คน/ปี ซึ่งมีจังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทราที่มี รายได้เฉลี่ยสูงกว่าของภาค คือ 22,563.46 บาท/คน/ปี และ 13,469 บาท/คน/ปี จังหวัดระยองมีรายได้ เฉลี่ยใกล้เคียงกับของภาค คือ 11,150.40 บาท/คน/ปี ส่วนจังหวัดอื่นๆ มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าของภาค ตามลำดับดังนี้ จังหวัดตราด(8,750.30 บาท/คน/ปี), จังหวัดจันทบุรี(7,354.97 บาท/คน/ปี), จังหวัด นครนายก(6,435.48 บาท/คน/ปี) และจังหวัดปราจีนบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดเพียง 5,725.58 บาท/คน/ปี (แผนภูมิที่ 3.40)

เมื่อพิจารณาในช่วงปี 2526-2532 พบว่า จังหวัดชลบุรีมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าภาคตะวันออกมา ตลอด ส่วนจังหวัดระยองก็จะมีรายได้เฉลี่ยใกล้เคียงกับภาคตะวันออกมาตลอดเช่นเดียวกัน สำหรับ จังหวัดฉะเชิงเทราในปี 2531 และ 2532 เท่านั้น ที่มีรายได้เฉลี่ยขึ้นมาสูงกว่าของภาคเล็กน้อย ในปีก่อน

ตารางที่ 3.21 แสดงเงินได้ต่อบุคคลรายจังหวัดในภาคตะวันออก ปี พ.ศ.2526 - 2532

พื้นที่	หน่วย : บาท/หัว							GR.26-32 บาท/คน/ปี
	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	
ชลบุรี	14,973.84	15,458.34	15,405.81	15,281.66	16,468.44	17,431.58	22,563.46	8.45
ระยอง	8,129.49	8,156.87	8,483.86	8,943.25	9,678.25	10,359.99	11,150.04	6.19
จันทบุรี	5,567.84	5,873.34	5,757.99	5,797.04	6,239.05	6,607.45	7,354.97	5.35
ตราด	7,008.14	7,390.00	6,962.06	7,184.97	7,509.39	7,805.79	8,750.30	4.14
ฉะเชิงเทรา	6,870.04	7,897.14	8,560.24	9,306.97	9,741.13	11,670.03	13,469.98	16.01
ปราจีนบุรี	4,480.05	4,594.95	4,860.61	4,904.39	4,996.52	5,588.22	5,725.58	4.63
นครนายก	4,418.65	4,896.79	5,089.84	5,339.92	5,669.62	6,228.16	6,435.48	7.61
ภาคตะวันออก	8,162.26	8,549.64	8,713.93	8,898.14	11,020.79	10,367.06	12,169.48	8.18

แผนภูมิที่ 3.40 แสดงเงินได้ต่อบุคคลรายจังหวัดในภาคตะวันออก ปี 2532

หน้านั้นมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าของภาคแต่ก็ไม่มากเท่ากับจังหวัดอื่นๆ

อัตราการเติบโตของรายได้เฉลี่ยในภาคตะวันออก ช่วงปีที่ศึกษา เฉลี่ยร้อยละ 8.18 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดในภาค คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา เฉลี่ยร้อยละ 16.01 ต่อปี รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.45 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าของภาคเล็กน้อย จังหวัดอื่น ๆ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่ำกว่าของภาคตามลำดับดังนี้ จังหวัดนครนายก เฉลี่ยร้อยละ 7.6 ต่อปี จังหวัดระยองเฉลี่ยร้อยละ 6.19 ต่อปี จังหวัดจันทบุรี เฉลี่ยร้อยละ 5.35 ต่อปี จังหวัดปราจีนบุรี เฉลี่ยร้อยละ 4.63 ต่อปี และจังหวัดตราด เฉลี่ยร้อยละ 4.14 ต่อปี

จะเห็นได้ว่า จังหวัดชลบุรีมีการกระจายรายได้ที่ดีกว่าจังหวัดอื่นๆ และของภาคตะวันออก แสดงให้เห็นถึง การกินอยู่ที่ดีของประชากรในจังหวัดชลบุรีและศักยภาพในการพัฒนาสูงกว่าจังหวัดอื่นในภาคเดียวกัน จังหวัดฉะเชิงเทรามีการพัฒนาสูงในปี 2531-2532 รายได้ของประชากรสูงขึ้นในอัตราที่สูงมากเนื่องจากโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ส่วนจังหวัดระยองยังคงมีรายได้เฉลี่ยใกล้เคียงกับภาค แต่อัตราการเติบโตของรายได้ยังขยายตัวต่ำกว่าภาค อาจเป็นเพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของโครงการฯ ก็เป็นไปได้

3.10 สรุปลักษณะของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาดังอยู่ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทยในภูมิภาคตะวันออก ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเมืองหลวงนักประมาณ 65 กิโลเมตรที่จังหวัดชลบุรี ตามทางหลวงหมายเลข 3(สุขุมวิท) และประมาณ 219 กิโลเมตรที่จังหวัดระยอง มีลักษณะภูมิประเทศที่ดี คือ มีชายฝั่งทะเลยาวถึง 256 กิโลเมตร ซึ่งมีชายหาดที่สามารถเล่นน้ำได้จำนวนมาก และบางส่วนก็ประกอบการทำนาุ้ง และนาเกลือ มีที่ราบชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองส่วนมากในพื้นที่ศึกษา ดัดเข้าไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การเพาะปลูกและมีบางส่วนเป็นที่ราบลูกคลื่นผสมอยู่ด้วย พืชไร่เป็นพืชเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา คือ มันสำปะหลัง อ้อย สับปะรด ข้าว โปดและพืชไร่อื่น ๆ บริเวณทางตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่ศึกษาจะเป็นป่าเขา ทรัพยากรธรรมชาติที่มีชื่อมากที่สุดและสามารถทำรายได้ให้แก่พื้นที่ศึกษา คือ ทรัพยากรท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ศึกษานับได้ว่าค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการบริการทางสังคม เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางของการค้า การบริการ การเงิน การศึกษา

และการสาธารณสุขของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโครงข่ายการคมนาคมขนส่งที่ดีมีทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ การบริการไฟฟ้าทั่วทั้งพื้นที่ แต่การบริการประปายังไม่ครบทุกชุมชนเมือง ซึ่งปัจจุบันได้กำลังดำเนินการการจ่ายน้ำประปาในชุมชนที่ยังขาด การโทรคมนาคมและสื่อสารมีเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

พื้นที่ศึกษามีชุมชนเมืองทั้งหมด 40 ชุมชน(ปี2535) เป็นเทศบาล 9 แห่ง สุขาภิบาล 30 แห่ง และเมืองพัทยา 1 แห่ง(การปกครองรูปแบบพิเศษ) ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษากว่าครึ่งของประชากรทั้งหมดเป็นประชากรชนบท ประชากรอาศัยอยู่ในเมืองเพียง 45.86 เปอร์เซ็นต์ ลักษณะเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา จังหวัดชลบุรีมีภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นพื้นฐานการผลิต มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัด 20,224 ล้านบาท(ปี2532) ประชากรในจังหวัดมีรายได้ต่อบุคคลในปี2532 ประมาณ 22,563.46 บาท ส่วนจังหวัดระยองมีภาคบริการและภาคเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานการผลิต มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัด 4,966 ล้านบาท (ปี2532)

จากลักษณะภูมิประเทศ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ประชากร สภาพเศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาทั้งจังหวัดชลบุรีและระยอง จะเห็นได้ว่า พื้นที่ศึกษามีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของเมืองอย่างมาก เนื่องจากมีพื้นฐานการผลิตเป็นนอกภาคเกษตรกรรมมากซึ่งต้องอาศัยความเป็นเมืองการประกอบการผลิต จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง เพราะมีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานมากและลักษณะภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกเพื่อการพาณิชย์ ดังนั้นพื้นที่ศึกษาจึงมีความเหมาะสมมากในการที่จะพัฒนาให้เป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศได้รองจากกรุงเทพมหานคร ที่นับวันจะทวีความรุนแรงในเรื่องปัญหาต่างๆ ไม่ว่า ปัญหาสังคม ปัญหาการจราจร ปัญหาความแออัดต่าง ๆ ฯลฯ ที่เกิดตามมาจากการเจริญเติบโตอย่างมีหยุดยั้งอีก ทั้งยังช่วยกระจายผลิตผลทางการเกษตรจากภาคอีสานออกสู่ต่างประเทศโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ โดยการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวให้เป็นพื้นฐานการผลิตที่สำคัญของทั้งสองจังหวัด

ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่สามารถช่วยแก้ปัญหาการว่างงานโดยตรงได้เป็นอย่างดี ช่วยกระจายรายได้ออกสู่ท้องถิ่น และทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง ซึ่งส่งผลให้เกิดความเจริญเติบโตของเมืองเช่นกัน เมื่อประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นความสามารถในการจับจ่ายเพื่อการบริโภคจึงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย การเกิดมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากจะทำให้เมืองกลายเป็นแหล่งงานที่สำคัญ เป็นแรงดึงดูดประชาชนเข้ามาในพื้นที่ที่เกิดอุตสาหกรรม จึงส่งผลให้เกิดความเป็นเมืองขยายตัวออกไปมาก อย่างเช่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง เทศบาลตำบลมาบตาพุด บริเวณริม

ถนนสุขุมวิทในเขตอำเภอเมืองชลบุรีและศรีราชา เป็นต้น

การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมาก เนื่องจากมีเมืองพัทยาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่กระจุกตัวอยู่มาก ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลกันนัก และในพื้นที่ศึกษามีโครงการคมนาคมที่สมบูรณ์ซึ่งจะเป็นตัวช่วยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวได้มากขึ้น ผลของการท่องเที่ยวโดยตรง คือ การนำรายได้หรือเงินตราเข้าสู่ประเทศจำนวนมากซึ่งมาจากการใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในประเทศ ส่วนผลทางอ้อม คือ ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น และเกิดความเป็นเมืองบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อย่างเช่น หาดพัทยา หาดบางแสนและบ้านเพ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นส่วนที่จะช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ทั้งยังช่วยกระจายความเจริญออกสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำของเมืองหลวงและจังหวัดอื่นๆ ในประเทศ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย